

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Εγκληματολογικές και Ποινικές προσεγγίσεις της διαφθοράς, του
οικονομικού και του οργανωμένου εγκλήματος

Διπλωματική Εργασία

**«Εγκληματικός υποπολιτισμός και κοινωνικός έλεγχος:
η περίπτωση εγκληματικών οργανώσεων στην Ελλάδα
με μέλη από την πρώην Ε.Σ.Σ.Δ.»**

Αριστείδης Κασιώχας (Α.Μ.: 519163)

Επιβλέπων Καθηγητής-Σύμβουλος: Ουίλιαμ Αλοσκόφης

Χαλκίδα, Μάρτιος 2025

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

**«Εγκληματικός υποπολιτισμός και κοινωνικός έλεγχος:
η περίπτωση εγκληματικών οργανώσεων στην Ελλάδα
με μέλη από την πρώην Ε.Σ.Σ.Δ.»**

Αριστείδης Κασιώχας

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής - Σύμβουλος

Ουίλιαμ Αλοσκόφης Μέλος Σ.Ε.Π. Ε.Α.Π.

Συνεπιβλέπων Καθηγητής - Σύμβουλος

Χρήστος Κουρούτζας : Επίκουρος Καθηγητής,
Τμήματος Κοινωνιολογίας Σχολής Κοινωνικών Επιστημών
Πανεπιστημίου Αιγαίου

Χαλκίδα, Μάρτιος 2025

Στην σύζυγο μου Σοφία Μαρία και στα παιδιά μου Εύη και Σταύρο

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Φτάνοντας στην ολοκλήρωση του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών και με την παράδοση της παρούσας διπλωματικής εργασίας, θα ήθελα να εκφράσω την ειλικρινή μου ευγνωμοσύνη σε όλους όσοι συνέβαλαν στην επιτυχή ολοκλήρωση αυτής της πορείας.

Πρωτίστως, εκφράζω τις θερμές μου ευχαριστίες στον Επιβλέποντα Καθηγητή - Σύμβουλό μου, κ. Ουίλιαμ Αλοσκόφη καθώς και στον συνεπιβλέποντα Καθηγητή, κ. Χρήστο Κουρούτζα, για την πολύτιμη καθοδήγηση, τις εύστοχες παρατηρήσεις τους και τη διαρκή υποστήριξή τους κατά τη συγγραφή αυτής της εργασίας.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες απευθύνω στη Διευθύντρια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών, Καθηγήτρια κ. Σοφία Βιδάλη, καθώς και σε όλους τους διδάσκοντες καθηγητές των επιμέρους ΠΕΔ, για τις πολύτιμες γνώσεις, την επιστημονική κατάρτιση και την ακαδημαϊκή καθοδήγηση που μας προσέφεραν καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών.

Τέλος, ευχαριστώ όλους όσοι στάθηκαν δίπλα μου σε αυτή τη διαδρομή, παρέχοντάς μου στήριξη και ενθάρρυνση, καθιστώντας αυτή την εμπειρία πιο ουσιαστική και ολοκληρωμένη.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

• Περίληψη	6
• Abstract	7
• Περιεχόμενα	8
• Συντομογραφίες - Ακρωνύμια	10
• Εισαγωγή	11

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

1.1 Εγκληματικός υποπολιτισμός	16
• 1.1.1 Θεωρίες εγκληματικού υποπολιτισμού - Ιστορικό πλαίσιο και εξέλιξη	16
• 1.1.2 Χαρακτηριστικά εγκληματικών υποπολιτισμών	18
• 1.1.3 Κριτική	21
• 1.1.4 Συμπέρασμα	21
1.2 Υποκουλτούρα των φυλακών	21
• 1.2.1 Βασικά χαρακτηριστικά των υποκουλτούρων των φυλακών	22
• 1.2.2 Συμπέρασμα	24
1.3 Η υποκουλτούρα των τατουάζ	25
• 1.3.1 Ιστορική προέλευση των τατουάζ στον εγκληματικό κόσμο - Η υποκουλτούρα των τατουάζ των ρωσόφωνων κρατουμένων	25
1.4 Κοινωνικός έλεγχος	38
• 1.4.1 Συνδυασμός θεωριών κοινωνικού ελέγχου και αποκλίνουσας συμπεριφοράς	38
• 1.4.2 Θεωρίες κοινωνικού ελέγχου	38
• 1.4.3 Θεωρίες αποκλίνουσας συμπεριφοράς	40
1.5 Οργανωμένο έγκλημα	43
• 1.5.1 Ορισμός του οργανωμένου εγκλήματος	44
• 1.5.2 Εγκληματικές οργανώσεις από χώρες της πρώην ΕΣΣΔ	45
ο 1.5.2.1 Δραστηριότητες στην Ευρώπη	45
ο 1.5.2.2 Η παρουσία και η δραστηριότητά τους στην Ελλάδα	48

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

2.1 Η Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών	55
2.2 Οργανωμένο έγκλημα στην ΕΣΣΔ, στις νέες Δημοκρατίες και διεθνώς	57
• 2.2.1 Ρωσική μαφία	57
• 2.2.2 Ουκρανική μαφία	61
• 2.2.3 Η μαφία του Καυκάσου	63

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ Ι

3.1 Μεθοδολογική προσέγγιση και σχεδιασμός έρευνας - Τόπος διεξαγωγής και συμμετέχοντες της έρευνας	66
3.2 Στατιστικά στοιχεία – Κατηγορίες μεταβλητών	68
• 3.2.1 Στατιστική ανάλυση	68
• 3.2.2 Έρευνα ατομικών φακέλων των κρατουμένων	85
3.3 Συνεντεύξεις σωφρονιστικών υπαλλήλων	87

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	99
--------------------	----

ΕΠΙΛΟΓΟΣ	102
----------------	-----

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	103
--------------------	-----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ 3: ΟΡΙΣΜΟΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ	113
---	-----

Περίληψη

Η παρούσα εργασία εξετάζει το φαινόμενο του εγκληματικού υποπολιτισμού και τη σύνδεσή του με τις δομές κοινωνικού ελέγχου, εστιάζοντας στις εγκληματικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα και αποτελούνται από μέλη προερχόμενα από την πρώην Ε.Σ.Σ.Δ. Η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης οδήγησε σε σημαντικές γεωπολιτικές και κοινωνικές ανακατατάξεις, οι οποίες ενίσχυσαν τη διασπορά εγκληματικών δικτύων σε διεθνές επίπεδο. Στο ελληνικό πλαίσιο, οι οργανώσεις αυτές αξιοποίησαν κενά στο θεσμικό και κοινωνικό σύστημα, αναπτύσσοντας ιδιαίτερες μορφές οργανωμένης εγκληματικότητας.

Η μελέτη εστιάζει στις κοινωνικές, πολιτισμικές και οικονομικές συνθήκες που ευνόησαν την ανάπτυξη αυτών των εγκληματικών οργανώσεων, καθώς και στις σχέσεις τους με τις κρατικές και κοινωνικές δομές ελέγχου. Επιπλέον, για την ενίσχυση της ανάλυσης, πραγματοποιήθηκε σχετική έρευνα στο το Σωφρονιστικό Κατάστημα Κορυδαλλού Ι (ανδρών), με στόχο τη διερεύνηση των εμπειριών, των αντιλήψεων και των δυναμικών που αναπτύσσονται εντός των εγκληματικών υποπολιτισμών.

Μέσα από τη διερεύνηση των χαρακτηριστικών, των στρατηγικών και των κοινωνικών προεκτάσεων του φαινομένου, η εργασία επιχειρεί να συμβάλει στην ενίσχυση της θεωρητικής και πρακτικής κατανόησης των εγκληματικών υποπολιτισμών και των δυνατοτήτων περιορισμού της επιρροής τους στην κοινωνία.

Λέξεις κλειδιά: Εγκληματικός υποπολιτισμός, πολιτισμική εγκληματολογία, τατουάζ, κοινωνικός έλεγχος, αποκλίνουσα συμπεριφορά, οργανωμένο έγκλημα, εγκληματική οργάνωση, πρώην δημοκρατίες Ε.Σ.Σ.Δ., έρευνα στις φυλακές-Σωφρονιστικό Κατάστημα Κορυδαλλός Ι

Abstract

“Criminal Subculture and Social Control: The Case of Criminal Organizations in Greece with Members from the Former USSR”

Aristeidis Kapsiochas

This study examines the phenomenon of criminal subcultures and their connection to social control structures, focusing on criminal organizations operating in Greece and consisting of members originating from the former USSR. The collapse of the Soviet Union led to significant geopolitical and social upheavals, which facilitated the spread of criminal networks on an international scale. In the Greek context, these organizations exploited gaps in institutional and social systems, developing unique forms of organized crime.

The study focuses on the social, cultural, and economic conditions that favored the emergence of these criminal organizations, as well as their interactions with state and societal control structures. Additionally, to enhance the analysis, a related research study was conducted at the Korydallos Correctional Facility, aiming to explore the experiences, perceptions, and dynamics within criminal subcultures.

By investigating the characteristics, strategies, and social implications of this phenomenon, the study aims to contribute to the theoretical and practical understanding of criminal subcultures and the potential to limit their influence on society.

Keywords:

Criminal subculture, cultural criminology, tattoos, social control, deviant behavior, organized crime, criminal organization, former USSR republics, Field Research in the Korydallos I Correctional Institution

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ/ ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

Στην Ελληνική γλώσσα

ΕΣΣΔ: Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΟΗΕ: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

ΗΠΑ: Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

ΦΠΑ: Φόρος Προστιθέμενης Αξίας

ΠΚ: Ποινικός Κώδικας

Στην Αγγλική γλώσσα

KGB: Επιτροπή για την Κρατική Ασφάλεια (ρωσικά: Комитет государственной безопасности, К.Г.Б., λατινικά: KGB)

LKA: Ansicht des Berliner Landeskriminalamts (Κρατικό Γραφείο Εγκληματολογικών Ερευνών του Βερολίνου)

BKA: Bundeskriminalamt - Germany's Federal Criminal Police Office

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εγκληματικότητα δεν είναι απλώς ένα κοινωνικό φαινόμενο, αλλά ένα δυναμικό πλαίσιο συνεχών μετασχηματισμών που αντανακλά την εξελισσόμενη φύση των κοινωνικών δομών και αντιπαραθέτει την αναζήτηση της ευταξίας με την ανυπακοή. Οι κοινωνικές αλλαγές, οι οικονομικές ανακατατάξεις και οι πολιτισμικές διαφοροποιήσεις συμβάλλουν στη διαμόρφωση εγκληματικών δραστηριοτήτων, όπως η αύξηση της εγκληματικότητας στις αστικές περιοχές κατά τις περιόδους οικονομικής ύφεσης ή η εμφάνιση νέων μορφών εγκληματικότητας λόγω της τεχνολογικής εξέλιξης και της παγκοσμιοποίησης, δημιουργώντας ένα δυναμικό πλαίσιο στο οποίο οι κοινωνίες προσπαθούν να επιβάλλουν την τάξη και την ασφάλεια. Στο πλαίσιο αυτό, η παρούσα διπλωματική εργασία εστιάζει στην ανάλυση του εγκληματικού υποπολιτισμού, μία έννοια που χρησιμοποιείται για να περιγράψει συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες ή κοινότητες που αναπτύσσουν ιδιαίτερες συμπεριφορές και αξίες, αποκλίνουσες από τις κυρίως αποδεκτές από την ευρύτερη κοινωνία.

Ειδικότερα, η έννοια του εγκληματικού υποπολιτισμού αξιοποιείται για να κατανοηθεί το φαινόμενο των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων με καταγωγή από τις χώρες της τέως ΕΣΣΔ. Η έννοια αυτή αναφέρεται σε κοινωνικές ομάδες που αναπτύσσουν ιδιαίτερες αξίες, συμπεριφορές και κανόνες, οι οποίοι συχνά έρχονται σε σύγκρουση με τους ευρύτερα αποδεκτούς κοινωνικούς κανόνες. Σε πολλές περιπτώσεις, οι υποπολιτισμοί αυτοί ευδοκιμούν σε περιβάλλοντα όπου κυριαρχούν κοινωνικές ανισότητες, περιθωριοποίηση και έλλειψη ευκαιριών. Οι οργανώσεις λοιπόν αυτές συνδυάζουν πολιτισμικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά των χωρών προέλευσής τους με τις νέες συνθήκες που βρήκαν στη χώρα υποδοχής, δημιουργώντας ένα ιδιαίτερο προφίλ εγκληματικής δραστηριότητας.

Η ανάλυση του φαινομένου αυτού είναι εξαιρετικά σημαντική, καθώς φωτίζει τις διεργασίες που οδηγούν στη συγκρότηση εγκληματικών ταυτοτήτων και την εδραίωση δικτύων οργανωμένου εγκλήματος. Η κατανόηση αυτών των διαδικασιών είναι απαραίτητη για τη χάραξη πιο αποτελεσματικών πολιτικών πρόληψης και

καταστολής, τόσο από τις κρατικές αρχές όσο και από τις κοινωνικές δομές που εμπλέκονται στη διαχείριση της εγκληματικότητας.

Ειδικότερα για τη Ρωσική Ομοσπονδία, η κυριαρχία του οργανωμένου εγκλήματος στην πολιτική και οικονομική ζωή θα είναι ένας σημαντικός παράγοντας για τη μελλοντική ανάπτυξη της Ρωσίας και την ικανότητά της να διατηρήσει τη θέση της στη διεθνή κοινότητα. Η έννοια όμως της «ρωσικής μαφίας» είναι παραπλανητική. Δεν υπάρχει ενιαία ρωσική μαφία, αλλά μόνο ρωσόφωνο οργανωμένο έγκλημα ή καλύτερα ρωσοευρασιατικό οργανωμένο έγκλημα, που έχει προκύψει από την τέως ΕΣΣΔ και αποτελεί μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου όχι μόνο ένα εσωτερικό πρόβλημα για το ρωσικό κράτος, αλλά και ένα διεθνές ζήτημα. Η Δυτική Ευρώπη σε αυτό το φαινόμενο βλέπει μια σημαντική πρόκληση για την ασφάλεια από την «εισαγωγή» από την τέως ΕΣΣΔ φαινομένων διαφθοράς, του ξεπλύματος χρήματος, των συμβολαίων θανάτου, της διακίνησης ανθρώπων, το ηλεκτρονικό έγκλημα, του παράνομου εμπορίου ναρκωτικών, κλπ..

Το ρωσικό οργανωμένο έγκλημα δεν είναι όπως η Σικελική Μαφία – δεν είναι μια αυστηρά ιεραρχική οργάνωση που βασίζεται στην οικογένεια, τη μόνιμη συμμετοχή και τα τελετουργικά εισδοχής. Αντίθετα, περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα δρώντων που δεν συνδέονται με οικογενειακούς δεσμούς αλλά λειτουργούν με ευέλικτες δομές δικτύων. Δεν είναι οι «τυπικοί» εγκληματίες του υποκόσμου, όπως στις περισσότερες περιοχές της Δυτικής Ευρώπης, αλλά αποτελείται και από πρόσωπα της ανώτερης κοινωνικής τάξης που είναι επιτυχημένοι επιχειρηματίες ή υψηλόβαθμοι αξιωματούχοι. Επί της ουσίας, η πολιτική σφαίρα διαμορφώνεται από παράγοντες διαφθοράς όπως η ιδιωτικοποίηση του κράτους, η απουσία πραγματικού διαχωρισμού των εξουσιών, η κυριαρχία της εκτελεστικής εξουσίας έναντι όλων των άλλων εξουσιών, η έλλειψη απαραίτητης πολιτικής εναλλαγής και από αναντικατάστατους αξιωματούχους, από έλλειψη διαφάνειας και την ύπαρξη «σκιώδους» εξουσίας και «σκιώδους» νόμου (Nomokonon, 2020, σ. 1638).

Η ταχεία άνοδος του ρωσοευρασιατικού οργανωμένου εγκλήματος έχει ανησυχήσει τους Ρώσους πολίτες και τις ξένες κυβερνήσεις όπως η Ελληνική. Ιδιαίτερα λόγω και του πολέμου στην Ουκρανία, οι ξένες αρχές ασφαλείας αναμένουν αυξημένη εγκληματικότητα συγκρίσιμη με την περίοδο της δεκαετίας του 1990 κατά την κατάρρευση της πρώην Σοβιετικής Ένωσης (Gewalt, 2024,

διαδικτυακή πηγή). Ωστόσο, δεν έχει αποτελέσει τόσο κεντρικό ζήτημα για το ρωσικό κράτος. Το οργανωμένο έγκλημα, εκμεταλλευόμενο τη μετασοβιετική μετάβαση, πολλαπλασιάστηκε και αναπτύχθηκε χωρίς εμπόδια, καθώς δεν υπήρχε πολιτική βούληση να ανακοπεί η ανάπτυξή του ή να τιμωρηθούν οι ηγέτες του. Στη Ρωσία πολλές έρευνες έχουν εντοπίσει τη μαφία ως μια κύρια δύναμη που κυβερνά το κράτος. Η μαφία θεωρείται όχι μόνο μια σημαντική οικονομική δύναμη, αλλά και μια σημαντική πολιτική δύναμη. Πολλοί εντός και εκτός Ρωσίας τη βλέπουν ως ζήτημα εθνικής ασφάλειας για το ρωσικό κράτος (Νομοκοπον, 1999, σ. 7–12). Η ασαφής έννοια της «ρωσικής μαφίας» υπερβαίνει τη χαλαρή συνένωση εγκληματικών ομάδων και έχει γίνει μια σημαντική επεξηγηματική δύναμη για την ανάπτυξη του ρωσικού κράτους και της οικονομίας.

Η παρούσα εργασία είναι οργανωμένη ως εξής:

Στην ανάλυση της έννοιας και της ιστορικής εξέλιξης του Εγκληματικού Υποπολιτισμού, τον Κοινωνικό Έλεγχο και τέλος την έννοια της Εγκληματικής Οργάνωσης μέσα και από τη ρωσόφωνη δημόσια συζήτηση και της σχετικής έρευνας με αυτό.

Η συγκεκριμένη μελέτη επίσης επικεντρώνεται στις εγκληματικές οργανώσεις με μέλη από χώρες της τέως ΕΣΣΔ, εξετάζοντας τη δράση τους σε δύο επίπεδα: πρώτον, εντός του σωφρονιστικού συστήματος και δεύτερον, στους μηχανισμούς κοινωνικού ελέγχου που επιχειρούν να περιορίσουν την επιρροή τους. Το επίκεντρο της έρευνας είναι το Σωφρονιστικό Κατάστημα Κορυδαλλού Ι (ανδρών), η μεγαλύτερη σωφρονιστική δομή της χώρας, όπου οι δυναμικές μεταξύ των εγκληματικών ομάδων και των σωφρονιστικών υπαλλήλων παρέχουν ένα πλούσιο πεδίο για μελέτη. Οι φυλακές αυτές λειτουργούν ως «μικροκοινωνίες», στις οποίες οι εγκληματικοί υποπολιτισμοί αναπαράγονται και ενδυναμώνονται, γεγονός που καθιστά τη μελέτη τους κρίσιμη για την κατανόηση της συνολικής εικόνας της εγκληματικότητας.

Μία από τις βασικές προκλήσεις που εντοπίζονται κατά τη διαχείριση αυτών των εθνοπολιτισμικών ομάδων είναι η πολιτισμική και γλωσσική διαφοροποίηση των μελών τους. Οι διαφορές αυτές δυσχεραίνουν την επικοινωνία μεταξύ κρατουμένων και σωφρονιστικών υπαλλήλων, ενώ ταυτόχρονα ενισχύουν την εσωτερική συνοχή των εγκληματικών ομάδων, καθώς δημιουργούν ένα αίσθημα «του ανήκειν» και

«εμείς εναντίον των άλλων». Επιπλέον, οι κώδικες συμπεριφοράς που επικρατούν στις φυλακές και η επιρροή των ηγετικών μελών των οργανώσεων, διαμορφώνουν ένα περιβάλλον στο οποίο οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι καλούνται να ισορροπήσουν ανάμεσα στη διατήρηση της τάξης και την προστασία των δικαιωμάτων των κρατουμένων.

Η ερευνητική προσέγγιση βασίζεται σε δύο κύριες μεθόδους: τη μελέτη αρχειακών δεδομένων και τη διεξαγωγή συνεντεύξεων με σωφρονιστικούς υπαλλήλους. Τα αρχεία παρέχουν ιστορικές και ποσοτικές πληροφορίες σχετικά με τη λειτουργία των εγκληματικών οργανώσεων, ενώ οι συνεντεύξεις αποκαλύπτουν την καθημερινή πραγματικότητα εντός των φυλακών και τις στρατηγικές που εφαρμόζονται από το προσωπικό για τη διατήρηση της τάξης. Μέσω αυτής της διπλής μεθοδολογικής προσέγγισης, η έρευνα επιδιώκει να αναδείξει όχι μόνο τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι, αλλά και τις κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες που ευνοούν την ανάπτυξη αυτών των εγκληματικών υποπολιτισμών.

Ο στόχος αυτής της έρευνας είναι διττός: αφενός να καταγράψει και να αναλύσει τον τρόπο με τον οποίο αναπαράγεται ο εγκληματικός υποπολιτισμός εντός των φυλακών και αφετέρου να αξιολογήσει την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών κοινωνικού ελέγχου που εφαρμόζονται για τη διαχείρισή του. Μέσω των αφηγήσεων των σωφρονιστικών υπαλλήλων, επιχειρείται να αποτυπωθεί μια ολοκληρωμένη εικόνα της πραγματικότητας που επικρατεί εντός των φυλακών και να εντοπιστούν τα σημεία όπου απαιτείται βελτίωση σε επίπεδο πολιτικού και πρακτικού επιπέδου.

Η σημασία της παρούσας έρευνας έγκειται στο γεγονός ότι δεν περιορίζεται απλώς στη θεωρητική κατανόηση του εγκληματικού υποπολιτισμού, αλλά επιχειρεί να προσφέρει χρήσιμα συμπεράσματα που μπορούν να συμβάλουν στη διαμόρφωση πιο αποτελεσματικών πολιτικών αντιμετώπισης. Η ανάλυση του τρόπου με τον οποίο οι εγκληματικές οργανώσεις εδραιώνουν την παρουσία τους εντός του σωφρονιστικού συστήματος και η ανάδειξη των στρατηγικών που εφαρμόζουν οι αρχές για την αντιμετώπισή τους αποτελούν ουσιαστικά βήματα προς τη βελτίωση της κοινωνικής ασφάλειας.

Σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, η μελέτη αυτή μπορεί να αποτελέσει τη βάση για περαιτέρω έρευνες και να συμβάλει στη χάραξη πολιτικών που θα στοχεύουν όχι μόνο στην καταστολή της εγκληματικότητας, αλλά και στην πρόληψή της μέσω της κοινωνικής ενσωμάτωσης και της ενδυνάμωσης των ευάλωτων πληθυσμών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ : Εννοιολογική προσέγγιση

1.1. Εγκληματικός υποπολιτισμός

1.1.1 Θεωρίες Εγκληματικού Υποπολιτισμού-Ιστορικό Πλαίσιο και Εξέλιξη

Ο εγκληματικός υποπολιτισμός είναι μία σύνθετη έννοια που εξετάζει πώς και γιατί ορισμένες ομάδες απορρίπτουν τους κανόνες της ευρύτερης κοινωνίας και διαμορφώνουν δικές τους αποκλίνουσες κουλτούρες. Παρέχει μια λεπτομερή κατανόηση του πώς και γιατί ορισμένες ομάδες μέσα στην κοινωνία αναπτύσσουν αξίες και συμπεριφορές που οδηγούν στο έγκλημα. Για να διερευνήσουμε περισσότερο αυτή την έννοια, θα εξετάσουμε πιο βαθιά τις θεωρητικές βάσεις, το ιστορικό πλαίσιο και τον τρόπο με τον οποίο η έννοια του εγκληματικού υποπολιτισμού ενσωματώνεται στη σύγχρονη εγκληματολογική ανάλυση, καθώς και θα δούμε εφαρμογές στον πραγματικό κόσμο και επιπλέον κριτικές.

Οι θεωρίες του εγκληματολογικού υποπολιτισμού εμφανίστηκαν μετά την μεγάλη ύφεση της δεκαετίας του 1930 και το Κραχ του '29 και κυρίως κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1950 και του 1960, σε μια περίοδο κοινωνικών αλλαγών, αστικοποίησης και αύξησης των ποσοστών εγκληματικότητας σε πολλές δυτικές πόλεις. Οι κοινωνιολόγοι προσπάθησαν να κατανοήσουν γιατί οι παραδοσιακές εγκληματολογικές θεωρίες όπως οι βιολογικές εξηγήσεις του εγκλήματος ήταν ανεπαρκείς για να εξηγήσουν τη συλλογική συμπεριφορά των συμμοριών νεολαίας, ειδικά στις εργατικές τάξεις.

Ο όρος «εγκληματικός υποπολιτισμός» αφορά τις αποκλίνουσες πολιτισμικές αξίες και τα πρότυπα συμπεριφοράς που υιοθετούνται από συγκεκριμένες ομάδες σε μια κοινωνία, που αναπτύσσουν και ακολουθούν αξίες και συμπεριφορές που αποκλίνουν από τα κοινωνικά αποδεκτά πρότυπα και εμφανίζουν αυξημένη τάση για παραβατικότητα και εγκληματική δράση. Αυτός ο υποπολιτισμός διαμορφώνεται συχνά από συγκεκριμένες συνθήκες, όπως φτώχεια, περιθωριοποίηση ή διακρίσεις και μπορεί να λειτουργεί ως μηχανισμός επιβίωσης ή ταυτότητας για τα μέλη του.

Σύμφωνα με τη Θεωρία της Έντασης (Strain theory) του Robert K. Merton, το έγκλημα προκύπτει ως αποτέλεσμα της σύγκρουσης μεταξύ των κοινωνικών στόχων (όπως ο πλούτος και η επιτυχία) και των μέσων που είναι διαθέσιμα σε ορισμένες ομάδες για να πετύχουν αυτούς τους στόχους. Αυτή η σύγκρουση δημιουργεί μία ένταση που δημιουργεί αντίδραση στα μέλη των ομάδων αυτών με αποτέλεσμα να επιλέγουν παραβατικές ή εγκληματικές μεθόδους (Βιδάλη, 2022, σ. 120, 143–144). Επομένως εδώ, οι εγκληματολογικοί υποπολιτισμοί προκύπτουν ως αδυναμία των μελών τους να ενσωματωθούν στις κοινωνικές δομές και να επιτύχουν τους στόχους τους μέσω νόμιμων οδών.

Από τις πιο γνωστές θεωρίες που εξετάζουν το θέμα, είναι η Θεωρία των Διαφορικών Συναναστροφών (Differential Association Theory) του Edwin Sutherland (1947). Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, η εγκληματική συμπεριφορά δεν είναι έμφυτη-γενετική ή φυσική, αλλά πολιτισμικά μεταβιβαζόμενη και μαθαίνεται μέσα σε συγκεκριμένα κοινωνικά περιβάλλοντα και την κοινωνική αλληλεπίδραση με άλλους εγκληματίες. Η διαδικασία μάθησης, λαμβάνει χώρα εντός ομάδων που βρίσκονται άτομα που έχουν εγκληματικές αξίες και σε στενή σχέση μεταξύ τους, όπου και μαθαίνουν και εσωτερικεύουν τις τεχνικές και τις αξίες που προάγουν την παραβατική συμπεριφορά και όλα αυτά σε σχέση με τον ισχύον ΠΚ. Τα άτομα εκτίθενται σε αντιλήψεις που ευνοούν την παραβίαση των νόμων, χαρακτηρίζοντας θετικά την παραβίασή τους και περικλείει όλους τους τρόπους που εμπλέκονται σε κάθε άλλη διαδικασία μάθησης όπως π.χ. η μίμηση. Η σημαντικότητα, η ένταση, η συχνότητα και η διάρκεια της συναναστροφής του ατόμου με τα εγκληματικά πρότυπα μιας οικείας σ' αυτά κοινωνικής ομάδας μπορεί να διαφέρει και αποτελεί και για τη μη νόμιμη και μη νόμιμη συμπεριφορά, έκφραση των ίδιων αναγκών (Βιδάλη, 2022, σ. 120-123).

Τέλος, άλλη μία σημαντική θεωρία είναι η Θεωρία του Υποπολιτισμού (Subcultural Theory) που αναπτύχθηκε από κοινωνιολόγους όπως οι Albert Cohen, Cloward και Ohlin. Οι θεωρητικοί αυτοί υποστήριξαν ότι ο εγκληματικός υποπολιτισμός είναι το αποτέλεσμα της αντίδρασης ορισμένων ομάδων στον κοινωνικό αποκλεισμό και την αδυναμία επίτευξης των κοινών κοινωνικών στόχων, όπως η επιτυχία και η κοινωνική αναγνώριση. Για παράδειγμα, στο έργο του "Delinquent Boys: The Culture of the Gang" ο Albert K. Cohen, εξηγεί ότι η απόρριψη των κυρίαρχων κοινωνικών αξιών από νέους από χαμηλότερες κοινωνικές

διαστρωματώσεις μπορεί να οδηγήσει στη δημιουργία δικών τους αξιών, οι οποίες συχνά προωθούν την παραβατικότητα ως μέσο έκφρασης και επιβεβαίωσης. Ειδικότερα, όταν οι νέοι που προέρχονται από υποβαθμισμένες κοινωνικοοικονομικά περιοχές της εργατικής τάξης δεν μπορούν να πετύχουν τους στόχους αυτούς μέσω νόμιμων μέσων, στρέφονται σε εναλλακτικές μορφές επιτυχίας, όπως αυτές των εγκληματικών δραστηριοτήτων και σχηματίζουν παραβατικούς υποπολιτισμούς προσπαθώντας να αποκτήσουν αυτοεκτίμηση και κοινωνικό status (Κουράκης, 2013, σ. 145).

1.1.2. Χαρακτηριστικά Εγκληματικών Υποπολιτισμών

Κύρια χαρακτηριστικά ενός εγκληματικού υποπολιτισμού θεωρούνται:

- i. **Οι αποκλίνουσες αξίες και πρότυπα:** Τα μέλη αυτών των ομάδων ενστερνίζονται διαφορετικές αξίες απορρίπτοντας τους ισχύοντες κοινωνικούς κανόνες και ευνοώντας την εγκληματική συμπεριφορά, με την βία και την κλοπή λ.χ. να θεωρούνται αποδεκτά μέσα επιβίωσης.
- ii. **Η κοινωνική αλληλεγγύη:** Υπάρχει ισχυρή αίσθηση του «ανήκειν» σε ομάδα και τα μέλη υποστηρίζουν και προστατεύουν ο ένας τον άλλον.
- iii. **Η συγκρουσιακή σχέση με την ευρύτερη κοινωνία:** Τα μέλη μιας κοινωνικής ομάδας που υιοθετεί τα πρότυπα και τις αξίες ενός εγκληματικού υποπολιτισμού συχνά αισθάνονται αποξενωμένα από την κυρίαρχη κοινωνία και τους θεσμούς της, όπως το ποινικοκατασταλτικό σύστημα (αστυνομία, δικαιοσύνη, σωφρονιστικό σύστημα). Αποκλεισμένοι από τα συμβατικά κανάλια επίτευξης στόχων, τα άτομα στρέφονται σε αδικήματα ιδιοκτησίας για να επιτύχουν και απογοητευμένοι και θυμωμένοι, κάποιοι εμπλέκονται στο βίαιο έγκλημα. Γνωτούς τους λόγους οι θεωρίες αυτές να έχουν χρησιμοποιηθεί για να εξηγήσουν από σχεδόν κάθε τύπο εγκλήματος ενηλίκων και την παραβατικότητα των ανηλίκων.
- iv. **Η μάθηση μέσω κοινωνικοποίησης:** Τα νέα μέλη εκπαιδεύονται στις εγκληματικές πρακτικές από τους πιο έμπειρους, δημιουργώντας έναν κύκλο μεταβίβασης γνώσεων και δεξιοτήτων.

Συνήθως, στο πλαίσιο του υποπολιτισμού που αναπτύσσεται μέσα από παραβατικές ομάδες ή συμμορίες, τα νεαρά άτομα δρουν τυφλά και αντικοινωνικά χωρίς σοβαρό λόγο ως αντίδραση στις καταπιεστικές όπως πιστεύουν, κυρίαρχες αξίες της μεσοαστικής τάξης, σπάζοντας τζάμια, προβαίνοντας σε βανδαλισμούς, κλέβοντας πράγματα που δεν χρειάζονται και συγκρούονται, με άλλες παραβατικές ομάδες ή συμμορίες (Κουράκης, 2013, σ. 146). Παράδειγμα: Ένας νέος σε μια φτωχή γειτονιά μπορεί να δυσκολεύεται στο σχολείο λόγω έλλειψης πόρων ή κοινωνικής υποστήριξης. Σε απάντηση, εντάσσεται σε μια συμμορία όπου η ακαδημαϊκή επιτυχία υποτιμάται και η κοινωνική θέση κερδίζεται μέσω πράξεων ανυπακοής ή βίας.

Βάσει της συγκεκριμένης θεωρίας των Διαφορικών Ευκαιριών που διατύπωσαν οι Cloward και Ohlin το 1960, διευρύνοντας τις ιδέες του Cohen. ένα άτομο που γίνεται μέλος μιας υποπολιτισμικής κοινωνικής ομάδας προσαρμόζεται με συλλογικούς παρά με ατομικούς τρόπους στην εγκληματική υποκουλτούρα. Παράλληλα, η συμμετοχή του σε παράνομες δραστηριότητες επηρεάζεται από τις ευκαιρίες για παρανομία που υπάρχουν στο περιβάλλον του (Βλάχου, 2008, σ. 93–94). Έτσι, σε περιοχές όπου υπάρχει οργανωμένο έγκλημα, τα άτομα μπορεί να εμπλακούν σε εγκληματικές δραστηριότητες όπως η κλοπή ή το εμπόριο ναρκωτικών. Εκεί που οι ευκαιρίες είναι περιορισμένες ή απουσιάζουν οι εναλλακτικές, αναπτύσσονται υποπολιτισμοί αυτόνομων αξιών από τους νέους κατώτερου κοινωνικού status, αναπτύσσοντας βίαιες συγκρούσεις συμμοριών ή υποπολιτισμούς απόσυρσης με χρήση ναρκωτικών. Αυτή η θεωρία τόνιζε ότι η εγκληματική συμπεριφορά δεν είναι απλώς αντίδραση στην έλλειψη νόμιμων ευκαιριών, αλλά διαμορφώνεται και από την πρόσβαση που έχουν τα άτομα σε παράνομες εναλλακτικές.

Επομένως, κοινωνικοί παράγοντες που επηρεάζουν τη δημιουργία εγκληματολογικών υποπολιτισμών είναι οι: **Κοινωνική ανισότητα** (η φτώχεια, οι κοινωνικές διακρίσεις, η ανεργία και η έλλειψη πρόσβασης σε εκπαίδευση και ευκαιρίες μπορεί να δημιουργήσουν έδαφος για την ανάπτυξη τέτοιων υποπολιτισμών), η **Αστική υποβάθμιση** (οι περιοχές με υψηλά ποσοστά εγκληματικότητας και κοινωνικής αποσύνθεσης συχνά γίνονται εστίες για τη δημιουργία εγκληματικών υποπολιτισμών, καθώς η έλλειψη αστυνόμευσης και η παραβατική συμπεριφορά γίνονται συνήθειες πρακτικές) και τέλος η **Περιθωριοποίηση** (οι ομάδες που βρίσκονται στο περιθώριο της κοινωνίας όπως π.χ.

οι εθνικές μειονότητες, οι άνεργοι, οι νέοι χωρίς πρόσβαση σε εκπαίδευση, είναι πιο επιρρεπείς στο να αναπτύξουν ή να ενταχθούν σε εγκληματικούς υποπολιτισμούς, καθώς δεν βλέπουν άλλους τρόπους να επιτύχουν κοινωνική αποδοχή ή οικονομική επιτυχία).

Χαρακτηριστικότερα παραδείγματα εγκληματολογικών υποπολιτισμών σε διάφορες μορφές συλλογικής εγκληματικής συμπεριφοράς είναι:

- i. **Οι συμμορίες νεολαίας (gangs):** Σε αστικά περιβάλλοντα, ειδικά σε περιθωριοποιημένες κοινότητες με υψηλά ποσοστά ανεργίας και φτώχειας, οι συμμορίες νεολαίας αποτελούν ένα από τα πιο ξεκάθαρα παραδείγματα υποπολιτισμών που προωθούν εγκληματική συμπεριφορά. Η βία, οι κλοπές, τα ναρκωτικά και η εκμετάλλευση γίνονται βασικά στοιχεία της κουλτούρας αυτών των ομάδων, προσφέροντας στα μέλη τους μια αίσθηση δύναμης, ταυτότητας και του «ανήκειν».
- ii. **Οργανωμένο έγκλημα:** Ομάδες όπως οι μαφίες ή τα καρτέλ ναρκωτικών, αναπτύσσουν δικούς τους κανόνες, αξίες και ιεραρχίες που διαφέρουν σημαντικά από τις επίσημες κοινωνικές δομές, αλλά προσφέρουν στα μέλη τους οικονομική και κοινωνική επιτυχία μέσω εγκληματικών δραστηριοτήτων.
- iii. **Εγκλήματα Λευκών Κολάρων:** Η θεωρία αυτή μπορεί επίσης να εφαρμοστεί σε μη παραδοσιακές μορφές εγκλήματος, όπως τα εγκλήματα λευκών κολάρων. Στην σύγχρονη φιλελεύθερη καπιταλιστική εποχή όπου η μεγιστοποίηση του κέρδους υπερτερεί της ηθικής συμπεριφοράς, σε κρατικά ή εταιρικά περιβάλλοντα, οι εργαζόμενοι μπορεί να γίνουν μέρος ενός υποπολιτισμού που ενθαρρύνει ή ανέχεται παράνομες δραστηριότητες όπως η απάτη, η κατάχρηση ή η φοροδιαφυγή.
- iv. **Υποπολιτισμοί των Φυλακών:** Στο σωφρονιστικό σύστημα, οι κρατούμενοι συχνά αναπτύσσουν τους δικούς τους υποπολιτισμούς με συγκεκριμένους κανόνες και αξίες, όπως η πίστη στη συμμορία, η κυριαρχία ή η χρήση βίας για προστασία. Αυτοί οι υποπολιτισμοί διαμορφώνουν τη συμπεριφορά των κρατουμένων τόσο εντός όσο και εκτός φυλακής, συμβάλλοντας στην υποτροπή.

1.1.3. Κριτική

Οι θεωρίες που εξηγούν τον εγκληματολογικό υποπολιτισμό έχουν δεχτεί κριτική για την τάση τους να επικεντρώνονται υπερβολικά στις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες και να αγνοούν άλλους παράγοντες, όπως η ατομική επιλογή και η προσωπική ευθύνη υποτιμώντας έτσι την ατομική ελευθερία και επιλογή (Λεμπέση και Στρούγγη, 2012). Δεν γίνονται όλοι όσοι προέρχονται από φτωχό περιβάλλον ή είναι εκτεθειμένοι σε έναν εγκληματικό υποπολιτισμό εγκληματίες. Επιπλέον, κάποιες θεωρίες μπορεί να υπερτονίζουν τον ρόλο της φτώχειας ως αιτίας εγκληματικής συμπεριφοράς επικεντρωνόμενες υπερβολικά στους άνδρες της εργατικής τάξης χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τις περίπλοκες κοινωνικές και πολιτισμικές διαφορές που υπάρχουν μέσα στους εγκληματολογικούς υποπολιτισμούς όπως η εγκληματικότητα των γυναικών ή το έγκλημα σε υποπολιτισμούς της μεσαίας και ανώτερης τάξης (Currie, 2010).

1.1.4. Συμπέρασμα

Η θεωρία του Εγκληματολογικού Υποπολιτισμού παραμένει ένα ισχυρό εργαλείο για την κατανόηση του πώς το έγκλημα διαμορφώνεται κοινωνικά και αναπαράγεται μέσα σε ορισμένες ομάδες. Υπογραμμίζοντας τη συλλογική φύση της παραβατικότητας και τις ρίζες της στην κοινωνική ανισότητα, η θεωρία προσφέρει πολύτιμες γνώσεις για το κοινωνικό πλαίσιο του εγκλήματος. Παρά τους περιορισμούς της, συνεχίζει να επηρεάζει την εγκληματολογική έρευνα και πολιτικές που στοχεύουν στην πρόληψη του εγκλήματος μέσω κοινωνικών αλλαγών και της ενδυνάμωσης των κοινοτήτων.

1.2. Υποκουλτούρα των φυλακών

Η υποκουλτούρα των φυλακών αναφέρεται σε σύνολα αξιών, κανόνων και συμπεριφορών που αναπτύσσονται σε αυτό το περιβάλλον και συχνά διαφέρουν σημαντικά από εκείνες της ευρύτερης κοινωνίας. Αναφέρεται σε ένα παράλληλο με τους επίσημους κανόνες σύστημα, που λειτουργεί με τους δικούς του νόμους και

κανόνες, ρυθμίζοντας τις σχέσεις τόσο μεταξύ των κρατουμένων αλλά και με τους εργαζόμενους στο σωφρονιστικό σύστημα. Αυτές οι υποκουλτούρες διαμορφώνονται καθώς οι κρατούμενοι προσαρμόζονται στις μοναδικές κοινωνικές δομές και προκλήσεις της ζωής στη φυλακή, συνήθως ως αναγκαίος τρόπος αντιμετώπισης της οδύνης του εγκλεισμού και του άγχους, του κινδύνου και της απομόνωσης που φέρνει η φυλάκιση αλλά και η διαχείρισης τους από το σωφρονιστικό σύστημα (Κάση, 2016, σ. 2506).

Με βάση τα όσα προαναφέρθηκαν προηγουμένως, οι υποκουλτούρες των φυλακών αναπτύσσονται ως αντίδραση στις στέρσεις που επιφέρει η φυλάκιση (θεωρία της στέρησης), όπως η απώλεια της ελευθερίας, της αυτονομίας και της προσωπικής ασφάλειας, καθώς και οι δύσκολες συνθήκες διαβίωσης. Οι κρατούμενοι έτσι δημιουργούν εναλλακτικά συστήματα αξιών και συμπεριφορών για να αντιμετωπίσουν αυτές τις στέρσεις, εισάγοντας στη φυλακή τις αξίες και τις νοοτροπίες που κουβαλούν ως προσωπικότητες (θεωρία της εισαγωγής). Παράδειγμα, οι συμμορίες και οι επιθετικές συμπεριφορές που μπορεί να προϋπάρχουν πριν την εισαγωγή στη φυλακή και να επηρεάζουν τις υποκουλτούρες των φυλακών. Τέλος, αν και λιγότερο γνωστό, θα μπορούσαμε να αναφέρουμε και το μοντέλο αντιμετώπισης (coping model) που διατύπωσε ο Hans Toch (1977), σύμφωνα με το οποίο οι κρατούμενοι προσαρμόζονται στη φυλάκιση είτε ώριμα είτε ανώριμα και ότι η αποτυχία τους να διαθέτουν επαρκείς πόρους αντιμετώπισης συνδέεται με την κακή τους συμπεριφορά. Η ενσωμάτωση λοιπόν διαφορετικών θεωρητικών προσεγγίσεων για την ερμηνεία των εγκληματικών υποκουλτούρων των φυλακών, μας οδηγεί σε ένα «συνδυαστικό» θα μπορούσαμε να πούμε «μοντέλο», όπου συνδυάζονται διαφορετικές θεωρητικές προσεγγίσεις προκειμένου να κατανοήσουμε τις συμπεριφορές των κρατουμένων. οι οποίες διαμορφώνονται τόσο από το περιβάλλον της φυλακής και από τις προηγούμενες εμπειρίες τους όσο και πολιτικών που επιλέγονται προκειμένου να προάξουν τη θετική προσαρμογή και να μειώσουν τη βία στις φυλακές (Blevins et al., 2010, σ. 148–168).

1.2.1 Βασικά Χαρακτηριστικά των Υποκουλτούρων των Φυλακών

Αν και η προσαρμογή των κρατουμένων στην φυλακή, ιδιαίτερα έτσι όπως διαμορφώνονται στην σημερινή εποχή όπου κυριαρχεί η πολιτισμική ανομοιογένεια

που προσομοιάζουν με γκέτο, εξαρτάται τόσο από τα προσωπικά χαρακτηριστικά του κάθε έγκλειστου όπως η προσωπικότητα, ο χαρακτήρας, η εμπειρία, το αξιακό σύστημα αλλά και από ετεροπροσδιοριζόμενα στοιχεία όπως η εθνικότητα, το οικογενειακό, επαγγελματικό και φιλικό περιβάλλον (Κασάπογλου, 2018, σ. 701).

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά υποκοουλτούρας που εντοπίζονται εντός των φυλακών είναι:

i. Ο κώδικας των κρατουμένων: Οι υποκοουλτούρες των φυλακών περιστρέφονται συχνά γύρω από έναν άγραφο «κώδικα των κρατουμένων», δηλ. ένα σύνολο άτυπων κανόνων που διέπουν τη συμπεριφορά και τις σχέσεις μεταξύ των κρατουμένων. Η «επιβίωση» εντός της φυλακής εξαρτάται από την υπακοή στους άτυπους κανόνες της. Αυτός ο κώδικας τονίζει τη δυσπιστία και την αντοχή προς τις αρχές, ειδικά το προσωπικό της φυλακής. Τα κοινά στοιχεία περιλαμβάνουν το τρίπτυχο: **Μην καρφώνεις** (το να καταδίδεις άλλους κρατούμενους στο προσωπικό της φυλακής είναι έντονα στιγματισμένο και μπορεί να επιφέρει αυστηρές τιμωρίες από τους υπόλοιπους κρατούμενους), **Σεβασμός** (η διατήρηση του σεβασμού και η αποφυγή της ασέβειας είναι κρίσιμα. Οποιαδήποτε προσβολή μπορεί να οδηγήσει σε συγκρούσεις ή βία) και **Μην ανακατεύεις** (οι κρατούμενοι πρέπει να αποφεύγουν την εμπλοκή τους σε συγκρούσεις ή υποθέσεις άλλων) (Πέτσας, 2018, σ. 658–660).

ii. Ιεραρχίες και δομές εξουσίας: Οι κρατούμενοι συχνά σχηματίζουν ιεραρχίες στη φυλακή, βασισμένες σε παράγοντες όπως η δύναμη, το εγκληματικό ιστορικό ή η ένταξη σε συμμορίες. Στοιχεία όπως η κοινή εθνικότητα, η θρησκεία, η γλώσσα, το έγκλημα για το οποίο κρατούνται, η χρήση ουσιών, κ.α. αποτελούν παράγοντες που συγκροτούν αυτές τις ομάδες (Αλοσκόφης, 2010, σ. 54–55) των οποίων οι ιεραρχίες καθορίζουν την κοινωνική θέση, την πρόσβαση σε πόρους και την προστασία των κρατουμένων. Οι κρατούμενοι συχνά εντάσσονται ή εξαναγκάζονται να ενταχθούν σε συμμορίες για προστασία, κοινωνική θέση ή πρόσβαση σε πόρους, όπως παράνομα αντικείμενα (κινητά τηλέφωνα, ναρκωτικά, κ.α.). Στην κορυφή αυτών των ιεραρχιών βρίσκονται συνήθως οι ηγέτες συμμοριών ή ισχυροί κρατούμενοι που ασκούν επιρροή μέσω βίας ή χειραγώγησης (Morales, 2013, διαδικτυακή πηγή¹).

¹ «...Οι οργανώσεις κρατουμένων υπόσχονται να αντιμετωπίσουν αυτά τα τρία ζητήματα (κοινωνική απόρριψη, υλική στέρηση, σεξουαλική απογοήτευση) με αντάλλαγμα την αφοσίωση και την παροχή εξυπηρέτησεων. Επιπλέον, τα μέλη των συμμοριών ακολουθούν έναν μοναδικό κώδικα νόμων, ο οποίος βοηθά τους κρατούμενους να αναπτύξουν μηχανισμούς επιβίωσης.... οι *Vicelords*, μια ισχυρή συμμορία στις Ηνωμένες Πολιτείες κατά τα μέσα

iii. Η Βία ως νόμισμα: Η βία είναι ένα κοινό στοιχείο στις υποκουλτούρες των φυλακών και συχνά χρησιμεύει ως μορφή κοινωνικού ελέγχου ή ως μέσο επίλυσης διαφορών. Οι κρατούμενοι χρησιμοποιούν τη βία για να επιβάλουν την κυριαρχία, να επιλύσουν διαφορές ή να προστατεύσουν την κοινωνική τους θέση στη φυλακή. Η φυσική δύναμη και η προθυμία να εμπλακούν σε βίαιες πράξεις είναι συνήθως πολύτιμα χαρακτηριστικά στις φυλακές και οι έγκλειστοι, εάν δεν μπορούν να αποφύγουν εντάσεις και συμπλοκές, πρέπει να αντιδρούν δυναμικά σε οποιαδήποτε επίθεση εναντίον τους από άλλον κρατούμενο (Αλοσκόφης, 2010, σ. 27–29).

iv. Αλληλεγγύη και αδελφότητα: Παρά τις βίαιες πτυχές, υπάρχει συχνά αίσθηση αλληλεγγύης και αδελφότητας μεταξύ των κρατουμένων. Βιώνοντας την βία του εγκλεισμού, ο κρατούμενος αναπτύσσει ενσυνείδητα ή ασυνείδητα σχέσεις αλληλεγγύης, σχηματίζοντας στενούς δεσμούς σε ομάδες, όπου η πίστη, η αμοιβαία προστασία και οι κοινές αξίες διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο, αντικατοπτρίζοντας τις άγραφες αρχές και τις κοινωνικές δυναμικές της κουλτούρας της φυλακής (Κάσση, 2016).

v. Παράνομη οικονομία: Οι φυλακές συχνά αναπτύσσουν μαύρες αγορές για παράνομα προϊόντα, όπως ναρκωτικά, τσιγάρα, αλκοόλ, καθαριστικά, είδη προσωπικής υγιεινής ακόμη και όπλα. Η διακίνηση αυτών των αντικειμένων ελέγχεται συνήθως από συμμορίες ή ισχυρούς κρατούμενους. Οι κρατούμενοι μπορεί να ανταλλάσσουν αγαθά ή υπηρεσίες, και η συμμετοχή σε αυτή την παράνομη οικονομία μπορεί να αυξήσει την κοινωνική τους θέση (Αθανασίου, 2000). Η τεχνολογία επηρεάζει όλο και περισσότερο τις υποκουλτούρες των φυλακών π.χ. οι κρατούμενοι που χρησιμοποιούν λαθραία τηλέφωνα πέρα από το να επικοινωνούν με τον έξω κόσμο, εμπλέκονται και σε εγκλήματα έξω από τις φυλακές.

1.2.2. Συμπέρασμα

Οι υποκουλτούρες των φυλακών αποτελούν ένα σύνθετο πολύπλοκο και πολύπλευρο φαινόμενο που επηρεάζει βαθιά τη συμπεριφορά των κρατουμένων, τη

του 20ού αιώνα, είχαν δέκα κανόνες που οι «Μαθητές» έπρεπε να ακολουθούν (Jacobs, 1974, σ. 400). Το γεγονός ότι τα μέλη της συμμορίας αποκαλούνταν «Μαθητές» και οι δέκα κανόνες παραπέμπουν στις Δέκα Εντολές δείχνει ότι οι κρατούμενοι αναζητούν έναν σκοπό να ακολουθήσουν... συμμετοχή σε συμμορία συνδέεται με δύναμη και οικονομική ευημερία, ειδικά στα υψηλότερα επίπεδα της ιεραρχίας. Οι *Vicelords*, για παράδειγμα, προσέφεραν στους νέους κρατούμενους καφέ, τσάι, αποσμητικό και σαπούνι, τα οποία είναι πολύτιμα στη φυλακή (Jacobs, 1974, σ. 400)... τα μέλη συμμοριών απολαμβάνουν επίσης προστασία από τη βία και τη σεξουαλική κακοποίηση...»

δυναμική του ιδρύματος και τα αποτελέσματα μετά την αποφυλάκιση. Η κατανόηση των χαρακτηριστικών αυτών πίσω από αυτές τις υποκουλτούρες είναι κρίσιμη για την ανάπτυξη αποτελεσματικών στρατηγικών αποκατάστασης, τη μείωση της βίας και την προώθηση της επιτυχούς επανένταξης στην κοινωνία. Ωστόσο, η επιμονή αυτών των υποκουλτούρων, που συχνά τροφοδοτούνται από στερήσεις, συμμορίες και προκλήσεις της ζωής στη φυλακή, παραμένει σημαντικό εμπόδιο για τα σωφρονιστικά συστήματα παγκοσμίως, καθόσον επηρεάζουν σημαντικά τα ποσοστά υποτροπής, τα προγράμματα αποκατάστασης εντός των καταστημάτων κράτησης και την επανένταξη των κρατουμένων μετά την αποφυλάκιση.

1.3. Η υποκουλτούρα των τατουάζ

Η σύνδεση των τατουάζ με το οργανωμένο έγκλημα είναι ένα θέμα που έχει μελετηθεί σε διάφορες ακαδημαϊκές και μη πηγές. Η σχέση των τατουάζ με το οργανωμένο έγκλημα συμπεριλαμβανομένων και αναφορών για τα τατουάζ που σχετίζονται με το ρωσοευρασιατικό οργανωμένο έγκλημα, όπως οι Vor v Zakone, στους οποίους θα γίνει εκτενής αναφορά σε επόμενο κεφάλαιο, είναι ένα πολύπλοκο ζήτημα με ρίζες σε ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες.

1.3.1. Ιστορική προέλευση των τατουάζ στον εγκληματικό κόσμο - Η υποκουλτούρα των τατουάζ των κρατουμένων της τέως ΕΣΣΔ

Αν και σήμερα τα τατουάζ έχουν διεισδύσει σε όλες τις κοινωνικές τάξεις και έχουν αποκτήσει μια περισσότερο καλλιτεχνική διάσταση, συγκεκριμένα τατουάζ που είναι αναγνωρίσιμα ως «κώδικες», παραμένουν συνδεδεμένα με το οργανωμένο έγκλημα. Τα τατουάζ έχουν χρησιμοποιηθεί σε πολλές κουλτούρες ως σύμβολα πίστης ή ένταξης σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες ή τάξεις. Ειδικότερα, τα τατουάζ στις εγκληματικές οργανώσεις συχνά λειτουργούν ως σημάδια αφοσίωσης. Πολλά μέλη μάλιστα υποβάλλονται σε επώδυνα τατουάζ ως τελετουργικό εισδοχής ή ένταξης, προσφέροντας έτσι ένα αίσθημα ταυτότητας και ενότητας στα μέλη της ομάδας, ενισχύοντας την ψυχολογία της «οικογένειας» και της αλληλεγγύης.

Στην Ιαπωνία, τα τατουάζ συνδέθηκαν στενά με τη Γιακούζα, την ιαπωνική μαφία. Οι Γιακούζα έκαναν παραδοσιακά περίπλοκα τατουάζ για να δηλώσουν πίστη και ιεραρχία μέσα στην οργάνωση. Στη Ρωσία, τα τατουάζ έγιναν κώδικας επικοινωνίας στις φυλακές, όπου κάθε μοτίβο, σύμβολο ή εικόνα συμβόλιζε την ιεραρχία, τα εγκλήματα που είχε διαπράξει το άτομο και τη θέση του μέσα στην εγκληματική κοινότητα (Etter and Pottorff, 2018, σ. 7). Έχουν βαθιά συμβολική σημασία και δηλώνουν τη θέση και τις εμπειρίες ενός ατόμου στον εγκληματικό υπόκοσμο και βασίζονταν σε παραδοσιακά οπτικά θέματα και κυρίως στη θρησκευτική εικονογραφία, άσεμνες καρικατούρες του Μαρξ, του Λένιν ή του Στάλιν, ναζιστικές σβάστικες, γυναικείες μορφές, ρόδα, αστέρια, κ.α. (Εικόνα 1) τα οποία αποτυπώνονταν σε όλα τα σημεία του σώματος και εντός των φυλακών με την χρήση αυτοσχέδιων βελόνων, δείχνοντας και την αντοχή στον πόνο και τον ανδρισμό (Galeotti, 2018, p. 69).

Εικόνα 1

Ειδικότερα τα πιο κοινά σύμβολα περιλαμβάνουν (C1 Staff, 2024):

i. Αστέρι του Κλέφτη (Thieves' Star):

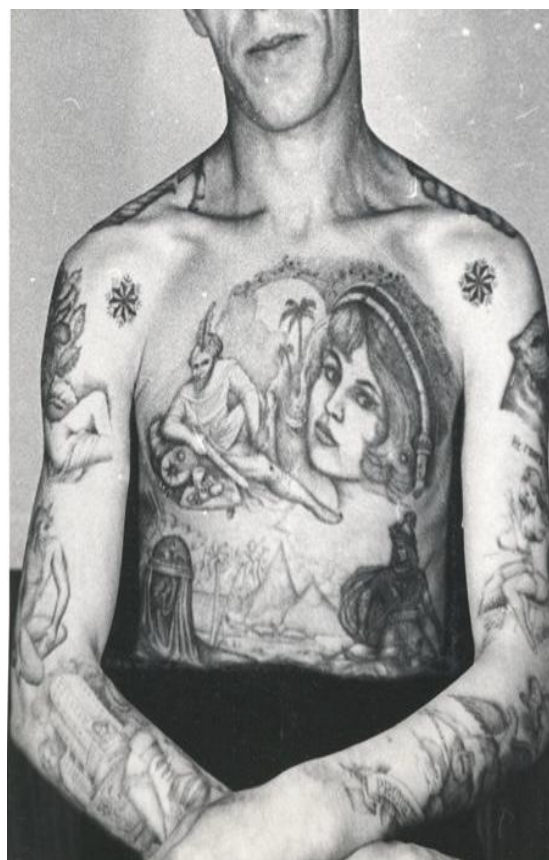
Τα οκτάγωνα αστέρια (Εικόνα 2) δηλώνουν υψηλόβαθμα μέλη του εγκληματικού κυκλώματος, που χαίρουν σεβασμού και εξουσίας. Όταν αποτυπώνονται στα γόνατα, είναι σημάδι ότι «δεν θα γονατίσω ποτέ μπροστά σε κανέναν» και ειδικότερα στις αρχές επιβολής του νόμου. Τα αστέρια στο στήθος σηματοδοτούν υψηλότερο βαθμό, τα φέρουν όσοι τα κερδίζουν και ο τρόφιμος που τα φέρει δεν κινδυνεύει να ξυλοκοπηθεί ή χειρότερα να δολοφονηθεί.

Εικόνα 2

ii. Μια επωμίδα ή ένα διακοσμητικό κομμάτι στον ώμο, που συνήθως βρίσκεται σε μια στρατιωτική στολή, χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει την κατάταξη στους κλέφτες του νόμου. Γνωστοί βαθμοί ήταν λοχαγοί, ταγματάρχες και συνταγματάρχες.

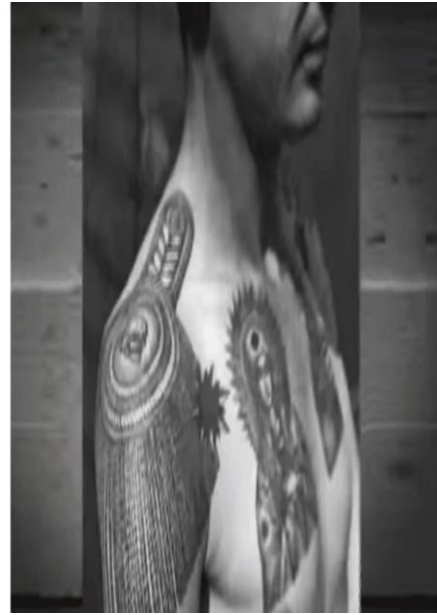
Οι επωμίδες με τρία αστέρια ή κρανία (Εικόνα 3 και 4), αποκρυπτογραφούνται ως: «Δεν είμαι σκλάβος των στρατοπέδων, κανείς δεν μπορεί να με αναγκάσει να δουλεύω», «Είμαι αιχμάλωτος, αλλά γεννήθηκα ελεύθερος», «Είμαι συνταγματάρχης της ζώνης, δεν θα βλάψω τα χέρια μου με καρότσι», «Οι δυνατοί κερδίζουν οι αδύναμοι πεθαίνουν», «Τα άλογα πεθαίνουν από τη δουλειά» (Bronnikov², 2016, διαδικτυακή πηγή).

Εικόνα 3

² Οι κυριότερες φωτογραφίες με τατουάζ Ρώσων κρατουμένων συλλέχθηκαν μαζί τις συνεντεύξεις τους, από τα μέσα της δεκαετίας του 1960 έως τα μέσα της δεκαετίας του 1980, από τον Arkady Bronnikov (ανώτερο εμπειρογνώμονα στην εγκληματολογία στο Υπουργείο Εσωτερικών της ΕΣΣΔ για περισσότερα από τριάντα

Επίσης και οι Βασιλικές κάρτες (Βαλέδες, Βασιλιάδες, Ντάμες), συνδέονται συχνά με την ανώτερη τάξη των κλεφτών ή των εγκληματιών και δείχνουν την υψηλή θέση στην ιεραρχία του εγκληματικού κόσμου. Τέλος, ένα τατουάζ με έναν Φύλακα Άγγελο ή Αρχάγγελο, δείχνει ότι το άτομο βλέπει τον εαυτό του ως προστάτη του εγκληματικού κόσμου ή έχει κάποια ηγετική θέση. Επίσης, μπορεί να συμβολίζει προστασία από την «αλήθεια» της φυλακής.

Εικόνα 4

iii. Ναζί και σοβιετικές εικόνες: Εικόνες όπως ο Στάλιν ή ο Λένιν, επειδή θεωρούνταν ιεροί, συχνά χρησιμοποιούνται είτε για προστασία από τους φύλακες σε αυτά τα σημεία είτε σε μια πολιτική διάσταση, ως τρόπος διακωμώδησης της εξουσίας, που δείχνει την απόρριψη των αξιών της κρατικής εξουσίας. Ομοίως και η χρήση ναζιστικών συμβόλων.

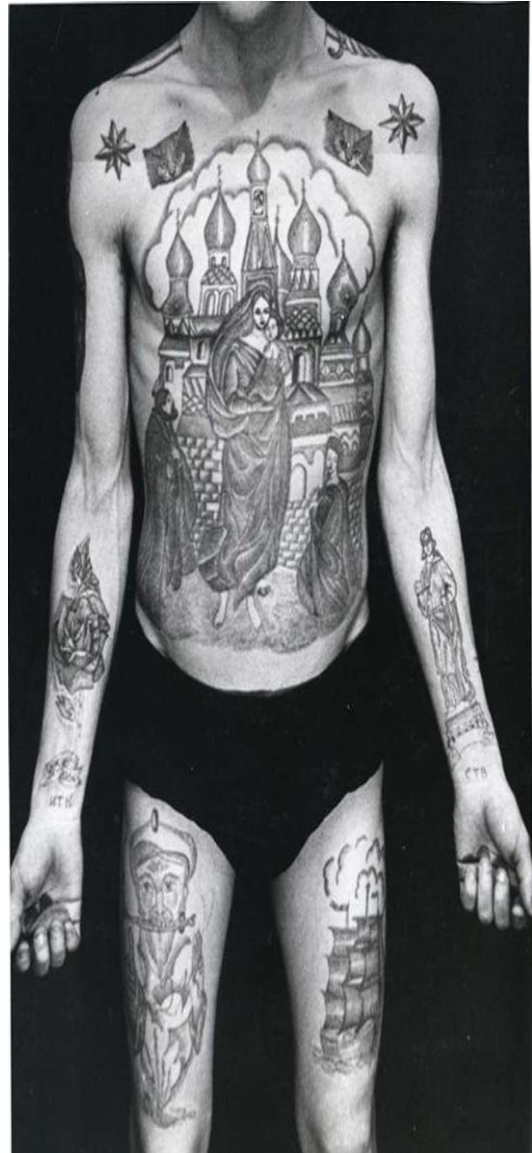
Εικόνα 5

iv. Καθεδρικός Ναός ή Εκκλησία:

Το τατουάζ με εκκλησίες, συχνά στο στήθος, αναφέρεται στον αριθμό των καταδικών ενός ατόμου. Υποδεικνύουν την ποινική κατάσταση του ατόμου, με κάθε τρούλο εκκλησίας να αντιπροσωπεύει μία καταδίκη και συνδέονται κυρίως με μακροχρόνιες καταδίκες. Είναι εμβληματικά τατουάζ των ρωσικών φυλακών και μπορούν να βρεθούν οπουδήποτε στο σώμα.

Στην Εικόνα 6, τα φουσκωμένα ιστία που αποτυπώνονται στο πόδι και γενικότερα τα τατουάζ με πλοία και φάρους, δηλώνουν άτομο που έχει διαφύγει από την κράτηση ή που είναι περιπλανώμενος κλέφτης, κλέβοντας από πόλη σε πόλη (Rothschild, 2024).

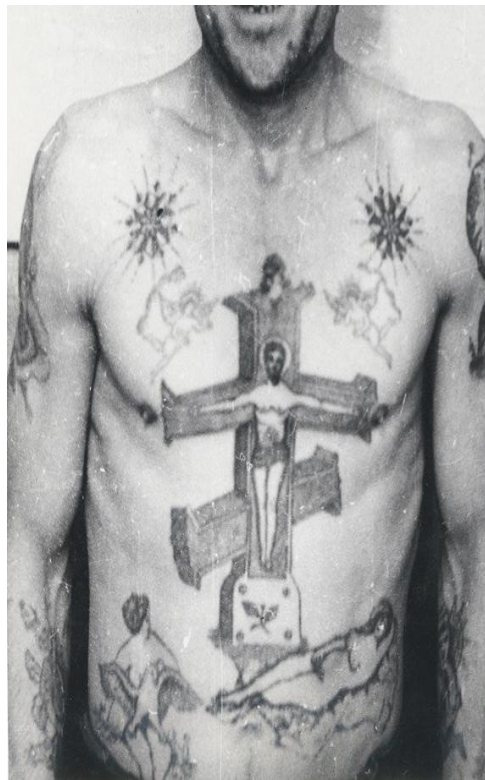
Τα θρησκευτικά τατουάζ μπορεί να σημαίνουν ή να μην σημαίνουν αυτό που φαίνεται. Για παράδειγμα, σε αυτό που φέρει τατουάζ της Παναγίας μπορεί να εκφράζει την πίστη του στην εγκληματική ομάδα παρά να ζητάει βοήθεια από την Παναγία για να τον σώσει.

Εικόνα 6

ν. Σταυρός στο στήθος:

Ο παραδοσιακός σταυρός που εμφανίζεται στο στήθος είναι ένα πολύ κοινό τατουάζ, ιδιαίτερα μεταξύ των κλεφτών, και συχνά σχετίζεται με την έννοια της «δικαιοσύνης του δρόμου» ή την τιμή των εγκληματιών που δεν έχουν προδώσει τους συντρόφους τους. Συνιστά για ένα κρατούμενο συνήθως την ύψιστη τιμή και όταν φέρει τον Εσταυρωμένο επάνω στον σταυρό (Εικόνα 7), ερμηνεύεται ότι ο κρατούμενος έχει καταδικαστεί σε ισόβια. Εάν ο σταυρός φέρει και μια «κορώνα», τότε ο κρατούμενος ονομάζεται «Pakhanie», δηλαδή αρχηγός της οικογένειας των κλεφτών (INFINITY, 2013).

Εικόνα 7

vi. Αράχνη:

Εάν η αράχνη «ανεβαίνει», δείχνει ότι ο φορέας διατηρεί την εγκληματική του πορεία. Εάν «κατεβαίνει», σημαίνει ότι ο εγκληματίας έχει εγκαταλείψει τη ζωή του κλέφτη. Όταν τυπώνεται στο κρανίο, δείχνει ότι ο κρατούμενος είναι αφοσιωμένος στο να είναι εγκληματίας στο υπόλοιπο της ζωής του (Εικόνα 8). Επίσης μπορεί να υποδηλώνει και την εμπλοκή του με ναρκωτικά.

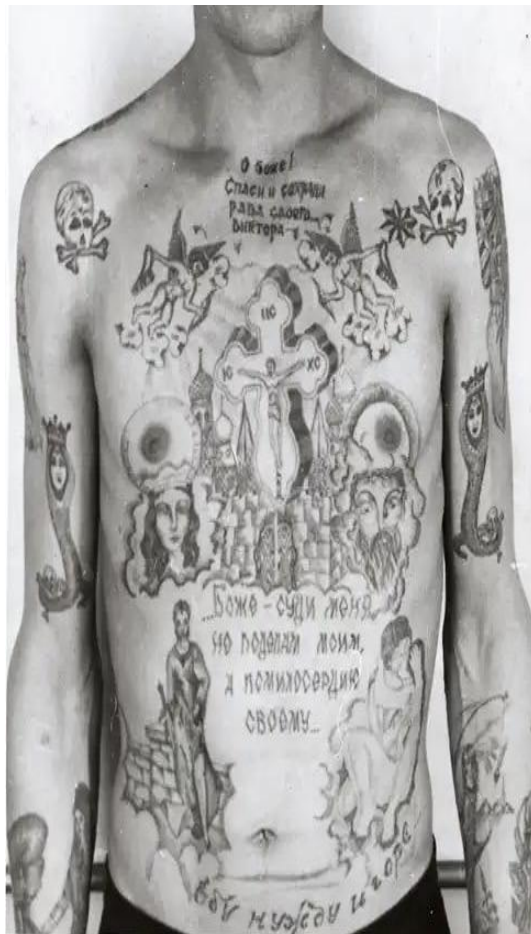
Εικόνα 8

vii. Καμπάνες και κρανία:

Οι καμπάνες δείχνουν ότι ο φυλακισμένος εκτίει ποινή ισόβιας κάθειρξης, έχει αποδεχτεί την ποινή του και αρνείται αποδεχτεί τη συνεργασία με τις αρχές ή να αποφυλακιστεί. Τα κρανία και ιδιαίτερα όσων τρυπιούνται από στιλέτο, αντιπροσωπεύουν δολοφόνους

Σε αυτή την φωτογραφία (Εικόνα 9), επίσης πέραν των άλλων, αποτυπώνεται ένα κορίτσι που «πιάνει» το φόρεμά της με πετονιά και το οποίο τατουάζ φέρεται συνήθως από χούλιγκαν και βιαστές. Οι λέξεις πάνω από τη μέση του γράφει «Γαμώ τη φτώχεια και την κακοτυχία». Στο στομάχι του υπάρχει μια εκδοχή της Judith του Giorgione (1504), σύμβολο μιας σαγηνευτικής γυναίκας που προδίδει έναν ευγενή άνδρα (The Guardian, 2014, διαδικτυακή πηγή).

Τέλος, οι δράκοι στα χέρια, υποδεικνύουν άτομο που έχει κλέψει κρατική ή συλλογική ιδιοκτησία, υποδηλώνοντας μια ειδική κατηγορία εγκλήματος ενάντια στο κράτος.

Εικόνα 9

viii. Δαχτυλίδια στα χέρια:

Τα δαχτυλίδια είναι πολύ σημαντικά, καθώς κάθε δαχτυλίδι είναι εμφανές σε σχέση με άλλα που καλύπτονται από ρούχα, φέρεται ως ένα είδος οικόσημου-σφραγίδα και αποκαλύπτει το ποινικό μητρώο και τον «τίτλο» του εγκληματία στον υπόκοσμο. Για παράδειγμα, ένα δαχτυλίδι με έναν κύκλο και μια τελεία μέσα (Εικόνα 10) δηλώνει ότι ο φορέας είναι ορφανός και πιστεύει μόνο στον εαυτό του ή το μπαστούνι τράπουλας υποδεικνύει κλέφτη ή ληστή ενώ στο μεσαίο δάκτυλο καταδίκη για ληστεία (Etter and Pottorff, 2018, σ. 9).

Το ακρωνύμιο "SOS" αντιπροσωπεύει διάφορες φράσεις όπως: *Spasite Ot Syda* («Σώστε με από την καταδίκη»), *Spasi, Otets, Syna* («Σώσε με, πατέρα, τον γιο σου»), *Suki Otmyali Svobodu* («Οι σκύλες μου στέρησαν την ελευθερία»).

Οι σταυροί στους κόμπους των δακτύλων υποδηλώνουν τις φυλακίσεις.

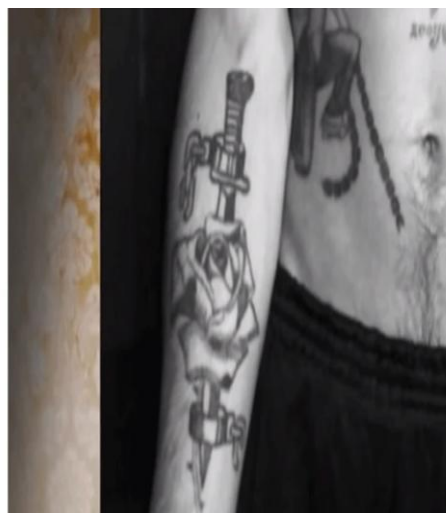
Επίσης, οι χειροπέδες ή τα δεσμά στους καρπούς σημαίνουν ότι η ποινή που εξέτισε ο κρατούμενος ήταν μεγαλύτερη από πέντε χρόνια (Bronnikov, 2016, διαδικτυακή πηγή).

Εικόνα 10

ix. Μαύρο ρόδο και αγκάθια:

Ένα ρόδο, ιδιαίτερα με αγκάθια ή σε συνδυασμό με μαχαίρι (Εικόνα 11), μπορεί να δείχνει ότι ο κάτοχος έχει «ματώσει» για τον υπόκοσμο, συνήθως μέσω βίας ή εκδίκησης. Επίσης, ένα τριαντάφυλλο στο στήθος ή στους ώμους ενός κρατουμένου δείχνει ότι αυτός ενηλικιώθηκε ενώ βρισκόταν στη φυλακή.

Εικόνα 11

x. Μία γυναίκα με τατουάζ στο στήθος ενός κρατουμένου (Εικόνα 12) είναι συμβολική του ατόμου που έχει μνηθεί στους *Vory v. Zakone*.

Αυτός ο τύπος τατουάζ μπορεί να περιλαμβάνει ένα τριαντάφυλλο. Αντίθετα, αν αυτή η γυναίκα τοποθετηθεί στο στομάχι, τότε το τατουάζ είναι σημάδι πόρνης.

Εικόνα 12

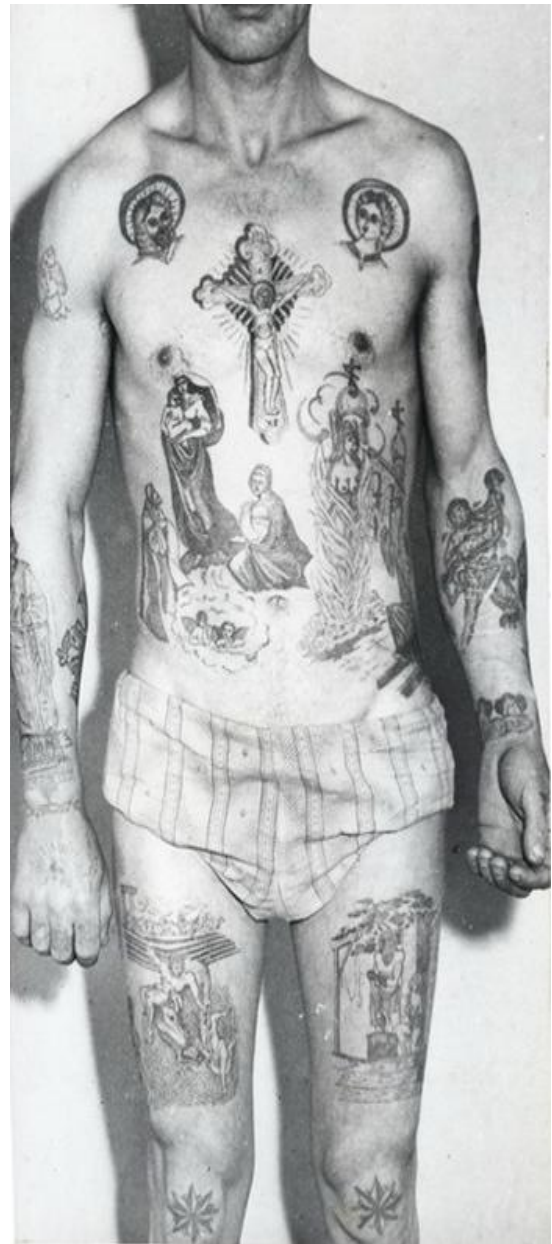
xi. Κουκουλοφόρος εκτελεστής:

Το τατουάζ αυτό, δηλώνει κάποιον που έχει σκοτώσει κάποιο συγγενικό πρόσωπο. Εδώ (Εικόνα 13), απεικονίζεται στον μηρό, όπου ένας κουκουλοφόρος δήμιος με ένα τσεκούρι στέκεται πάνω από μια ημίγυμνη γυναίκα. Η δευτερεύουσα σημασία του είναι «Θάνατος στους προδότες».

Επίσης, η ημίγυμνη γυναίκα που καίγεται σε σταυρό, συμβολίζει μια καταδίκη για τη δολοφονία μιας γυναίκας. Ο αριθμός των ξύλων μπορεί να δηλώνει τον αριθμό των ετών της ποινής.

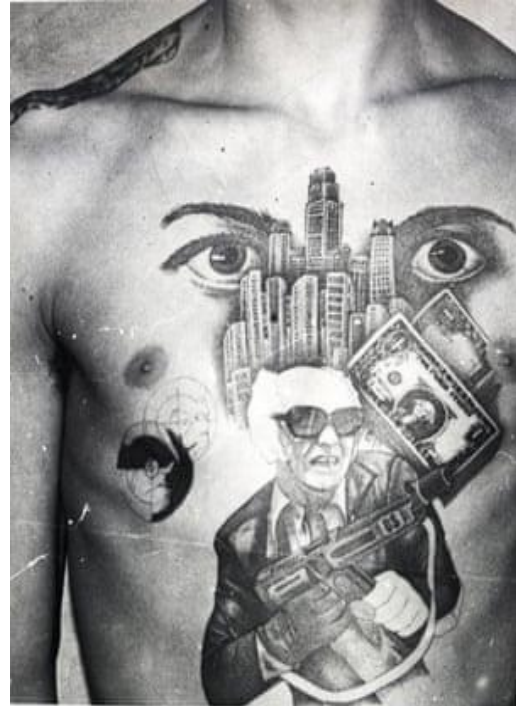
Η ημίγυμνη γυναίκα μπλεγμένη με ένα φίδι στο βραχίονα αναφέρεται στην αρχαία ιστορία της γυναίκας-πειρασμού. Αυτό το τατουάζ σημαίνει ότι ο κάτοχος εξαναγκάστηκε από μια γυναίκα να διαπράξει ένα έγκλημα.

Αν αυτός ο τύπος τατουάζ εμφανίζεται στην πλάτη, σημαίνει ότι ο κάτοχος είναι «gunsel» (παθητικός ομοφυλόφιλος). Σε αυτήν την περίπτωση, η εικόνα στοχεύει να δώσει στον ενεργό ομοφυλόφιλο την ψευδαίσθηση της συνουσίας με μια γυναίκα (Bronnikov, 2016, διαδικτυακή πηγή).

Εικόνα 13

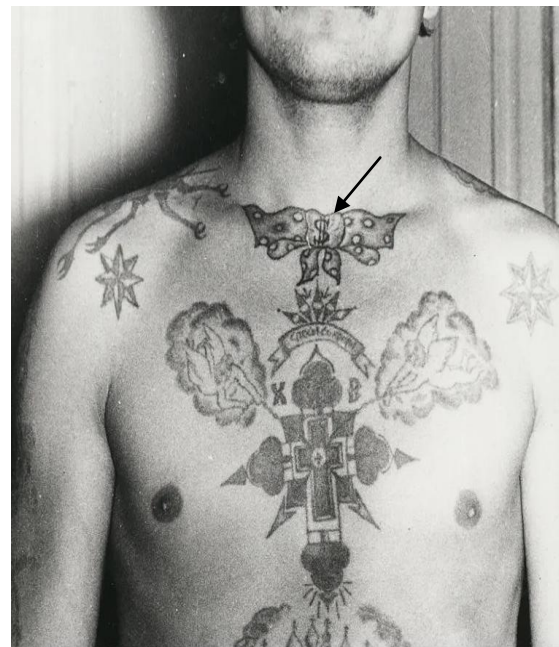
xii. Μάτια στο στήθος ή την κοιλιά:

Τα μάτια πάνω στο στήθος σημαίνουν ότι ο κάτοχος «βλέπει τα πάντα» και παρακολουθεί, είτε για τον εαυτό του είτε για άλλους. Όταν το τατουάζ είναι στην κοιλιά, μπορεί να υποδηλώνει ομοφυλοφιλία μέσα στην ιεραρχία της φυλακής (Rothschild, 2024). Στην εικόνα 14, ο κρατούμενος φέρει επωμίδα ενώ οι ουρανοξύστες, τα χαρτονομίσματα και το υποπολυβόλο που το ένας τηλεοπτικός ήρωας-αρχηγός συμμορίας σε σοβιετική σειρά, δείχνει το μίσος προς την σοβιετική εξουσία (Bronnikov, 2016, διαδικτυακή πηγή).

Εικόνα 14

xiii. Δηλωτικό της εγκληματικής ειδίκευσης είναι το δολάριο στον κόμπο, με τον φέροντα αυτό το τατουάζ (Εικόνα 15) είτε να ξεπλένει χρήματα, είτε να ανοίγει χρηματοκιβώτια, είτε να έχει καταδικαστεί για κλοπή δημόσιας περιουσίας. Επίσης, ο κρατούμενος, φέρει παπιγιόν στο λαιμό το οποίο αρχικά είχε ατιμωτική σημασία και το έχουν συνήθως οι βαρυποινίτες. Γίνονταν με τη βία για τους ληστές που είχαν σπάσει τον κώδικα των κλεφτών και είχαν συμφωνήσει με τις αρχές. Σήμερα, δεν υπάρχει το ανάλογο στίγμα. Το κείμενο στον θώρακα λέει «Σώσε και προστάτεψε». Το XV συμβολίζει το Hristos Voskres (Χριστός Ανέστη) (Newsroom, 2018, διαδικτυακή πηγή).

Εικόνα 15

Η γκάμα των τατουάζ που φέρουν τα μέλη των ρωσόφωνων εγκληματικών ομάδων, έχουν λοιπόν ξεχωριστές και περίπλοκες σημασίες και κάθε ένα από αυτά κουβαλά έναν κώδικα τιμής, επιτευγμάτων ή προσδοκιών που μόνο όσοι ανήκουν στην εγκληματική αυτή κάστα μπορούν να κατανοήσουν πλήρως. Κάθε σύμβολο μπορεί να αλλάξει νόημα ανάλογα με τον τρόπο που τοποθετείται στο σώμα και τη συνολική ιστορία του ατόμου. Το σώμα είναι το μόνο που του ανήκει. Κάθε εικόνα που παρατέθηκε προηγουμένως, αποκαλύπτει στοιχεία του χαρακτήρα ενός κρατούμενου, το κοινωνικό στάτους, τις εμπειρίες και τις πράξεις του, αφηγείται μια ανεπίσημη ιστορία μέσω των τατουάζ, αλλά και των σημαδιών από ουλές, κ.α. αυτής της εγκληματικής κοινότητας.

Τα τατουάζ, ενώ αρχικά από την αρχαιότητα χρησιμοποιήθηκαν για το «μαρκάρισμα» των δούλων, των μονομάχων, των εγκληματιών έως και στους έγκλειστους στα ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης, στην συνέχεια χρησιμοποιήθηκε από εγκληματίες ως κωδικοποιημένη γλώσσα, που μόνο τα μέλη της κοινότητας αυτής μπορούν να κατανοήσουν πλήρως. Σε πολλές μάλιστα των περιπτώσεων, εξαιτίας της περιφρόνησης τους για τους κανόνες της κοινωνίας, ενίσχυσαν την «αντικοινωνική» εικόνα των εγκληματιών, δημιουργώντας έναν χαρακτήρα «επαναστάτη» ή «αντάρτη» μέσα στην κοινωνία. Αυτή η υποκουλτούρα, μπορεί να προσελκύει νεαρά άτομα που αναζητούν μια ταυτότητα και δύναμη, κάνοντάς τα πιο επιρρεπή στην ένταξη σε εγκληματικές ομάδες μέσω της υιοθέτησης αυτών των συμβόλων.

Στην Τσαρική Ρωσία του 19ου αι., οι εγκληματίες προκειμένου να αναγνωρίζονται από τους πολίτες, μαρκάρονταν στα μάγουλα και το μέτωπο, με τα αντίστοιχα αρχικά «K-A-T», που προέρχονται από την λέξη *katorzhnik* που σημαίνει κατάδικος (Etter and Pottorff, 2018, σ. 3). Είναι η πρώτη ίσως εφαρμογή των τατουάζ ως αναγνωριστικό εγκληματικό χαρακτηριστικό μεταξύ των παραβατών του νόμου. Στα σοβιετικά γκουλάγκ (Πετράκη, 2013, διαδικτυακή πηγή³) έγινε ένα μέσο αυτοπροσδιορισμού μεταξύ των VOR και αναπτύσσεται ένας άγραφος νόμος μεταξύ τους, στην οποία ένας έγκλειστος χωρίς τατουάζ αντιμετωπίζεται με περιφρόνηση. Για τους Vory τα τατουάζ αποτελούν σοβαρή υπόθεση και ο τύπος που θα επιλέξει να φέρει ένας κατάδικος βασίζεται τόσο από το που προέρχεται αλλά και από την

³ «... Ο όρος Γκουλάγκ (ακρωνύμιο της *Glavnoye Upravleniye ispravityelno - trudovoykh Lagerey*) δηλώνει ουσιαστικά το σύστημα διαχείρισης και εποπτείας των στρατοπέδων καταναγκαστικής εργασίας, το οποίο ιδρύθηκε τον Απρίλιο 1930 και έληξε τυπικά τον Ιανουάριο του 1960....»

τρέχουσα κατάσταση του ενώ μάλιστα σε έγκλειστους που δεν τα στηρίζουν, προβαίνουν ακόμη και στην βίαιη αφαίρεσή τους. Ανάμεσα βέβαια σε αυτά που τοποθετούνται βίαια, είναι και αυτά στην πλάτη κρατουμένων που χρησιμοποιούνται για σεξουαλική ικανοποίηση (Etter and Pottorff, 2018, σ. 5, 7, 15).

Τα τατουάζ όπως αναφέρθηκε, δείχνουν και την ιεραρχία εντός της φυλακής με τους αρχηγούς (pakhanie) και συνήθως μέλη των *Vory*, να φέρουν συγκεκριμένα τατουάζ, με τα επόμενα στρώματα της πυραμίδας να αποτελούνται από μέλη που επιβάλλουν την τάξη, στους «επόπτες» και στους «στρατιώτες». Και αυτό έχει να κάνει με την εμπειρία του κάθε ατόμου ως εγκληματία, το επαγγελματικό του αντικείμενο, τις γνώσεις του για τα έθιμα, τις παραδόσεις και τους άγραφους νόμους του εγκληματικού κόσμου, τις ικανότητές του στην επικοινωνία με κώδικες, στην κρυπτογράφηση, κ.α. μυστικών μεθόδων επικοινωνίας.

Οι *Vory* είχαν τις δικές τους γλώσσες-αργκό, τατουάζ, ακόμα και μόδα. Είχαν τις δικές τους τελετουργίες, καθεμία από τις οποίες είχε την δικιά της πρακτική αξία για τα μέλη. Έπρεπε τουλάχιστον δύο υπάρχοντες *VOR* να εγγυηθούν και σε μία εγκληματική συνάντηση θα αποφασίζονταν εάν ήταν άξιοι. Τελικά, οι επιτυγχόντες υποψήφιοι θα ανακηρύσσονταν σε μία τελετή που ονομάζονταν «στέψη» υπό την προεδρία του υπάρχοντος *Vory* ν *Zakone* και ο οποίος θα ήταν υπεύθυνος για τη συνεχόμενη δέσμευση του στη ζωή των κλεφτών και τον κώδικά της (Galeotti, 2018, σ. 63).

Τα σύμβολα, το ντύσιμο και η συμπεριφορά στις συμμορίες δεν λειτουργούν όμως μόνο ως μέσα επικοινωνίας μεταξύ των μελών τους, αλλά αποτελούν και αντικείμενο ερμηνείας και παρέμβασης από θεσμικούς μηχανισμούς, όπως η αστυνομία. Ο Ferrell (1999) επισημαίνει ότι οι αστυνομικές αρχές συχνά αποδίδουν σημασία σε αυτά τα σύμβολα με παρόμοιο τρόπο όπως και τα μέλη των συμμοριών. Παράλληλα, η μελέτη των Lyng & Bracey (1995) αναδεικνύει την αλληλεπίδραση μεταξύ των μηχανισμών κοινωνικού ελέγχου και των υποκουλτούρων, δείχνοντας πως η νοηματοδότηση αυτών των στοιχείων μεταβάλλεται διαρκώς μέσα από κοινωνικές και πολιτικές διεργασίες (Σταμούλη, 2024, σ. 68).

Στο σημείο αυτό, η Πολιτισμική Εγκληματολογία αναδεικνύει τη δυναμική εξέλιξη των υποπολιτισμών του εγκλήματος, όπου οι εξωτερικοί μηχανισμοί ελέγχου, τα βιώματα των μελών και οι τελετουργικές πρακτικές συνδιαμορφώνουν τις έννοιες

της παραβατικότητας και της ταυτότητας μέσα από ένα συνεχή διάλογο μεταξύ θεσμών και εγκληματικών ομάδων (Σταμούλη, 2024, σ. 70).

Οι τελετουργίες και τα σύμβολα, όπως στην περίπτωση της ιταλικής μαφίας που ανέδειξε η Raoli (2003), δεν εξυπηρετούν μόνο την οργάνωση σε κανονιστικό επίπεδο αλλά επηρεάζουν και τη γνωστική και συναισθηματική ταυτότητα των μελών τους. Η συμμετοχή σε εγκληματικές ομάδες συχνά περιλαμβάνει τελετουργικές πρακτικές και συμβολικές αναπαραστάσεις που σηματοδοτούν τη μετάβαση του ατόμου από την προηγούμενη ταυτότητά του σε μια νέα, όπως στην περίπτωση της ιταλικής μαφίας, όπου ο «νεοεισερχόμενος» αποκτά συγγενικό δεσμό με την οργάνωση μέσω τελετουργικών διαδικασιών, που συνδέονται με τη δέσμευση και την πίστη στους κανόνες της ομάδας.

Οι Baldaev, Vasiliev και Sidorov παρατήρησαν ότι (Etter and Pottorff, 2018, σ. 16) : «*Η τελετή μύησης ενός κατάδικου στην κάστα των κλεφτών είναι γνωστή ως «στέψη» ή βάπτισμα... Από τα μέσα της δεκαετίας του 1930, οι «νόμιμοι» (κλέφτες) αυτοαποκαλούνταν «φύλακες της αληθινής Ορθόδοξης πίστης» και μετονόμασαν την τελετή μύησης των κλεφτών σε «βάπτισμα». Στην πραγματικότητα, το τελετουργικό διέφερε. Πρώτον, οι νεοεισερχόμενοι μετεστράφησαν σε μια νέα πίστη, την πίστη των κλεφτών. Τους δόθηκαν νέα ονόματα: klikukha (ψευδώνυμο) ή rogonyal (παρατσούκλι) από το οποίο θα τους αναγνώριζαν. Τέλος, κάθε νέος μεταστραμμένος λάμβανε έναν "σταυρό κλεφτών", είτε φορετό γύρω από το λαιμό, είτε χαραγμένο στο στήθος. Αυτός ο σταυρός έμοιαζε με τον Ορθόδοξο σταυρό στην εμφάνιση, αλλά συχνά περιλάμβανε πρόσθετα διακριτικά χαρακτηριστικά. Ο σταυρός συνήθως διακοσμούταν με την αγαπημένη εικόνα του χρήστη: μια καρδιά, τράπουλα, ίσως μια γυμνή γυναίκα. Με αυτό τον τρόπο, οι σταυροί των κλεφτών διακρίνονταν από εκείνους που φορούσαν άλλοι κρατούμενοι, ειδικά οι kulaks (καταδικασμένοι πλούσιοι αγρότες)...*».

1.4. Κοινωνικός έλεγχος

1.4.1. Συνδυασμός Θεωριών Κοινωνικού Ελέγχου και Αποκλίνουσας Συμπεριφοράς

Οι θεωρίες κοινωνικού ελέγχου και αποκλίνουσας συμπεριφοράς εστιάζουν σε διαφορετικές, αλλά συμπληρωματικές όψεις της εγκληματικής συμπεριφοράς. Ενώ οι θεωρίες του κοινωνικού ελέγχου εξετάζουν τους μηχανισμούς που αποτρέπουν την απόκλιση, οι θεωρίες αποκλίνουσας συμπεριφοράς διερευνούν τους παράγοντες που οδηγούν σε αυτήν, με τον συνδυασμό των δύο αυτών προσεγγίσεων να προσφέρει μια ολοκληρωμένη κατανόηση της εγκληματικότητας, αναλύοντας τόσο τα αίτια όσο και τρόπους πρόληψής της. Οι θεωρίες του κοινωνικού ελέγχου επικεντρώνονται στο πώς οι κοινωνίες διαμορφώνουν τη συμπεριφορά των ατόμων ώστε να συμμορφώνονται με τους κοινωνικούς κανόνες και να αποφεύγουν αποκλίνουσες συμπεριφορές. Αυτές οι θεωρίες επιχειρούν να εξηγήσουν πώς και γιατί οι άνθρωποι υπακούουν στους κοινωνικούς κανόνες και τι είδους μηχανισμοί χρησιμοποιούνται για να επιβληθεί αυτή η συμμόρφωση.

1.4.2. Θεωρίες Κοινωνικού Ελέγχου

Ως κοινωνικό έλεγχο θα μπορούσαμε να ορίσουμε το πλαίσιο το οποίο περιλαμβάνει όλα εκείνα τα θεσμοθετημένα ή μη στοιχεία κανόνων μίας κοινωνίας στα οποία οι πολίτες προσαρμόζονται προκειμένου να ενταχθούν εντός αυτής (Βιδάλη, 2017, σ. 13). Βασικά στοιχεία της, όπως οι νόμοι και οι κανόνες αλλά και η συνοχή, η δέσμευση, η συμμετοχή και η πίστη, δημιουργούν ένα κοινωνικό δίχτυ ασφαλείας που εμποδίζει τα άτομα από το να υιοθετήσουν αποκλίνουσες συμπεριφορές. Ωστόσο, η αποδυνάμωση αυτών των δεσμών αφήνει περιθώριο για την ανάπτυξη αποκλίνουσας συμπεριφοράς. Το πλαίσιο επομένως περιλαμβάνει πολιτικές και κοινωνικές διεργασίες και περιλαμβάνει δύο μηχανισμούς: τον τυπικό

και άτυπο έλεγχο οι οποίοι με την σειρά τους οδηγούν και σε αντίστοιχες διαφορετικές προσεγγίσεις για τη διαχείριση και την πρόληψη εγκληματικών πράξεων. Αυτές οι μορφές ελέγχου έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά, μέσα και στόχους.

Ειδικότερα, ο τυπικός έλεγχος του εγκλήματος αναφέρεται στους επίσημους μηχανισμούς που χρησιμοποιούν οι κρατικοί και θεσμικοί φορείς για να αποτρέψουν, να εντοπίσουν και να τιμωρήσουν την εγκληματικότητα. Στόχος είναι η τιμωρία των παραβατών, η αποτροπή μελλοντικών εγκλημάτων και η διασφάλιση της κοινωνικής τάξης. Κύρια χαρακτηριστικά του είναι ότι βασίζεται σε νόμους, κανόνες και κανονισμούς που έχουν θεσπιστεί από την πολιτεία (νομικό πλαίσιο), εφαρμόζεται από την Αστυνομία – Δικαιοσύνη - Φυλακές (φορείς τους ποινικοκατασταλτικού συστήματος) περιλαμβάνοντας συγκεκριμένες διαδικασίες (σύλληψη, δίκη, επιβολή ποινών) (Βιδάλη, 2017, σ. 13).

Ο άτυπος έλεγχος του εγκλήματος, αφορά τους ανεπίσημους μηχανισμούς κοινωνικού ελέγχου, που βασίζονται στις σχέσεις, τις αξίες και τις παραδόσεις μέσα στην κοινωνία. Στόχος η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και η πρόληψη της παραβατικής συμπεριφοράς μέσω κοινωνικών πιέσεων. Η οικογένεια, οι φίλοι, η γειτονιά και οι πολιτισμικές ομάδες αποτελούν τις πηγές αυτών των μηχανισμών. Εντός τους εφαρμόζονται μέσα ελέγχου όπως παρατηρήσεις και συμβουλές, κοινωνικές πιέσεις οι οποίες ενισχύουν τις ηθικές αξίες και τους κοινωνικούς κανόνες.

Αυτά τα χαρακτηριστικά στον μεν τυπικό έλεγχο έχουν θεσμική ισχύ και σαφείς κανόνες και εξασφαλίζουν τη διαφάνεια μέσω καταγεγραμμένων διαδικασιών συμβάλλοντας στην κοινωνική συνοχή και την πρόληψη παραβατικής συμπεριφοράς μέσω κοινωνικών πιέσεων στον δε άτυπο είναι άμεσα και ευέλικτα και προάγουν την αίσθηση ευθύνης και αλληλεγγύης. Από την άλλη μεριά είναι χρονοβόρα και δαπανηρά χωρίς να μπορούν να στοχεύσουν στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες και οι άτυποι κανόνες δεν έχουν θεσμική ισχύ και μπορεί να οδηγήσει σε κοινωνική καταπίεση ή στιγματισμό.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι οι τυπικοί μηχανισμοί εξασφαλίζουν τη δικαιοσύνη έχοντας θεσμική ισχύ, ενώ οι άτυποι προωθούν την πρόληψη μέσω κοινωνικών δεσμών επενεργώντας σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο.

1.4.3. Θεωρίες Αποκλίνουσας Συμπεριφοράς

Οι θεωρίες της αποκλίνουσας συμπεριφοράς, όπως η Θεωρία της Ανομίας του Émile Durkheim και η Θεωρία της Έντασης του Robert Merton, επικεντρώνονται στους κοινωνικούς παράγοντες που οδηγούν στην απόκλιση. Υποστηρίζουν ότι η απόκλιση προκύπτει όταν το άτομο βιώνει σύγκρουση μεταξύ των θεσμοθετημένων κοινωνικών κανόνων και της πραγματικότητας που αντιμετωπίζει στην καθημερινή του ζωή. Ο Durkheim υποστήριξε ότι στις σύγχρονες κοινωνίες η κοινωνική ανισορροπία και η έλλειψη κανονιστικών πλαισίων (ανωμαλία) μπορούν να οδηγήσουν σε αποκλίνουσες συμπεριφορές. Ο Merton, από την άλλη, εστίασε στο χάσμα μεταξύ των κοινωνικών στόχων και των νόμιμων μέσων επίτευξής τους, το οποίο ωθεί τα άτομα να επιλέξουν αποκλίνοντες τρόπους οι οποίες διακρίνονται σε 5 οδούς: (i) στην συμμόρφωση-αποδοχή όπου οι συμμορφούμενοι αποδέχονται τις αξίες και τα μέσα που τους παρέχονται, (ii) στην καινοτομία όπου τα άτομα αποδέχονται μεν τις κοινωνικές νόρμες όμως χρησιμοποιούν παράνομα ή μη νόμιμα μέσα για την επίτευξη της επιτυχίας, (iii) την τυπολατρία όπου ακολουθούν από φόβο τυφλά τα κοινωνικά πρότυπα, (iv) τον αναχωρητισμό όπου απορρίπτουν τις κυρίαρχες αξίες και εγκαταλείπουν τον ανταγωνισμό και τέλος (v) την επανάσταση όπου τα άτομα ριζοσπαστικοποιούνται και μετατρέπονται σε αντάρτες έναντι των καθεστώτων αντιλήψεων και αξιών και προσπαθούν έμπρακτα να αλλάξουν το σύστημα (Giddens, 2002, σ. 57, 255-256).

Παράλληλα, η Θεωρία του Χαρακτηρισμού ή της Ετικέτας (*labeling theory*) του Howard Becker υποστηρίζει ότι οι κοινωνικές αντιδράσεις στην απόκλιση ενισχύουν την εγκληματική ταυτότητα, υποδεικνύοντας πως η κοινωνία μπορεί να λειτουργεί όχι μόνο αποτρεπτικά αλλά και ενισχυτικά για την αποκλίνουσα συμπεριφορά. Οι ετικέτες και οι χαρακτηρισμοί που αποδίδονται σε περιθωριοποιημένες κοινωνικές ομάδες, όπως οι έγχρωμοι, οι μετανάστες ή η εργατική τάξη, συχνά προέρχονται από τις κυρίαρχες κοινωνικές δομές. Αυτές οι ομάδες στιγματίζονται για πράξεις όπως κλοπές ή φθορά ξένης ιδιοκτησίας, οι οποίες ορίζονται από την κοινωνία ως «κακές» ή «αποκλίνουσες». Ωστόσο, όπως υποστηρίζει ο Lemert, «δεν είναι η παρέκκλιση που προκαλεί την ανάγκη για κοινωνικό έλεγχο, αλλά ο ίδιος ο κοινωνικός έλεγχος που δημιουργεί την παρέκκλιση»

(Φαρσεδάκης, 2005, σ. 114). Με αυτόν τον τρόπο, ο κοινωνικός στιγματισμός και οι μηχανισμοί ελέγχου ενισχύουν την περιθωριοποίηση, οδηγώντας συχνά τα άτομα σε έναν φαύλο κύκλο απόρριψης και αποκλίνουσας συμπεριφοράς.

Αυτό πραγματοποιείται με την ενεργοποίηση των μηχανισμών του κοινωνικού ελέγχου σε βάρος ομάδων που δαιμονοποιούνται διότι εκλαμβάνονται ως «απειλή» για την ασφάλεια και της αξίες της κοινωνίας και κυρίως της άρχουσας πολιτικοοικονομικής τάξης, της «ελιτ». Σε αυτές προσδίδονται συμπεριφορές με χαρακτηριστικά υποκουλτούρας, αντικουλτούρας, δαιμονοποιημένων στερεοτύπων, διακριτών δηλ. τύπων που λειτουργούν ως αντιπαράδειγμα για το ποιοι πρέπει να είμαστε (Καρύδης, 2010, σ. 51–52). Σε αυτές τις εγκληματοποιημένες συμπεριφορές, έρχονται κυρίως τα ΜΜΕ και με τις αναπαραστάσεις τους, προσδίδουν σε αυτές χαρακτηριστικά απειλής για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια η οποία μάλιστα αποκτά και χαρακτηριστικά πολιτισμικής απειλής για την κρατούσα κοινωνία, των «ενάρετων» σε αντιδιαστολή με τον ηθικά ελλειμματικό (Καρύδης και Χουλιαράς, 2015, σ. 29–32). Για παράδειγμα, το ρεμπέτικο έχοντας τα χαρακτηριστικά υποκουλτούρας και με όσους το υπηρετούσαν να βρίσκονται στο κοινωνικό περιθώριο, ζώντας μια αντισυμβατική ζωή απειθαρχίας, παρανομίας και ελευθεριότητας, ταυτίστηκε από την άρχουσα αστική τάξη με τη χρήση ναρκωτικών με αποτέλεσμα την «εγκληματοποίηση» του και την επιβολή νόμων για την χρήση των ναρκωτικών αλλά και λογοκρισίας.

Τα άτομα αυτά έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό: βρίσκονται στο όριο αν όχι στο περιθώριο της κοινωνίας και με τη συμπεριφορά τους δημιουργούν αντιθέσεις, χαρακτηριζόμενη αρχικά η συμπεριφορά ως αποκλίνουσα και στη συνέχεια ως παρεκκλίνουσα μέσω της δημιουργίας των «ηθικών πανικών». Κυρίως όμως είναι οι αδύναμοι της κοινωνικής δομής απέναντι στους μηχανισμούς του κοινωνικού ελέγχου που ενεργοποιούνται από την τάξη που κατέχει την εξουσία όπως π.χ. ο ερχομός των Αλβανών μεταναστών στην Ελλάδα τη δεκαετία του '90.

Αυτή η ανισότητα οδηγεί φυσικά και σε διακρίσεις και επιλεκτικότητα σε ποιους θα δοθεί η ετικέτα του εγκληματία (νομοθετική εξουσία) αλλά και ως προς την αντιμετώπιση τους από τους φορείς του ποινικοκατασταλτικού συστήματος και του τυπικού κοινωνικού ελέγχου, αναπαράγοντας τις ανισότητες με την επιλεκτική τους λειτουργία (Βιδάλη, 2017, σ. 78).

Από τη δεκαετία του '90, η πολιτισμική εγκληματολογία εξετάζει τον κρίσιμο ρόλο των ΜΜΕ στη διαμόρφωση της κοινωνικής αντίληψης για το έγκλημα. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη μεροληπτική προβολή των εγκλημάτων του δρόμου έναντι εκείνων του λευκού κολάρου, μέσα από αφηγήσεις που εστιάζουν στους δράστες και αποκρύπτουν τις βαθύτερες συστημικές αιτίες της εγκληματικότητας (Ferrell, 1997, σ. 406-407).

Η θεωρητική της βάση περιλαμβάνει τη θεωρία της ετικέτας, τις υποπολιτισμικές προσεγγίσεις και τις θεωρίες ανομίας, δίνοντας έμφαση στη σχέση εγκληματικότητας και υποπολιτισμών. Σύμφωνα με τους Ferrell, Hayward, Morrison και Presdee (2008, σελ. 5), η πολιτισμική εγκληματολογία επιδιώκει να διαλύσει τις συμβατικές αντιλήψεις και τα αποδεκτά όρια, αναπτύσσοντας τις έννοιες του πολιτισμού και του εγκλήματος που μπορούν να αντιμετωπίσουν ίσως το πιο καθοριστικό χαρακτηριστικό της ύστερης νεωτερικότητας: έναν κόσμο πάντα σε ρευστή κατάσταση, γεμάτο περιθωριοποίηση και αποκλεισμό, αλλά επίσης γεμάτο από την αμφίσημη δυνατότητα δημιουργικότητας, υπέρβασης, παραβίασης και αποκατάστασης. Όπως υποδηλώνεται, η ανθρώπινη κουλτούρα βρίσκεται εδώ και καιρό σε κίνηση, αλλά αυτή η κίνηση σήμερα φαίνεται ακόμα πιο προφανής και πιο σημαντική ενώ τα σύγχρονα μέσα, και ιδιαίτερα τα ψηφιακά μέσα, έχουν επεκτείνει αυτές τις διαδικασίες, επιτρέποντας νέες μορφές διανομής και κατασκευής του εγκληματικού λόγου.

Ειδική έμφαση δίνεται στον ρόλο των εικόνων, των συμβόλων και της αισθητικής που χαρακτηρίζουν τις υποκουλτούρες, καθώς και στον τρόπο που οι πολιτισμικές πρακτικές εγκληματοποιούνται από τα ΜΜΕ. Κάνει λόγο για «ψυχαγωγίας της κρίσης», καταγράφοντας την έντονη εξάρτηση των ΜΜΕ από πηγές και δεδομένα για την απεικόνιση και την πληροφόρηση για το έγκλημα, που συχνά παρέχονται επιλεκτικά από την αστυνομία και τα δικαστήρια αλλά και τη διαδραστική σχέση που στηρίζει αυτή την εξάρτηση (Ferrell, 1997, σ. 408).

Παράλληλα, συνδέεται στενά με την κριτική εγκληματολογία, αμφισβητώντας την ουδετερότητα της εγκληματολογικής σκέψης, επισημαίνοντας ότι η κυρίαρχη εγκληματολογία έχει επικεντρωθεί πρωτίστως στα εγκλήματα των φτωχότερων και πολιτικά ασθενέστερων ανθρώπων κάθε κοινωνίας, ενώ ταυτόχρονα αγνοεί τα εγκλήματα των πολιτικά ισχυρών, είτε για πρόκειται για εγκλήματα εκπροσώπων του

«λευκού κολάρου» είτε για κρατικοεταιρικά εγκλήματα (Schwartz & Hatty, 2014, σ. 16).

Μέσω εθνογραφικών μεθόδων και ανάλυσης περιεχομένου, η πολιτισμική εγκληματολογία επιδιώκει να κατανοήσει τις συναισθηματικές εμπειρίες που συνδέονται με το έγκλημα και τον έλεγχο του εγκλήματος, εντοπίζοντας τη σύνδεση μεταξύ των συναισθημάτων, της κοινωνικής διαδραστικότητας και των πολιτισμικών αναπαραστάσεων (Ferrell et al., 2008, σ. 69-70) ενώ παράλληλα προσφέρει μια κριτική ματιά στη διαμεσολάβηση του εγκλήματος από τα ΜΜΕ, υπογραμμίζοντας ότι το έγκλημα δεν είναι απλώς ένα αντικειμενικό γεγονός αλλά ένα κοινωνικό κατασκευάσμα που διαμορφώνεται μέσα από αφηγήσεις, εικόνες και πολιτικές σκοπιμότητες (Σταμούλη, 2024, σ.75).

1.5. Οργανωμένο έγκλημα

Το οργανωμένο έγκλημα αποτελεί ένα από τα πιο σύνθετα και ανησυχητικά φαινόμενα του σύγχρονου κόσμου. Περιλαμβάνει εγκληματικές δραστηριότητες που διέπονται από δομημένα, ιεραρχικές οργανώσεις και συνήθως στοχεύουν στο κέρδος μέσω παράνομων πράξεων, όπως η διακίνηση ναρκωτικών, το ξέπλυμα χρήματος, το εμπόριο ανθρώπων και όπλων και το λαθρεμπόριο. Αποτελεί ένα πολυδιάστατο φαινόμενο με σοβαρές κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές επιπτώσεις με τις οργανώσεις αυτές να αξιοποιούν συχνά τη διαφθορά, την εκμετάλλευση πολιτικών κενών και τις αδυναμίες των κρατικών μηχανισμών.

Ανεξάρτητα από τις εξιδανικευμένες απεικονίσεις των γκάνγκστερ στον κινηματογράφο, το οργανωμένο έγκλημα αποτελεί μια διαρκή πρόκληση, καθώς οι παράνομες δραστηριότητές του εξελίσσονται συνεχώς και παρουσιάζουν σύνθετες δομές, που σε πολλά σημεία θυμίζουν τη λειτουργία νόμιμων επιχειρήσεων.

Πέρα από τις εξιδανικευμένες εικόνες των γκάνγκστερ που έχει διαμορφώσει ο κινηματογράφος, το οργανωμένο έγκλημα αναδεικνύεται ως ένα σύνθετο και δυναμικά εξελισσόμενο φαινόμενο. Οι παράνομες δραστηριότητές του συχνά μιμούνται τη λειτουργία των νόμιμων επιχειρήσεων, παρουσιάζοντας κοινά χαρακτηριστικά, όπως την οργάνωση, τη στρατηγική, τη διαχείριση πόρων και την

ικανότητα διείσδυσης σε νέες αγορές, γεγονός που καθιστά την αντιμετώπισή του ιδιαίτερα απαιτητική.

Ακριβής εννοιολόγηση για το τι είναι οργανωμένο έγκλημα δεν υπάρχει, καθώς πρόκειται για ένα καινοτόμο και ευπροσάρμοστο εξωκρατικό σύστημα οργάνωσης, εξουσίας και οικονομικών δραστηριοτήτων (Σταμούλη, 2019, σ. 216) στο οποίο η βία είναι δομικό της στοιχείο (Βιδάλη, 2017, σ. 156). Συγκροτείται από πολλά μέλη με διαρκή δράση και κοινό αξιακό κώδικα συμπεριφοράς ο οποίος μεταξύ τους θεωρείται σύννομος (Βασιλαντονοπούλου, 2019, σ. 136) και έρχεται να καλύψει υπαρκτές καταναλωτικές ανάγκες με παράνομα προϊόντα όπως για παράδειγμα με λαθραία καπνικά προϊόντα λόγω αύξησης της φορολογίας ή «δημιουργηθείσες» π.χ. με ποσότητες κοκαΐνης, με στόχο την μεγιστοποίηση του κέρδους και την παραγωγή πλούτου για τα μέλη του.

Η οργανωμένη εγκληματικότητα αποτελεί μια ευρεία και πολυδιάστατη έννοια «ομπρέλα» (Paoli and Vander Beker, 2014, σ. 13), που περιλαμβάνει ένα σύνολο σοβαρών εγκλημάτων και εξελίσσεται διαρκώς υπό την επίδραση των παγκόσμιων κοινωνικοοικονομικών αλλαγών. Μετά την πτώση του Τείχους του Βερολίνου και την είσοδο σε μια εποχή ύστερης νεωτερικότητας και εντατικής παγκοσμιοποίησης, η οποία χαρακτηρίζεται από αυξημένη κοινωνική αβεβαιότητα, διαρκείς μεταβολές και εμπορευματοποίηση της καθημερινής ζωής, στοιχεία που επηρεάζουν τόσο την εγκληματική συμπεριφορά όσο και τις στρατηγικές αντιμετώπισης του εγκλήματος (Σταμούλη, 2024, σ. 62), προέκυψε η ανάγκη κατανόησης αυτής της μορφής εγκληματικότητας.

Η νομική τυποποίησή της στοχεύει στην ανάλυση του τρόπου οργάνωσης, λειτουργίας και δικτύωσης εγκληματικών ομάδων, οι οποίες διαπράττουν σοβαρά εγκλήματα, όπως η διακίνηση ναρκωτικών, η εμπορία ανθρώπων, το ξέπλυμα χρήματος, το λαθρεμπόριο όπλων, η πορνεία, οι εκβιασμοί και ο παράνομος τζόγος. Κεντρικός τους στόχος παραμένει η επίτευξη κέρδους και η ενίσχυση της εξουσίας, καθιστώντας τις σημαντική απειλή για τις σύγχρονες κοινωνίες (Σταμούλη, 2019, σ. 216).

1.5.1. Ορισμός του Οργανωμένου Εγκλήματος

Η Σύμβαση του Παλέρμο του ΟΗΕ αρχικά και στη συνέχεια η ΕΕ, ορίζει το οργανωμένο έγκλημα ως τη δραστηριότητα μιας δομημένης ομάδας τριών ή περισσότερων ατόμων, που υφίσταται για κάποιο χρονικό διάστημα και ενεργεί με σκοπό τη διάπραξη σοβαρών εγκλημάτων για την απόκτηση, άμεσα ή έμμεσα, οικονομικού ή άλλου υλικού οφέλους (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2008). Αυτός ο ορισμός υπογραμμίζει τη δομή, τη διάρκεια και τον σκοπό των εγκληματικών ομάδων και έχει υιοθετηθεί από πολλές χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας αποτελώντας τη βάση για τη νομοθεσία κατά του οργανωμένου εγκλήματος. Το ελληνικό νομικό πλαίσιο έχει υιοθετήσει την έννοια αυτή της εγκληματικής οργάνωσης η οποία καθορίζεται στο άρθρο 187 του Π.Κ., με τη δομή και τη διάρκεια της δράσης να αποτελούν κρίσιμα στοιχεία για τον χαρακτηρισμό μιας ομάδας ως εγκληματικής οργάνωσης.

Οι στρατηγικές που χρησιμοποιούν τα εγκληματικά δίκτυα προκειμένου να επιβιώνουν και επεκτείνονται είναι μέσω της διαφθοράς δωροδοκώντας πολιτικούς, τους εκπροσώπους του ποινικοκατασταλτικού συστήματος και άλλους δημόσιους υπαλλήλους, με τη χρήση βίας που όπως προαναφέρθηκε αποτελεί δομικό εργαλείο για τον έλεγχο περιοχών και τον εκφοβισμό αντιπάλων καθώς και τα διακρατικά δίκτυα συνεργαζόμενοι με άλλες εγκληματικές οργανώσεις για μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα.

1.5.2. Εγκληματικές Οργανώσεις από Χώρες της πρώην ΕΣΣΔ

1.5.2.1 Δραστηριότητες στην Ευρώπη

Οι οργανώσεις από την τέως ΕΣΣΔ έχουν επεκταθεί σε πολλές χώρες της Ευρώπης, όπου εκμεταλλεύονται την ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών, χρημάτων και ανθρώπων, αλλά και τις αδυναμίες των τοπικών δικαστικών και αστυνομικών αρχών.

Οι κύριοι τομείς που δραστηριοποιούνται είναι το εμπόριο ναρκωτικών όπως της ηρωίνης και της κοκαΐνης, ελέγχοντας μεγάλα δίκτυα διακίνησης τους, το εμπόριο ανθρώπων εκμεταλλευόμενοι κυρίως γυναίκες από τις πρώην σοβιετικές

χώρες για σεξουαλική εκμετάλλευση, η κυβερνοεγκληματικότητα με τα μέλη τους να εξειδικεύονται σε επιθέσεις hacking, κακόβουλων λογισμικών (ransomware) και ηλεκτρονικές απάτες, το ξέπλυμα χρήματος με τη χρήση χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων προκειμένου να νομιμοποιήσουν τα παράνομα τους έσοδα, το εμπόριο όπλων διακινώντας παράνομα όπλα σε περιοχές με συγκρούσεις και σε κράτη της Δύσης, οι κλοπές, κ.α.

Στην Γερμανία, χαρακτηρίζεται ως ρωσο-ευρασιατικό οργανωμένο έγκλημα και η Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Εγκληματικής Αστυνομίας της Γερμανίας (BKA) το 2016 δήλωνε ότι η ρωσική μαφία επεκτείνει δυναμικά την επιρροή της στη χώρα, προειδοποιώντας ότι δισεκατομμύρια ευρώ θα μπορούσαν να χαθούν λόγω του οργανωμένου εγκλήματος. Στην Γερμανία, 20.000 έως 40.000 άτομα ενδέχεται να έχουν δεσμούς με τη ρωσική μαφία με τον γκρίζο αριθμό να είναι υψηλότερος, καθώς ορισμένα εγκλήματα δεν καταγγέλλονται ποτέ. Επίσης, τα σωφρονιστικά ιδρύματα χρησιμοποιούνται ως κέντρα στρατολόγησης στο δίκτυό τους στη Γερμανία, με τον πρόεδρο της BKA, Χόλγκερ Μινχ την ίδια εποχή να επισημάνει ότι έως και το 10% των κρατουμένων στις γερμανικές φυλακές είναι ρωσόφωνοι, σημειώνοντας ότι αυτό αποτελεί «μεγάλο δυναμικό για στρατολόγηση» (Die Welt, 2016). Στην ετήσια έκθεσή της το 2023 παρατηρεί την αύξηση της δραστηριότητας αυτών των ομάδων και την εξελιγμένη τους τεχνική (Germany's Federal Criminal Police Office, 2023).

Σημαντικές είναι οι αναφορές για την άμεση εμπλοκή των ρωσόφωνων εγκληματικών οργανώσεων σε υγειονομικές απάτες ύψους εκατοντάδων εκατομμυρίων ευρώ, εκμεταλλευόμενες το πολύπλοκο σύστημα υγειονομικής περίθαλψης της Γερμανίας, τις ελλείψεις εξειδικευμένου γερμανικού προσωπικού φροντίδας, τη συνεχή γήρανση του πληθυσμού και την αυξανόμενη εξάρτηση από εργαζόμενους από την Ανατολική Ευρώπη, τους οποίους χρησιμοποιεί το οργανωμένο έγκλημα (Breitenbach, 2016).

Λόγω μάλιστα του πολέμου στην Ουκρανία οι αρχές διαπιστώνουν αύξηση της εγκληματικότητας από ρωσικές και ουκρανικές συμμορίες αλλά και Τσετσένους στη Γερμανία και το Βερολίνο, με το LKA να αναφέρει στην έκθεση του για το 2022 ότι τα ήδη εδραιωμένα δίκτυα εγκλήματος θα διατηρήσουν τη σημασία τους και θα επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους, με το επίκεντρο της εγκληματικότητας τους να δίνεται στα εγκλήματα βίας, τη διακίνηση ναρκωτικών και τα αδικήματα

λαθρεμπορίου. Τέλος, παρατηρούν ότι εάν ξεκινήσει η ανοικοδόμηση της Ουκρανίας, οι ευκαιρίες κέρδους θα είναι εξαιρετικά ελκυστικές για τις δομές του οργανωμένου εγκλήματος από τη Ρωσία και την Ουκρανία, αυξάνοντας τις συγκρούσεις, ιδιαίτερα στο Βερολίνο, το οποίο αποτελεί κεντρικό κόμβο του ρωσοευρασιατικού οργανωμένου εγκλήματος στη Γερμανία (Berlin.de, 2024).

Στο Ηνωμένο Βασίλειο τις τελευταίες δεκαετίες το ρωσοευρασιατικό οργανωμένο έγκλημα αποτελεί αυξανόμενο πρόβλημα, με κύρια δραστηριότητα το ξέπλυμα χρήματος, με το Λονδίνο που θεωρείται παγκόσμιο χρηματοοικονομικό κέντρο, να καθίσταται ελκυστικό για το ξέπλυμα χρημάτων από δίκτυα ρώσων ολιγαρχών και εγκληματικών δικτύων από τη Ρωσία, τη Γεωργία και την Τσετσενία, τα οποία εκμεταλλεύονται τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, την αγορά πολυτελών ακινήτων και τις εξωχώριες δομές για να ξεπλένουν έσοδα από παράνομες δραστηριότητες, όπως χαρακτηριστικά προέκυψε με την επιχείρηση «Destabilise» της NCA (Εθνικής Υπηρεσίας Εγκλήματος) (National Crime Agency, 2024). Επίσης τα δίκτυα αυτά συμμετέχουν στη διακίνηση και διανομή ναρκωτικών, αξιοποιώντας διεθνείς αλυσίδες εφοδιασμού, το εμπόριο όπλων, την εμπορία ανθρώπων για καταναγκαστική εργασία, τη σεξουαλική εκμετάλλευση και την παράνομη μετανάστευση. Σημαντικός επίσης τομέας δραστηριότητας αποτελεί το κυβερνοέγκλημα, όπως το ηλεκτρονικό ψάρεμα (phishing), ransomware επιθέσεις και η διαδικτυακή οικονομική απάτη καθώς και οι μεγάλες φορολογικές απάτες, όπως η απάτη ΦΠΑ (carousel fraud). Τέλος, τα εγκληματικά δίκτυα συχνά επιδιώκουν να επηρεάσουν νόμιμες επιχειρήσεις και ακόμη και την τοπική διακυβέρνηση μέσω δωροδοκίας και διαφθοράς, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο "kompromat" (Merriam-Webster, n.d.)⁴ και εκβιασμούς για την άσκηση επιρροής (Tucker, 2017).

Χαρακτηριστικός είναι ο όρος «Londongrad» που αναφέρεται στη σημαντική παρουσία Ρώσων ολιγαρχών και επιχειρηματιών στο Λονδίνο, καθώς και στην εισροή ρωσικών κεφαλαίων στο Ηνωμένο Βασίλειο μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης. Αυτό το φαινόμενο έχει επηρεάσει την οικονομία του Λονδίνου και έχει

⁴ Η λέξη **kompromat** (ρωσική: компромат) είναι συντομογραφία του ρωσικού όρου "**компрометирующий материал**" που σημαίνει «**επιβαρυντικό ή ενοχοποιητικό υλικό**». Στο πλαίσιο της διαφθοράς και της πολιτικής επιρροής, αναφέρεται σε πληροφορίες ή υλικό που συγκεντρώνεται για να εκθέσει ή να εκβιάσει ένα άτομο, έναν οργανισμό ή ακόμα και μια κυβέρνηση. Αναφέρεται σε ενοχοποιητικό υλικό που χρησιμοποιείται για εκβιασμό ή πολιτική επιρροή: π.χ.: δημοσιοποίηση προσωπικών σκανδάλων, οικονομικών παρατυπιών ή άλλων αδυναμιών ως μέσο καταστροφής της φήμης κάποιου. Η απειλή αποκάλυψης πληροφοριών για να εξαναγκάσει έναν ηγέτη να ακολουθήσει μια συγκεκριμένη πολιτική. Είναι εργαλείο διαφθοράς που εκθέτει ή απειλεί δημόσια πρόσωπα, επιχειρηματίες ή κυβερνήσεις, εξαναγκάζοντάς τους να ενεργήσουν προς όφελος των κατόχων του. Συχνά συνδέεται με την κατασκοπεία, ενισχύει την αδιαφάνεια και υπονομεύει την εμπιστοσύνη σε θεσμούς και ηγέτες.

οδηγήσει στη χρήση όρων όπως «Londongrad» και «Moscow on Thames» για να περιγράψουν την κατάσταση όπου Ρώσοι ολιγάρχες επένδυσαν δισεκατομμύρια λίρες σε ακίνητα, επιχειρήσεις και άλλα περιουσιακά στοιχεία στο Ηνωμένο Βασίλειο, ιδίως στο Λονδίνο, που θεωρείται ασφαλές καταφύγιο για Ρώσους που θέλουν να προστατεύσουν τον πλούτο τους από την πολιτική αστάθεια στη Ρωσία (BBC, 2022). Με ισχυρούς δεσμούς με το Κρεμλίνο, έχουν παράλληλα αποκτήσει επιρροή μέσω δωρεών σε πολιτικά κόμματα, σχέσεων με πολιτικούς και υποστήριξης πολιτιστικών οργανώσεων.

Το φαινόμενο «Londongrad» με την χρήση της πολιτικής επιρροής του City του Λονδίνου, της μακροβιότερης συνεχόμενης δημοτικής δημοκρατίας στον κόσμο, τόσο στο Ηνωμένο Βασίλειο όσο και πέρα από αυτό, δέχτηκε έντονη κριτική, μετά από εγκλήματα υψηλής θέασης, όπως η δηλητηρίαση του Αλεξάντρ Λιτβινένκο και της οικογένειας Σκριπάλ, που ανέδειξαν την πιθανή σύνδεση του οργανωμένου εγκλήματος με κρατικά υποστηριζόμενες επιχειρήσεις. Ιδίως μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία το 2022, όταν άρχισαν να επιβάλλονται κυρώσεις σε Ρώσους ολιγάρχες και οι βρετανικές αρχές προσπάθησαν να περιορίσουν τη ροή ρωσικών κεφαλαίων (Morgan and Kinossian, 2023). Η σύνθετη όμως χρήση χρηματοοικονομικών εργαλείων και νομικών κενών, περιορισμένη Διεθνής Συνεργασία με τις ρωσικές αρχές λόγω και των γεωπολιτικών εντάσεων, η διείσδυση σε νόμιμα ιδρύματα και η χρήση προηγμένων τεχνολογιών, κρυπτονομισμάτων και κρυπτογραφημένης επικοινωνίας καθιστά δύσκολο τον εντοπισμό και τη δίωξη αυτών των εγκλημάτων του ρωσοευρασιατικού οργανωμένου εγκλήματος από τις βρετανικές αρχές, τους διεθνείς εταίρους και ιδιωτικούς θεσμούς.

1.5.2.2. Η παρουσία και η δραστηριότητα τους στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, η έννοια του οργανωμένου εγκλήματος άρχισε να απασχολεί τη δημόσια συζήτηση τη δεκαετία του '90, όταν το φαινόμενο άρχισε να εντοπίζεται και να καταγράφεται συστηματικά. Η εκτεταμένη είσοδος μεταναστών, ιδιαίτερα από την Αλβανία στις αρχές της δεκαετίας του '90, σηματοδότησε την απαρχή της σύνδεσης μεταξύ οργανωμένου εγκλήματος και διακρατικών μετακινήσεων πληθυσμών. Μέχρι το 2011, το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα αντιμετωπιζόταν κυρίως ως ένα εισαγόμενο φαινόμενο, με τις επίσημες εκθέσεις της Ελληνικής Αστυνομίας να του

αποδίδουν εθνικό χαρακτήρα, εστιάζοντας στις εγκληματικές ομάδες που προέρχονταν από το εξωτερικό (Σταμούλη, 2019, σ. 221–223).

Μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, παρατηρήθηκε αύξηση της μετανάστευσης προς την Ελλάδα από τις πρώην σοβιετικές δημοκρατίες, ομογενών και ρωσόφωνων. Αυτή η μετακίνηση συνοδεύτηκε από την εμφάνιση εγκληματικών ομάδων με καταγωγή από αυτές τις χώρες. Οι κυριότερες χώρες προέλευσης των μελών τους ήταν η Ρωσία, η Ουκρανία, η Γεωργία, το Αζερμπαϊτζάν, η Αρμενία, το Καζακστάν, η Λεττονία, το Ουζμπεκιστάν, το Τατζικιστάν, το Κιργιστάν και το Τουρκμενιστάν. Η παρουσία αυτών των οργανώσεων στην Ελλάδα συνδέεται κυρίως με τη γεωγραφική θέση της χώρας ως πύλης εισόδου στην ΕΕ ή ακόμη και τις ΗΠΑ, καθιστώντας την ελκυστική για παράνομες δραστηριότητες.

Οι ρωσικές εγκληματικές οργανώσεις, συχνά αναφέρονται ως «Ρωσική Μαφία» και εμπλέκονται σε ξέπλυμα χρήματος, διακίνηση όπλων, ναρκωτικών, λαθραίων καπνικών προϊόντων και καυσίμων. Η δράση τους επεκτείνεται σε διάφορους τομείς της παραοικονομίας, ενώ έχουν εντοπιστεί συνεργασίες με εγχώριες εγκληματικές ομάδες. Οι γεωργιανές εγκληματικές ομάδες, έχουν μακρά ιστορία και ιεραρχική δομή. Δραστηριοποιούνται κυρίως σε κλοπές, διαρρήξεις και διακίνηση ναρκωτικών και η παρουσία τους στην Ελλάδα έχει καταγραφεί σε πολλές αστυνομικές επιχειρήσεις.

Η οικονομική κρίση του 2011, σε συνδυασμό με την έντονη εποπτεία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποτέλεσε κρίσιμο σημείο καμπής για την εξέλιξη του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα. Παράλληλα, γεωπολιτικοί παράγοντες όπως η στρατηγική γεωγραφική θέση της χώρας –ως σταυροδρόμι μεταξύ Ανατολής και Δύσης–, η ένταξή της στην ΕΕ, ο ρόλος της ως κεντρικός κόμβος στη συγκοινωνιακή διασύνδεση της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και η θέση της ως πύλη εισόδου από την Ανατολική Ευρώπη προς τη Δυτική, ενίσχυσαν τη δυναμική του φαινομένου. Επιπλέον, οι ένοπλες συρράξεις και οι γεωπολιτικές αναταράξεις στην ευρύτερη περιοχή δημιούργησαν ευνοϊκές συνθήκες για την ανάπτυξη του εγχώριου οργανωμένου εγκλήματος. Η Ελλάδα λειτουργεί τόσο ως κέντρο δραστηριοποίησης όσο και ως χώρα transit για εγκληματικές οργανώσεις, συνεργαζόμενη συχνά με διεθνή δίκτυα,

συμπεριλαμβανομένων εκείνων από την τέως ΕΣΣΔ, καθιστώντας την έναν κομβικό κρίκο στη διεθνή εγκληματική αλυσίδα.

Όπως επισημαίνεται στα συμπεράσματα του Συμβουλίου της Ε.Ε. (2016), η εκτεταμένη παράνομη διακίνηση μεταναστών από χώρες της Ασίας και της Αφρικής ώθησε τις εγχώριες εγκληματικές ομάδες να εισέλθουν σε αυτόν τον τομέα, εκμεταλλευόμενες τις δυνατότητες υψηλών κερδών με χαμηλό ρίσκο. Μαζί με τη διακίνηση ναρκωτικών, η οποία αποτελούσε ήδη βασική δραστηριότητα αυτών των ομάδων, η διακίνηση μεταναστών εξακολουθεί να συγκαταλέγεται στις κύριες μορφές οργανωμένου εγκλήματος. Σύμφωνα με τις εκθέσεις της ΕΛ.ΑΣ. για τις περιόδους 2017-2019, οι εγκληματικές οργανώσεις αποκομίζουν τα μεγαλύτερα έσοδα από τη διακίνηση μεταναστών και ναρκωτικών ουσιών.

Για το έτος 2022, όπως αναφέρεται την Έκθεσή της Ελληνικής Αστυνομίας (2022), δραστηριοποιήθηκαν στην Ελλάδα 342 εγκληματικές ομάδες με 2.549 μέλη. Από αυτές, το 30,12% ήταν αλλοδαπές ομάδες, ενώ το 18,13% αποτελούνταν από μέλη τόσο ελληνικής όσο και αλλοδαπής καταγωγής. Οι γεωργιανές και ρωσικές ομάδες είναι ιδιαίτερα ενεργές, εμπλεκόμενες σε εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, τις φορολογικές, τις διαδικτυακές απάτες, την διακίνηση ναρκωτικών, το trafficking κυρίως στον χώρο της πορνείας και εκμεταλλευόμενες την ελληνική ακτογραμμή και τα λιμάνια, την παράνομη διακίνηση μεταναστών, στο λαθρεμπόριο τσιγάρων, αλκοόλ και καυσίμων, κ.α..

Η υψηλή φορολόγηση αποτέλεσε καθοριστικό παράγοντα στην εκτίναξη του λαθρεμπορίου καυσίμων, αλκοολούχων ποτών και καπνικών προϊόντων. Σημαντική ήταν επίσης η ποιοτική εξέλιξη αυτών των δραστηριοτήτων, καθώς τα εγκληματικά δίκτυα επεκτάθηκαν πέρα από την απλή διακίνηση λαθραίων προϊόντων, εισάγοντας τη διαδικασία παραγωγής εντός της χώρας. Ενδεικτικό είναι το παράδειγμα της ίδρυσης και λειτουργίας παράνομων εργοστασίων παραγωγής καπνικών προϊόντων, τα οποία καθιέρωσαν την Ελλάδα όχι μόνο ως διαμετακομιστικό κόμβο αλλά και ως κέντρο παραγωγής. Η εξέλιξη αυτή ενίσχυσε τη δράση των εγκληματικών οργανώσεων, διευρύνοντας τις δυνατότητες κέρδους τους και καθιστώντας πιο σύνθετη την αντιμετώπιση αυτών των παράνομων δραστηριοτήτων.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα της σύγχρονης δομής των εγκληματικών οργανώσεων αποτελεί η εξάρθρωση το 2020, του μεγαλύτερου δικτύου παραγωγής,

διακίνησης και εμπορίας λαθραίων καπνικών προϊόντων που έχει καταγραφεί στη χώρα μας. Η επιχείρηση, που υλοποιήθηκε από το Τμήμα Ασφαλείας Αμαρουσίου, είχε ως αποτέλεσμα τη σύλληψη 39 ατόμων (Katehaki.gr, 2020)⁵. Τα μέλη της εγκληματικής οργάνωσης προέρχονταν κυρίως από τη Ρωσία, ενώ τα αρχηγικά στελέχη ήταν επίσης ομογενείς με καταγωγή από τη Ρωσία, αναδεικνύοντας τη διακρατική διάσταση και την πολυπλοκότητα αυτών των δικτύων.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό γνώρισμα της μεταβολής που σημειώθηκε στο οργανωμένο έγκλημα μετά το 2011 και ιδίως την τελευταία πενταετία, είναι η αύξηση των εκτελέσεων συμβολαίων θανάτου, οι οποίες αφορούν κυρίως συγκρούσεις μεταξύ μελών αντίπαλων εγκληματικών οργανώσεων. Οι δολοφονίες αυτού του είδους, που συχνά εντάσσονται κάτω από την ομπρέλα του όρου «Greek Mafia», ανέρχονται σε 45 έως το 2022 (ΕΘΝΟΣ, 2021), εκ των οποίων τουλάχιστον 26 έχουν καταγραφεί τα τελευταία επτά χρόνια (Ανδριανόπουλος, 2024).

Η κύρια αιτία αυτών των βίαιων συγκρούσεων είναι η μείωση των οικονομικών εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, όπως η «προστασία» καταστημάτων ή το λαθρεμπόριο καυσίμων και καπνικών προϊόντων, γεγονός που οδηγεί σε έντονο ανταγωνισμό για τον έλεγχο της «επικράτειας». Αυτή η κλιμάκωση της βίας εντάσσεται σε δύο κατηγορίες: τη «χωρική» βία, που αποσκοπεί στη διατήρηση του ελέγχου σε συγκεκριμένες περιοχές και τη «στρατηγική» βία, που στοχεύει στη μακροπρόθεσμη εξουδετέρωση αντιπάλων και στην εδραίωση της κυριαρχίας (Wright, 2005, σ. 41, 44).

Η λεγόμενη «ελληνική μαφία» φαίνεται πως έχει εδραιώσει τη δράση της τόσο εντός όσο και εκτός Ελλάδας, αναπτύσσοντας δίκτυα λαθρεμπορίου και εκτελέσεων συμβολαίων σε πολλές περιοχές. Όπως επέδειξε η εξιχνίαση μεγάλης

⁵ «...Ειδικότερα: ο «αρχηγός» συντόνιζε όλη την παραγωγική διαδικασία λαθραίων καπνικών προϊόντων, από τις προπαρασκευαστικές ενέργειες παραγωγής ως και την τελική διανομή τους, για τη μίσθωση των χώρων χρησιμοποιούσαν εικονικές εταιρείες, με κύριο αντικείμενο δραστηριότητας το χονδρικό εμπόριο και διαχειριστές άτομα με ενεργό Α.Φ.Μ. στην χώρα μας, για την επιτήρηση των χώρων και των γειτονικών δρόμων εγκαθιστούσαν κλειστά κυκλώματα εικονοσκόπησης, η μεταφορά των παραγόμενων λαθραίων καπνικών προϊόντων γινόταν με τράκτορες και επικαθήμενα, τα οποία έφεραν κυρίως πινακίδες Βουλγαρίας, ως συνοδευτικά έγγραφα (CMR) χρησιμοποιούσαν παραπλανητικά έγγραφα νομιμοφανών ή νομίμων εταιρειών, για τις μεταβάσεις από και προς τους χώρους χρησιμοποιούσαν Ι.Χ.Ε. αυτοκίνητα, καταχωρημένα σε ανύπαρκτα άτομα ή αλλοδαπούς με ενεργό Α.Φ.Μ. στην χώρα μας... Τα μέλη του κυκλώματος επικοινωνούσαν μεταξύ τους με τηλεφωνικές συνδέσεις ενεργοποιημένες σε «αχυράνθρωπους» (ghost phones), τις οποίες άλλαζαν συχνά, ως επιπρόσθετα μέτρα αντιπαρακολούθησης, επέλεγαν οι χώροι που χρησιμοποιούσαν να μην συνδέονται άμεσα μεταξύ τους, ενώ για κάθε χώρο υπήρχε σταθερή υποομάδα ατόμων-μελών που ασχολούνταν αποκλειστικά και μόνο με τη διαχείριση του, κάθε υποομάδα είχε συγκεκριμένα καθήκοντα και οι κατώτεροι στην ιεραρχία δεν γνώριζαν τα μέλη των έτερων υποομάδων. Οι υποομάδες διαχωρίζονταν με βάση το αντικείμενο δραστηριότητας, σε υποομάδες γραμμών παραγωγής, διαχειριστές χώρων αποθήκευσης και υποομάδες διαχείρισης χώρων στάθμευσης...»

εγκληματικής οργάνωσης που εμπλέκεται σε ομάδα διακίνησης λαθραίων καπνικών προϊόντων, καθώς επίσης σε δολοφονίες και εκβιασμούς —η οποία παρουσιάστηκε το πρωί της Δευτέρας (10/3/2025) στο Αρχηγείο της Αστυνομίας— η δράση των κυκλωμάτων αυτών είναι συστηματική και βίαιη. Σύμφωνα με *To Vima* (2025), βασικά πρόσωπα του οργανωμένου εγκλήματος έχουν διασυνδέσεις με κυκλώματα στο Ντουμπάι, ενώ η δράση τους επεκτείνεται και στο λαθρεμπόριο τσιγάρων. Οι εξελίξεις αυτές αποτυπώνουν μια νέα μορφή εγκληματικότητας που δεν περιορίζεται σε τοπικό επίπεδο, αλλά λειτουργεί με διεθνείς όρους και στρατηγικές (*To Vima*, 2025).

Αυτό το φαινόμενο όχι μόνο αντικατοπτρίζει τη σκληρή φύση του ανταγωνισμού μεταξύ των εγκληματικών ομάδων, αλλά και αναδεικνύει την ένταση της γεωγραφικής και οικονομικής «συρρίκνωσης» που επηρεάζει τη δράση τους, καθιστώντας την ενδοεγκληματική βία βασικό χαρακτηριστικό του οργανωμένου εγκλήματος στη σύγχρονη Ελλάδα.

Στη σύγχρονη εποχή, οι εγκληματικές οργανώσεις έχουν απομακρυνθεί από τις αυστηρά δομημένες ιεραρχίες του παρελθόντος, παρουσιάζοντας μια πιο ευέλικτη και αποκεντρωμένη μορφή. Στη χώρα μας, όπως και παγκοσμίως, λειτουργούν μέσα από ένα χαλαρό, άτυπο δίκτυο προσωπικών σχέσεων και γνωριμιών, αποτελούμενο από υποομάδες που συχνά δεν διαθέτουν κεντρική διεύθυνση. Τα μέλη εναλλάσσονται συνεχώς, γεγονός που καθιστά δύσκολη την αποδόμηση της οργάνωσης, ενώ η σύλληψη μεμονωμένων μελών δεν πλήττει τη συνολική λειτουργία του δικτύου. Αυτή η μορφή, που θυμίζει Λερναία Ύδρα, διατηρεί τη δυναμική της παρά τις επιθέσεις των διωκτικών αρχών (Σταμούλη, 2019, σ. 220).

Αυτό το δίκτυο κοινωνικών σχέσεων, παρά την αποκεντρωμένη φύση του, μοιράζεται βασικά χαρακτηριστικά με τα παραδοσιακά εγκληματικά δίκτυα της Μαφίας. Οι αρχές που το διέπουν περιλαμβάνουν τον «κώδικα σιωπής» (*omerta*) και αντίστοιχους κώδικες τιμής και μυστικότητας, όπως αυτούς των Vory. Η συνωμοτικότητα αποτελεί βασικό στοιχείο, διασφαλίζοντας την τήρηση της μυστικότητας απέναντι στις διωκτικές αρχές και άλλες εγκληματικές ομάδες. Επιπλέον, η αλληλεγγύη και η πίστη μεταξύ των μελών λειτουργούν ως συνεκτικοί δεσμοί, διατηρώντας το *status quo* της ομάδας και ενισχύοντας τη συνοχή της (Cressey, 1969, σ. 175).

Η εξέλιξη αυτή αποδεικνύει πως οι εγκληματικές οργανώσεις έχουν προσαρμοστεί στις νέες συνθήκες, συνδυάζοντας την ευελιξία με τις παραδοσιακές αξίες που τις κρατούν λειτουργικές και αποτελεσματικές, καθιστώντας την αντιμετώπισή τους μια ιδιαίτερα περίπλοκη πρόκληση.

Όπως τα κοινωνικά δίκτυα, έτσι και τα εγκληματικά δίκτυα χαρακτηρίζονται από αλληλεπιδράσεις με ποικίλες δυνάμεις, τόσο εντός όσο και εκτός των ορίων τους. Αυτή η διασύνδεση τους προσδίδει αξιοσημείωτη ευελιξία και ικανότητα προσαρμογής. Οι δυνάμεις που επηρεάζουν τα εγκληματικά δίκτυα μπορεί να είναι τοπικές, εθνικές ή παγκόσμιες, συμβάλλοντας στη μεταφορά τεχνογνωσίας, πρακτικών και οργανωτικών προτύπων. Το αποτέλεσμα είναι η περαιτέρω πολυπλοκότητα στη δράση αυτών των δικτύων, γεγονός που δυσχεραίνει τις έρευνες των διωκτικών αρχών.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι διασυνδέσεις των εγκληματικών οργανώσεων με φορείς της νόμιμης οικονομίας. Αυτές οι αλληλεπιδράσεις δεν περιορίζονται μόνο σε παράγοντες της παράνομης οικονομίας αλλά περιλαμβάνουν επαγγελματίες όπως δικηγόρους, λογιστές, τραπεζικά στελέχη και άλλους εκπροσώπους του χρηματοπιστωτικού τομέα. Παράλληλα, εμπλέκονται και εκπρόσωποι του ποινικοκατασταλτικού μηχανισμού, όπως αστυνομικοί και δικαστικοί λειτουργοί, δημοσιογράφοι και κυρίως, πολιτικοί. Οι διαπλοκές αυτές παρέχουν στις εγκληματικές οργανώσεις κρίσιμα πλεονεκτήματα: τεχνογνωσία για την κάλυψη των δραστηριοτήτων τους, ασφάλεια από διώξεις και πρόσβαση σε κέρδη μέσω νόμιμων καναλιών (Chamblis, 1988, σ. 72).

Αυτή η στενή συνεργασία μεταξύ νόμιμων και παράνομων δομών όχι μόνο περιπλέκει την αποδόμηση των εγκληματικών δικτύων αλλά και υπονομεύει τους θεσμούς, ενισχύοντας την αίσθηση ατιμωρησίας. Η αλληλεπίδραση αυτή αποτελεί βασικό συστατικό της ανθεκτικότητας και της επέκτασης του οργανωμένου εγκλήματος, καθιστώντας το ένα σύνθετο και διαρκώς εξελισσόμενο φαινόμενο.

Όπως συμβαίνει παγκοσμίως, π.χ., με την Ιταλική Μαφία, έτσι και τα εγκληματικά δίκτυα που δραστηριοποιούνται στη χώρα μας αντλούν τη δύναμή τους από ένα ισχυρό υπόβαθρο κοινωνικής δικτύωσης. Αυτή η δικτύωση βασίζεται σε παραδοσιακούς οικογενειακούς δεσμούς, κουμπαριές, φιλίες και επαγγελματικές

σχέσεις. Σύμφωνα με την ΕΛ.ΑΣ. (2011) και την Ετήσια Έκθεσή της για το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα (σ. 37), τα ηγετικά στελέχη και η πλειονότητα των μελών αυτών των οργανώσεων είναι ημεδαποί, γεγονός που ενισχύει τη διαχρονική και ενδογενή φύση του φαινομένου.

Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται μια ποιοτική μεταβολή στη λειτουργία των εγκληματικών οργανώσεων στη χώρα, ανάλογη με τις εξελίξεις που έχουν καταγραφεί και στην Ιταλική Μαφία. Αυτές οι ομάδες ενσωματώνονται στο σύγχρονο πλαίσιο της ύστερης νεωτερικότητας και της ελεύθερης οικονομίας, συνδυάζοντας τη θεωρία της κοινωνικής δικτύωσης με αυτήν της καπιταλιστικής ανάπτυξης. Λειτουργούν με τρόπους παρόμοιους με εκείνους των νόμιμων επιχειρήσεων: οργανώνονται ως μεγάλες «μητρικές» επιχειρήσεις με υποκαταστήματα σε διαφορετικές περιοχές, εφαρμόζοντας αποτελεσματικές πρακτικές στην παραγωγή, μεταφορά, διανομή και προώθηση των παράνομων προϊόντων τους. Παράλληλα, αξιοποιούν προηγμένες μεθόδους ξεπλύματος χρημάτων, επενδύοντας σε τομείς όπως η εστίαση, τα πρατήρια καυσίμων, η εισαγωγή καφέ και πιο πρόσφατα, τα κρυπτονομίσματα (MEGA TV, 2021), καθιστώντας τον εντοπισμό τους εξαιρετικά δύσκολο.

Το σύγχρονο οργανωμένο έγκλημα επιδεικνύει έντονα επιχειρηματική συμπεριφορά (Paoli, 2003, σ. 96), ακολουθώντας τη λογική της καπιταλιστικής ανάπτυξης. Παράλληλα, διαφαίνεται μια Βεμπεριανή θεώρηση της εξέλιξής του, όπως και στην Ιταλική Μαφία: η παραδοσιακή ηθική, που κάποτε βασιζόταν σε έννοιες όπως η «τιμή» και η «πίστη», αποδυναμώνεται σταδιακά. Καθώς οι ομάδες αυτές εστιάζουν όλο και περισσότερο στην οικονομική ανάπτυξη, οι παραδοσιακοί δεσμοί ευσέβειας και αλληλεγγύης, αντικαθίστανται από συμπεριφορές που χαρακτηρίζονται από απάτες και εσωτερικές συγκρούσεις (Paoli, 2003, σ. 95). Αυτή η διαδικασία της εκσυγχρονιστικής ανάπτυξης και μετάλλαξης υπογραμμίζει τη μετατόπιση από την παραδοσιακή εγκληματική κουλτούρα σε μια πιο απρόσωπη, ορθολογική και συστημική οργάνωση που εστιάζει στην αποδοτικότητα και το κέρδος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: Ιστορική αναδρομή

2.1. Η Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών

Η δημιουργία της Σοβιετικής Ένωσης στα τέλη της δεκαετίας του 1910, υπήρξε το αποτέλεσμα των τεκτονικών αλλαγών που επέφερε η Οκτωβριανή Επανάσταση και η οποία σήμανε το τέλος του Τσαρικού καθεστώτος εγκαθιδρύοντας τη δικτατορία του προλεταριάτου μέσω των Σοβιέτ και του μετέπειτα Κομμουνιστικού Κόμματος. Η Διακήρυξη της δημιουργίας της Ένωσης Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών (ΕΣΣΔ), κοινώς Σοβιετική Ένωση και η Συνθήκη για τον σχηματισμό της, εγκρίθηκε στις 30 Δεκεμβρίου 1922 από μια διάσκεψη αντιπροσωπειών που αποτελούνταν από την Ρωσική Σοβιετική Ομοσπονδιακή Σοσιαλιστική Δημοκρατία (SFSR), την Υπερκαυκασία (SFSR), την Ουκρανική Σοβιετική Σοσιαλιστική Δημοκρατία (SSR) και τη Λευκορωσική (SSR) (History maps, 2024). Οι συμφωνίες αυτές νομιμοποίησαν *de jure* την πολιτική ένωση των τεσσάρων προαναφερθέντων ανεξάρτητων σοβιετικών δημοκρατιών που είχε δημιουργηθεί από το 1919 και εγκαθίδρυσε τη νέα ομοσπονδιακή κυβέρνηση, της οποίας οι βασικές λειτουργίες συγκεντρώθηκαν στη Μόσχα.

Έως και τη διάλυση της και τυπικά την 26 Δεκεμβρίου 1991, η αχανής γεωγραφικά ΕΣΣΔ η οποία εκτίνονταν από την Ματζουρία έως και την κεντρική Ευρώπη, πέρασε από πολλά ιστορικά στάδια κατά τα οποία με το πέρασμα του χρόνου απέκτησε και έχασε επιρροή και στα οποία έγινε προσπάθεια εθνικής ομογενοποίησης των πολλών διαφορετικών λαών που εντάχθηκαν, με τελικό στόχο μια σοσιαλιστική κοινωνία. Έτσι λοιπόν, για να διατηρηθεί η σοβιετική ηγεμονία στην περιοχή (Lifo, 2022) και αυτή η προσπάθεια πέρασε μέσα από την μακιαβελική προσπάθεια του Ιωσήφ Στάλιν την περίοδο της καταστολής και της μεγάλης τρομοκρατίας (Great Terror) (Μασούρα, 2017), της σκόπιμης τεχνικής συνοριακής διαίρεσης των κατοίκων της σε ξεχωριστά έθνη, σε μια διαδικασία γνωστή ως Εθνική Εδαφική Οριοθέτηση (NTD) (History maps, 2024), έτσι ώστε να αφήνει τις μειονότητες αναμειγμένες σε εθνοτικές δημοκρατίες χωρίς να λείπουν οι επεμβάσεις του σοβιετικού στρατού στα σοσιαλιστικά δορυφορικά κράτη του Συμφώνου της Βαρσοβίας μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη.

Η συνύπαρξη όλου αυτού του μείγματος των λαών ειδικότερα μέσα στο καθεστώς του Ψυχρού Πολέμου μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και των αντιφατικών στόχων που ανέκυψαν εντός των κουμμουνιστικών καθεστώτων παγκοσμίως, οδήγησε σε συγκρούσεις των δορυφορικών κρατών με την κεντρική εξουσία με αποτέλεσμα τις επαναστάσεις του φθινοπώρου του 1989, οι οποίες τερμάτισαν την κομμουνιστική κυριαρχία (Η Καθημερινή, 2017) και οδήγησαν τις συνιστώσες δημοκρατίες να ανακηρύξουν την ανεξαρτησία τους, ξεκινώντας αρχικά από το 1988 και έως το 1991 με την οριστική κατάλυση της Σοβιετικής Ένωσης.

Ο τελευταίος Γενικός Γραμματέας της ΕΣΣΔ Μιχαήλ Γκορμπατσώφ, παραιτούμενος στις 25 Δεκεμβρίου του 1991 δίνοντας την εξουσία στον Ρώσο πρόεδρο Μπόρις Γέλτσιν, υπέστειλε τη σημαία της ΕΣΣΔ στο Κρεμλίνο, στη θέση της οποίας αναρτήθηκε η σημαία της προεπαναστατικής Ρωσίας, σημαίνοντας έτσι μεταξύ άλλων και το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και δίνοντας την δυνατότητα σε πολλές Σοβιετικές Δημοκρατίες να ανακηρύξουν την ανεξαρτησία τους.

Ήδη η εμβληματική πτώση του «Τοίχους του Βερολίνου» στις 9 Νοεμβρίου του 1989, που σήμανε και την απώλεια ελέγχου των ευρωπαϊκών κρατών-δορυφόρων του Συμφώνου της Βαρσοβίας, αποτέλεσε και τη θρυαλλίδα για την απαρχή της εσωτερικής αποσύνθεσης και της αλυσίδας των αποσχίσεων και ανεξαρτητοποιήσεων κρατών από την ΕΣΣΔ ως κυρίαρχα κράτη, όπως η Αρμενία, το Αζερμπαϊτζάν, η Λευκορωσία, η Εσθονία, η Γεωργία, το Καζακστάν, η Λετονία, η Λιθουανία, κ.α..

Η κατάρρευση της ΕΣΣΔ ως πολιτικοοικονομικό σύστημα, οι συγκρούσεις μεταξύ των πρώην Σοβιετικών Δημοκρατιών και η παγκόσμια κυριαρχία του καπιταλιστικού συστήματος, οδήγησε στην οικονομική αποσταθεροποίηση και την φτωχοποίηση μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού. Οι κυβερνήσεις που αναδείχθηκαν και οι πολιτικές που εφάρμοσαν, είχαν ως συνέπεια την έκρηξη της μαύρης αγοράς και κοινωνικών προβλημάτων όπως των ναρκωτικών, του αλκοολισμού, των αυτοκτονιών, κ.α., τη μετανάστευση προς τη Δύση καθώς και στην ανάδειξη νέων οικονομικών δυνάμεων αποτελούμενες από νεόπλουτους «ολιγάρχες», οι οποίοι με όπλο την εκτεταμένα οργανωμένη διαφθορά και την απάτη (Κατσίποδα, 2014), έλεγξαν το μεγαλύτερο μέρος των πλουτοπαραγωγικών πηγών.

2.2 Οργανωμένο έγκλημα στην ΕΣΣΔ, στις νέες Δημοκρατίες και διεθνώς

Η πτώση του κομμουνισμού άφησε ένα οικονομικό, ηθικό και κοινωνικό κενό που το οργανωμένο έγκλημα και η μαφία ήταν πολύ πρόθυμη να καλύψει. Εκατοντάδες πρώην άνδρες της ΚGB⁶ και βετεράνοι του πολέμου στο Αφγανιστάν, πρόσφεραν τις δεξιότητές τους στα νέα αφεντικά του εγκλήματος. Η μαφία παρείχε επίσης χρήματα και θέσεις εργασίας ως δίκτυο ασφαλείας σε νεαρούς άνδρες στη Μόσχα, την Αγία Πετρούπολη και το Κίεβο που πάλευαν να αντεπεξέλθουν οικονομικά μετά την κατάρρευση του κομμουνιστικού καθεστώτος, με την ταχεία ανάπτυξή και την αυξανόμενη προθυμία της για χρήση ακραίας βίας να ανησυχούν τις υπηρεσίες ασφαλείας παγκοσμίως.

Οι κυριότερες και πιο οργανωμένες εγκληματικές ομάδες είναι όσες προέρχονται από τη Ρωσία, την Ουκρανία και την περιοχή του Καυκάσου.

2.2.1. Ρωσική μαφία

Η Ρωσική μαφία δεν είναι ένα νέο φαινόμενο. Η περίοδος του Λεονίντ Μπρέζνιεφ, που χαρακτηρίζεται από τη στασιμότητα της σοβιετικής οικονομίας (γνωστή και ως «εποχή της στασιμότητας»), αποτέλεσε γόνιμο έδαφος για την άνθιση του οργανωμένου εγκλήματος στη Σοβιετική Ένωση. Οι γνωστοί ως «Κλέφτες του Νόμου» (*Vory v Zakone* - *VOR*) ή κατ'άλλους καλύτερα αποδιδόμενα ως «Κλέφτες εντός του Κώδικα» (Galeotti, 2018, σ. 46), άρχισαν να γεμίζουν την γκρίζα ζώνη της σοβιετικής οικονομίας, παρέχοντας «πολυτέλειες» όπως τζιν, τσιγάρα, βότκα, τσίχλες και εξοπλισμό hi-fi σε όσους είχαν την οικονομική δυνατότητα. Οι γκάνγκστερς της Σοβιετικής εποχής κράτησαν χαμηλό προφίλ, γνωρίζοντας πολύ καλά ότι αν επιδείκνυαν τον παράνομο πλούτο τους, θα κατέληγαν στα γκουλάγκ (BBC News, 1998).

⁶ Ως «οργανισμός-ομπρέλα», η Επιτροπή για την Κρατική Ασφάλεια (ρωσικά: Комитет государственной безопасности, К.Г.Б., λατινικά: KGB), αποτέλεσε τον κεντρικό φορέα ασφαλείας, μυστικής αστυνομίας και πληροφοριών της Σοβιετικής Ένωσης, δραστηριοποιούμενη από το 1954 έως το 1991.

Η μαφιόζικη όμως αυτή κάστα θα λέγαμε ότι γεννήθηκε και σφυρηλατήθηκε στα σοβιετικά γκουλάγκ με το VOR να διατηρεί μια ιερή θέση στην εγκληματική παράδοση της Ρωσίας, παρόμοια με αυτή της Κόζα Νόστρα στην Ιταλία. Ενώ το Κομμουνιστικό Κόμμα είχε σταθερό έλεγχο στην κυβέρνηση και την κοινωνία, οι VOR είχαν κάτι σαν μονοπώλιο στο έγκλημα και στον έλεγχο στα στρατόπεδα φυλακών του Στάλιν, ελέγχοντας την γκρίζα ζώνη της σοβιετικής ζωής πέρα από τα όρια της KGB. Με τον δικό του κώδικα ηθικής, ιεραρχίας και ακόμη και γλώσσα, το VOR «σχημάτισε» μια παράλληλη κοινωνία σε αντίθεση με τον άκαμπτο σοβιετικό κομφορμισμό, επιβιώνοντας όταν δεν ήταν στη φυλακή μέσα από κλοπές και συναλλαγές στη μαύρη αγορά (Schwartz, 2008).

Η εγκληματική αδελφότητα VOR, εμφανίστηκε αρχικά στην τσαρική εποχή ως κουλτούρα του υποκόσμου επονομαζόμενοι και ως ο «Κόσμος των Κλεφτών» (*Voronskoy Mir*) (Ferranti, 2018), αλλά ήταν τα σοβιετικά στρατόπεδα εργασίας που σφυρηλάτησαν την υποκουλτούρα τους (Bullough, 2018) μεταξύ της δεκαετίας του 1920 και της δεκαετίας του 1950, επανεμφανιζόμενοι στην δεκαετία του 1970 στον μετασοβιετικό εγκληματικό κόσμο. Μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, όπως αναφέρει σε άρθρο του ο Αντρέι Κονσταντίνοφ, δημοσιογράφος και μυθιστοριογράφος που έχει γράψει για εγκληματικές υποκουλτούρες, το VOR «χτύπησε φλέβα χρυσού» (Schwartz, 2008). Σήμερα το VOR έχει εξαπλωθεί σε όλο τον κόσμο και κυρίως στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ. Η ομάδα εμπλέκεται σε οποιαδήποτε εγκληματική ενέργεια: από μικροκλοπές έως ξέπλυμα βρώμικου χρήματος δισεκατομμυρίων δολαρίων, ενώ επίσης ενεργεί ως ανεπίσημος διαιτητής μεταξύ των συγκρουόμενων ρωσικών εγκληματικών φατριών.

Όταν έπεσε η Σοβιετική Ένωση, το VOR εκμεταλλεύτηκε το νομικό χάος, διεισδύοντας στα κορυφαία πολιτικά και οικονομικά στρώματα ενώ ανέλαβε τη διοίκηση ενός αναπτυσσόμενου εγκληματικού δικτύου που εξαπλώθηκε στις μετασοβιετικές χώρες με την εμφάνιση ισχυρών ανταγωνιστικών ομάδων που δεν μοιράζονται τα τελετουργικά και τις παραδόσεις του VOR και προέρχονται κυρίως από τις περιοχές του Καυκάσου (Varese, 2001). Η μετάβαση της Ρωσίας από μία κουμμουνιστική κοινωνία στην ελεύθερη αγορά, αποκάλυψε μια ανησυχητική εικόνα της δομικής βίας και δικαιοσύνης στην ιδεολογία ενός θα λέγαμε «γκανστερικού καπιταλισμού», ο οποίος επικράτησε ιδιαίτερα την δεκαετία του '90 και 2000 στην Ρωσική κοινωνία.

Οι επίσημες εκτιμήσεις για το μέγεθος και την επιρροή της ρωσικής μαφίας την δεκαετία του '90 καθώς και οι ανεπίσημες εκτιμήσεις ήταν τρομακτικές. Ήδη από το 1994, υπάρχουν προειδοποιήσεις για τη ραγδαία εξάπλωση των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων στην πρώην Σοβιετική Ένωση από τον Μιχαήλ Γεγκόροφ, τότε υπουργό Εσωτερικών της Ρωσίας, ο οποίος αποκάλυψε το εύρος της κρίσης που ακολούθησε τη διάλυση του σοβιετικού κράτους. Σύμφωνα με τα στοιχεία που ανέφερε, ο αριθμός των εγκληματικών ομάδων αυξήθηκε από 785 κατά τη διάρκεια της διακυβέρνησης του Γκορμπατσόφ σε 5.691 το 1994 (ΤΑ ΝΕΑ, 1998). Μέχρι το 1996 αυτή η εκτίμηση είχε αυξηθεί σε 8.000 ομάδες, καθεμία με μέλη μεταξύ 50 και 1.000 ατόμων. Μάλιστα κατά την δεκαετία του 1990 η Ρωσική Κυβέρνηση εκτιμούσε ότι η Ρωσική Μαφία ήλεγχε το 40% των ιδιωτικών επιχειρήσεων και το 60% των κρατικών εταιρειών (BBC News, 1998). Επίσης, γκάνγκστερ οι οποίοι μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '80 δραστηριοποιούνταν στην μαύρη αγορά, στην συνέχεια στα τυχερά παιχνίδια και τέλος την δεκαετία του '90 ως εργοστασιάρχες και επιχειρηματίες, από το 2000 μεταπηδούν και στην πολιτική ως τοπικοί βουλευτές ή και πρόεδροι κομμάτων (Galeotti, 2018, σ. 102, 110). Χαρακτηριστική είναι η πεποίθηση ότι εάν ο Μ. Γκορμπατσόφ ήταν από τις «μαίες» του ρωσικού οργανωμένου εγκλήματος, ο Μπόρις Γέλτσιν αποδείχθηκε ο «νοσοκόμος» της, προσφέροντας στο οργανωμένο έγκλημα την τέλεια θερμοκοιτίδα ενώ ο Βλαντιμίρ Πούτιν έλεγξε το οργανωμένο έγκλημα και τους ολιγάρχες, καθιστώντας σαφές ότι δεν θα ανέχονταν σιωπηλές ή φανερές προκλήσεις προς την κεντρική κρατική εξουσία και αμφισβήτηση του Κρεμλίνου. Όσοι δεν ήταν πρόθυμοι να δεχτούν τους νέους όρους του «παιχνιδιού», φυλακίστηκαν ή αυτοεξορίστηκαν κυρίως στην Μ. Βρετανία με αποτέλεσμα το οργανωμένο έγκλημα της ανώτερης τάξης να νομιμοποιηθεί και να ενσωματωθεί σε στοιχεία του κράτους (Galeotti, 2018, σ. 108, 111, 118-119).

Στις ΗΠΑ το ρωσικό οργανωμένο έγκλημα είναι μια φράση ομπρέλα που καταγράφει μια ποικιλία εγκληματικών ομάδων και εγκληματιών δραστηριότητες (Department of Justice Office of Justice Programs, 2000). Τα εγκλήματα και οι μορφές εγκληματικής οργάνωσης στις ΗΠΑ διαφέρουν από εκείνα του ρωσικού οργανωμένου εγκλήματος στη Ρωσία ή αλλού στον κόσμο. Αυτό μπορεί να είναι αποτέλεσμα διαφορετικών εξωτερικών περιβαλλόντων και ευκαιριών εγκληματικότητας. Λόγω του πολλαπλασιασμού των ομάδων, δεν υπάρχει συγκεκριμένη οργανωτική δομή που μπορεί να οριοθετηθεί σαν να περιγράφει μια

εγκληματική οργάνωση. Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι ενώ είναι εύκολο από το κοινό να αναγνωρίσει διάσημα πρόσωπα ως διαβόητους μαφιόζους, όπως ο Al Capone, Bug Moran και ο Lucky Luciano, από το Ρωσικό Οργανωμένο Έγκλημα (ROC), θα δυσκολευτεί να αναφέρει έστω και μία προσωπικότητα του ρωσικού εγκλήματος που δραστηριοποιείται στην Αμερική (Cox, 2016, σ. 7). Ακόμη και ο χαρακτηρισμός "Ρώσος" χρησιμοποιείται γενικά για να αναφέρεται σε μια ποικιλία ευρασιατικών εγκληματικών ομάδων - πολλές από τις οποίες που δεν είναι ρωσικές. Μεταξύ αυτών είναι Αρμένιοι, Ουκρανοί, Λιθουανοί και άτομα από την περιοχή του Καυκάσου της πρώην Σοβιετικής Ένωσης (Τσετσένοι, Νταγκεστανοί και Γεωργιανοί). Τα μέσα ενημέρωσης και οι αρχές επιβολής του νόμου αποκαλούν αυτές τις ομάδες με διάφορα ονόματα όπως ρωσική μαφία, ρωσική mob, Organizatsya, Bor, Bratva, κ.λπ., που έχουν χαλαρή οργάνωση γεγονός που καθιστά δύσκολη την ανάλυση και την ταυτοποίηση των μελών και των ηγετών (Cox, 2016, σ. 6). Ορισμένα από τα ονόματα των ομάδων αναφέρονται σε γεωγραφικές τοποθεσίες στη Ρωσία όπως Izmailovskaya, Dagestansy, Kazanskaya και Solntsenskaya, ενδεικτικά της γεωγραφικής προέλευσης ορισμένων ρωσικών εγκληματικών ομάδων.

Ενδιαφέρον είναι και το γεγονός ότι πολλοί VOR που μετανάστευσαν στις Ηνωμένες Πολιτείες τη δεκαετία του 1970 (Etter and Pottorff, 2018, σ. 16), παρά τους ισχυρισμούς ορισμένων κλεφτών ότι είναι οι προστάτες της αληθινής Ορθόδοξης πίστης, ήταν Σοβιετικοί Εβραίοι που διέφυγαν από θρησκευτικές διώξεις οι οποίοι όμως έφεραν και αυτοί θρησκευτικά ή αντιθρησκευτικά χαρακτηριστικά τατουάζ των Vory, στα οποία θα αναφέρθηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο της εργασίας.

Επομένως θα λέγαμε ότι μιλάμε πια για ρωσοευρασιατικό οργανωμένο έγκλημα που εμπλέκεται σε μια σειρά από εγκληματικές δραστηριότητες και διαφθορά, συμπεριλαμβανομένων δολοφονιών, διακίνηση ναρκωτικών, εμπορία όπλων, εμπορία ανθρώπων και εκβιασμούς και το οποίο είναι ενεργό σε όλη την Ευρώπη, τη Νότια Αμερική και τις Ηνωμένες Πολιτείες, όπως κατέδειξε η εξάρθρωση ενός τέτοιου εγκληματικού δικτύου στην Ισπανία το 2020 (EUROPOL, 2020). Στην Ευρώπη ειδικότερα, οι «Κλέφτες του Νόμου» (*Thief in law*) όπως αλλιώς προσφωνούνται οι Vory, αποτελούν ένα από τα δυναμικότερα κομμάτια του οργανωμένου εγκλήματος, με τον Ειδικό Ισπανό Εισαγγελέα Jose Grinda Gonzalez ο οποίος χαιρετίστηκε ως ο άνθρωπος που «κατέστρεψε τη ρωσική μαφία στην Ισπανία», να αναφέρει το 2018 ότι η Μεγάλη Βρετανία έχει μολυνθεί οικονομικά, ότι

οι πολιτικοί του Ηνωμένου Βασιλείου «είχαν συνδεθεί με ολιγάρχες» και ότι η χώρα ήταν γεμάτη «ολιγάρχες που πήραν βρώμικα χρήματα, πήραν χρήματα από μια εγκληματική οργάνωση» (Embury-Dennis, 2018).

2.2.2 Η Ουκρανική Μαφία

Η ουκρανική μαφία αποτελεί μια από τις ισχυρότερες και πιο επιδραστικές εγκληματικές οργανώσεις στον κόσμο, με βαθιές ρίζες στην ιστορία της Ουκρανίας και της Σοβιετικής Ένωσης. Αναπτύχθηκε και αυτή μέσα στο ιστορικό πλαίσιο της ΕΣΣΔ και ιδιαίτερα μετά την πτώση της το 1991, όταν και η Ουκρανία βρέθηκε σε μια περίοδο πολιτικής και οικονομικής αστάθειας. Αυτή η αναταραχή δημιούργησε ένα πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη του οργανωμένου εγκλήματος. Όπως και στην Ρωσία, το χάος και η οικονομική αστάθεια της μετασοβιετικής εποχής παρείχαν γόνιμο έδαφος για την άνθηση του οργανωμένου εγκλήματος που άρχισε να εμπλέκεται σε διάφορες διακρατικές εγκληματικές επιχειρήσεις. Για να κατανοήσουμε καλύτερα την ουκρανική μαφία, είναι σημαντικό να εξετάσουμε τη δομή, τις τακτικές, την επιρροή και τις σχέσεις της τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Συνώνυμη με το ουκρανικό οργανωμένο έγκλημα και η πιο γνωστή, είναι η «Μαφία της Οδησσού» που πήρε το όνομά της από την Οδησό, μια πόλη-λιμάνι στη Μαύρη Θάλασσα μέσω του οποίου διεξάγεται το μεγαλύτερο μέρος του εμπορίου της Ουκρανίας με τον κόσμο και που υπήρξε ιστορικά κέντρο λαθρεμπορίου, παράνομων συναλλαγών και οργανωμένου εγκλήματος λόγω της στρατηγικής της θέσης. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση των Mishka «Yaponchik» («Οι Ιάπωνες»), οι οποίοι τη δεκαετία του 1910 φέρεται να επέβαλαν έναν άτυπο «ποινικό κώδικα» που βασίζεται σε αυτόν των Yakuza της Ιαπωνίας (Global Initiative Against Transnational Organized Crime, 2023, σ. 4).

Με την πάροδο του χρόνου, συνδέθηκε με ένα δίκτυο εγκληματικών δραστηριοτήτων, όπως η διακίνηση ναρκωτικών και κυρίως της αφγανικής ηρωίνης που φθάνει από τον Καύκασο προς την Ευρώπη, ανθρώπων (μεταναστών και γυναικών για πορνεία), λαθραίων καπνικών προϊόντων, το λαθρεμπόριο όπλων λόγω των μεγάλων αποθεμάτων όπλων μετά την κατάρρευση της ΕΣΣΔ, η εκβίαση και το

ξέπλυμα χρήματος. Αποτελούσε μάλιστα σύμφωνα με το κέντρο μελετών Global Initiative against Transnational Organized Crime (GI TOC), κομμάτι του ισχυρότερου ευρωπαϊκού εγκληματικού οικοσυστήματος (The Economist, 2023).

Η επιρροή της Μαφίας της Οδησσού εκτείνεται πέρα από την Ουκρανία, με συνδέσεις με άλλες εγκληματικές οργανώσεις στη Ρωσία, την Ευρώπη, το Ισραήλ και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Μέλη της Μαφίας της Οδησσού έχουν εμπλακεί σε εγκληματικές δραστηριότητες σε πολλές ηπείρους και συνεργάζεται και με άλλες εθνικές ομάδες όπως π.χ. με τη Ναπολιτάνικη Καμόρα με την οποία την δεκαετία του 2000 προμήθευαν την Ιταλική παράνομη αγορά καπνικών προϊόντων ή και στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου συνδέεται συχνά με άλλες εγκληματικές οργανώσεις της Ανατολικής Ευρώπης, ιδιαίτερα σε πόλεις με σημαντικούς ρωσόφωνους πληθυσμούς.

Σήμερα, η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία επέφερε σοβαρό πλήγμα στο οργανωμένο έγκλημα, καθόσον στην Οδησό, ως προπύργιο φιλορωσικών αισθημάτων, με την απαγόρευση κυκλοφορίας και την βαριά στρατιωτική περιπολία, τα ποσοστά εγκληματικότητας στο δρόμο να έχουν μειωθεί δραματικά. Το λιμάνι εμπορευματοκιβωτίων έκλεισε αναγκαστικά μετά τον ρωσικό ναυτικό αποκλεισμό, με αποτέλεσμα να μειωθούν οι ροές λαθρεμπορίου και ναρκωτικών, στερώντας επίσης από την πόλη τα συνηθισμένα πλήθη τουριστών, η παρουσία των οποίων θα έφερνε μια ετήσια καλοκαιρινή αύξηση στη ζήτηση για παράνομη σεξουαλική εργασία και ναρκωτικά. Στο σημείο αυτό παρατηρήθηκε ότι η εισβολή χώρισε επίσης τον υπόκοσμο της Οδησσού κατά μήκος «πατριωτικών» γραμμών. Πριν την εισβολή, το οργανωμένο έγκλημα δεν έκανε διάκριση μεταξύ φιλορώσων και φιλοουκρανών εγκληματιών, αλλά τα γεγονότα του Φεβρουαρίου του 2022 έφεραν μια ταχεία αναβαθμονόμηση, με φιλορώσους εγκληματίες να αναγκάζονται να παρανομούν ή να εγκαταλείψουν την πόλη και φιλοουκρανούς εγκληματίες να υιοθετούν μια υπερπατριωτική στάση, αν και αυτό μπορεί να ήταν περισσότερο θέμα σκοπιμότητας για μερικούς εξ αυτών (Global Initiative Against Transnational Organized Crime, 2023, σ. 1-2). Έτσι, εξαιτίας του αποκλεισμού του λιμανιού της Οδησσού, το οργανωμένο έγκλημα στράφηκε σε λιμάνια του Δούναβη όπως του Ρένι και του Ισμαήλ στη Βεσσαραβία, αναπτύσσοντας και πέραν των παλιών δραστηριοτήτων όπως την εξαγωγή σε χώρες της Ευρώπης λαθραίων καπνικών και απομιμητικών προϊόντων και νέες μορφές όπως το λαθρεμπόριο των σιτηρών, αυτοσχέδιων συνθετικών ναρκωτικών, πιστοποιητικών στρατιωτικής αναπηρίας και καθεστώτος

πρόσφυγα για την έξοδο ατόμων από την χώρα, κ.α. (Global Initiative Against Transnational Organized Crime, 2023, σ. 17, 29).

Ως προς την δομή της δεν προκύπτει αυστηρή δομή, με την Υπηρεσία Δικαιοσύνης της Καλιφόρνιας (California Department of Justice) το 1996 να σημειώνει ότι στην έρευνα για τη Μαφία της Οδησού και την Ομάδα Κλοπής Αυτοκινήτων της Βόρειας Καλιφόρνιας, δεν υπάρχει σαφής οργανωτική δομή μεταξύ μελών και ηγετών. Για τα άτομα που κατηγορήθηκαν από τον Γενικό Εισαγγελέα των Ηνωμένων Πολιτειών Preet Bharara για την Οργάνωση Tiawanchik-Trincher και την Οργάνωση Nahmad-Trincher, χαρακτηριστικά χρησιμοποιήθηκαν φράσεις όπως «οι κατηγορούμενοι» (ως προς τους ηγέτες) και «άλλοι γνωστοί και άγνωστοι» δείχνοντας έτσι με αυτή τη διατύπωση τη μεγάλη δυσκολία στον εντοπισμό των μελών της οργάνωσης.

Ο πόλεμος έχει προσθέσει έτσι μια περίπλοκη διάσταση στην παράνομη επιχείρηση με το μέλλον του οργανωμένου εγκλήματος στην Ουκρανία να είναι απρόβλεπτο και θα είναι επομένως το κεντρικό ζήτημα της μεταπολεμικής περιόδου, με το ερώτημα που τίθεται να είναι εάν θα επιστρέψει στη προ του 2022 δυναμική του ή εάν θα προκύψουν νέα χαρακτηριστικά και τρόποι λειτουργίας, κάτι που συνέβη με την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης (Global Initiative Against Transnational Organized Crime, 2023, σ. 33).

2.2.3. Η Μαφία του Καυκάσου

Τελευταία θα αναφερθούμε στην Μαφία του Καυκάσου προσπαθώντας να περικλείσουμε σε αυτή, τις εγκληματικές ομάδες που προέρχονται από τον γεωγραφικό χώρο του Καυκάσου και τις νέες δημοκρατίες της Γεωργίας και της Τσετσενίας, από τις οποίες προέρχονται και κατά κύριο λόγο οι ομάδες που εμπλέκονται και στην ελληνική εγκληματική σκηνή. Δύο περιοχές που εκτός των ομοιοτήτων, έχουν μία βαθιά ουσιώδη διαφορά που έχει να κάνει με την επικρατούσα θρησκεία, και ειδικότερα με τον Ορθόδοξο Χριστιανισμό να επικρατεί στην Αρμενική και την Γεωργιανή κοινότητα και το Ισλάμ στην Τσετσενία, το Αζερμπαϊτζάν και την Ινγκουσετία (Χατζιωάννου, 2018), λειτουργώντας η θρησκευτική λατρεία ως συλλογική ταυτότητα.

Πριν από την εποχή της μεταρρύθμισης οι Γεωργιανοί μοιράζονταν κοινό έδαφος και γλώσσα, ωστόσο δεν μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως έθνος. Ο λόγος ήταν ότι ήταν διασπασμένοι σε πολλά μικρά πριγκιπάτα, τα οποία λειτουργούσαν ανεξάρτητα το ένα από το άλλο. Αυτή η διαίρεση εμποδίζει την ανάπτυξη κοινής οικονομικής ζωής και ενίσχυε τη διχόνοια. Για αιώνες, τα πριγκιπάτα βρίσκονταν σε πολεμικές συγκρούσεις μεταξύ τους, συχνά καταστρέφοντας ο ένας τον άλλον. Παράλληλα, υποκινούσαν εξωτερικές δυνάμεις, όπως τους Πέρσες και τους Τούρκους, να εμπλακούν στις μεταξύ τους διαμάχες, γεγονός που επιδείνωνε ακόμη περισσότερο την ενότητα και την σταθερότητα της περιοχής.

Από την εποχή του Στάλιν, λόγω της γεωργιανής καταγωγής του ηγέτη της ΕΣΣΔ και πολλών στελεχών της, απολάμβαναν προνομιακή μεταχείριση. Ήταν η πρώτη που οργάνωσε ελεύθερες βουλευτικές εκλογές το 1990, όμως αποτελούσε ως νέο κράτος ένα μείγμα δυνατών εθνοτικών ομάδων όπως η Νότια Οσετία και Αμπαχαζία. Αυτό οδήγησε επί προεδρίας της Γεωργίας Εντουαρντ Σεβαρντνάτζε, σε ένοπλες συγκρούσεις και αναταραχές και την μετατροπή αυτών των περιοχών σε διαδρόμους λαθραίας διακίνησης ανθρώπων, ναρκωτικών και όπλων καθώς και καταφύγιου εγκληματιών και τρομοκρατών (Παπαδοπούλου, 2010, σ. 38-39). Επιπλέον το χαμηλό βιοτικό επίπεδο και η πλεονεκτική γεωγραφική της θέση αλλά και η κρατική της διαφθορά, κατέστησαν ελκυστικά τα λιμάνια της και την ίδια ως διαμετακομιστικό κέντρο. Η δυναμική των συμμοριών από τον Καύκασο καθώς και η δυναμική του οργανωμένου εγκλήματος σε νέα πιο ισχυρή και ισχυρή σύνθεση φαίνεται και στον διχασμό για τον έλεγχο των γειτονιών της Μόσχας την δεκαετία του '90 μεταξύ των σλάβικων συμμοριών και εκείνων της τσετσένικης αδελφότητας (chechenskaya brasa) και των συμμάχων τους από τον βόρειο Καύκασο (Galeotti, 2018, σ. 107).

Στην περίπτωση της Τσετσενίας, η δραστηριότητα του οργανωμένου εγκλήματος βοήθησε στην υπέρβαση της καταπίεσης και της απώλειας που είχε προκληθεί από τις εξορίες της σταλινικής εποχής. Οι Τσετσένοι αποτελούν μία εθνοτική εγκληματική ομάδα, που η παρουσία της είναι πολύ εμφανής λόγω της ενεργής παρουσίας τους σε ομάδες λαθρεμπορίου αυτοκινήτων, ναρκωτικών και όπλων, που εργάζονταν για να προωθήσουν τα οικονομικά τους συμφέροντα χρησιμοποιώντας βία ή απειλές βίας (Shelley, 2004, σ. 565). Χαρακτηριστικό παράδειγμα της ιδιαίτερης φήμης τους και της βιαιότητας τους, είναι το πώς

ανέλαβαν την δεκαετία του '90 την ηγεσία στον ρωσόφωνο υπόκοσμο των ΗΠΑ, με την δολοφονία 24 Ρώσων αρχηγών και των σωματοφυλάκων τους από 24 αντίστοιχους Τσετσένους αρχηγούς σε φιλικό δείπνο (NEWSROOM IEFIMERIDA.GR, 2014).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: Έρευνα στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Κορυδαλλού Ι

3.1. Μεθοδολογική Προσέγγιση και Σχεδιασμός Έρευνας - Τόπος διεξαγωγής και συμμετέχοντες της έρευνας

Η πολυπλοκότητα και η αλληλεπίδραση των διαφορετικών επιπέδων της κοινωνικής πραγματικότητας, όπως αυτά εκφράζονται μέσω του εγκληματικού υποπολιτισμού και των μηχανισμών κοινωνικού ελέγχου, αναδεικνύονται με ιδιαίτερη ένταση στο πεδίο των φυλακών. Στην χώρα μας και στην περίπτωση των μελών εγκληματικών οργανώσεων από την πρώην ΕΣΣΔ, οι δυναμικές αυτές γίνονται ακόμη πιο σύνθετες, καθώς εμπλέκονται πολιτισμικοί κώδικες, ιεραρχικές δομές και οι πρακτικές του σωφρονιστικού συστήματος.

Προκειμένου να μελετηθούν αυτές οι οργανώσεις και οι δομές και οι αξίες που διαμορφώνουν τον εγκληματικό υποπολιτισμό τους και αφετέρου οι τρόποι κοινωνικού ελέγχου που εφαρμόζονται από το σωφρονιστικό σύστημα, πραγματοποιήθηκε έρευνα στο σωφρονιστικό περιβάλλον και συγκεκριμένα στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Κορυδαλλού Ι, όπου κρατούνται μέλη τέτοιων εθνικοτήτων. Η επιλογή του σωφρονιστικού πλαισίου προσφέρει μια μοναδική ευκαιρία να μελετηθεί η αλληλεπίδραση μεταξύ των εγκληματικών υποπολιτισμών και του μηχανισμού κοινωνικού ελέγχου και ιδιαίτερα ως προς το συγκεκριμένο Σωφρονιστικό Κατάστημα, το οποίο αποτελεί και τον κεντρικό πυλώνα του ελληνικού σωφρονιστικού συστήματος.

Επιλέχθηκε η δειγματοληπτική μέθοδος έρευνας προκειμένου να αποτυπωθεί αποτελεσματικά η πολυπλοκότητα και η αλληλεπίδραση των διαφορετικών επιπέδων της κοινωνικής πραγματικότητας που αναπαράγονται μεταξύ των πολιτισμικών χαρακτηριστικών των κρατουμένων καθώς και των πρακτικών ελέγχου που εφαρμόζονται από τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους (Κυριαζή, 1999, σ. 99-101).

Αυτή η προσέγγιση επιτρέπει μια πιο ολοκληρωμένη κατανόηση των διασυνδέσεων, ικανή να αποτυπώσει αφενός τον τρόπο με τον οποίο ο εγκληματικός

υποπολιτισμός διαμορφώνει τη συλλογική ταυτότητα και τη συμπεριφορά των κρατουμένων και αφετέρου την επίδραση των μηχανισμών κοινωνικού ελέγχου στη διαχείριση και την προσαρμογή τους στο σωφρονιστικό περιβάλλον μέσα από την βιωμένη εμπειρία του περιβάλλοντος της φυλακής.

Η παρούσα έρευνα βασίζεται στην ανάλυση αντιπροσωπευτικού τμήματος της συγκεκριμένης πληθυσμιακής ομάδας παρόντων ανδρών κρατουμένων (N=1846) που προέρχονται από χώρες της τέως ΕΣΣΔ κατά την 15 Οκτωβρίου 2024 και στη συλλογή εμπειρικών δεδομένων μέσω συνεντεύξεων με σωφρονιστικούς υπαλλήλους που έχουν την ευθύνη για τη διαχείριση κρατουμένων και μελών εγκληματικών οργανώσεων από αυτές τις χώρες.

Οι πληροφορίες συλλέχθηκαν από το ηλεκτρονικό αρχείο του Σωφρονιστικού Καταστήματος, με μελέτη του αρχειακού υλικού (ατομικούς φακέλους κρατουμένων υπόδικων και καταδικών για συμμετοχική δράση σε εγκληματικές οργανώσεις - με στατιστική μόνο καταγραφή των στοιχείων) χωρίς τήρηση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στοιχείων που θα επέτρεπαν την ταυτοποίηση των πληροφοριών των κρατουμένων και με πλήρη τήρηση των δεσμεύσεων και κανόνων σύμφωνα με την σωφρονιστική νομοθεσία καθώς και τη νομοθεσία περί προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα .

Επίσης, ελήφθησαν δομημένες συνεντεύξεις στελεχών του σωφρονιστικού καταστήματος, συγκεκριμένης διάρκειας και κατόπιν έγγραφης ενημέρωσης και συναίνεση τους, που αφορούσαν τις απόψεις τους για την μεταχείριση των κρατουμένων υπόδικων και καταδικών για το ίδιο έγκλημα, με ανωνυμοποίηση των στοιχείων τους και με την απόλυτη τήρηση των ίδιων δεσμεύσεων και υποχρεώσεων για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα τους και την πλήρη ανωνυμοποίηση των ερωτώμενων.

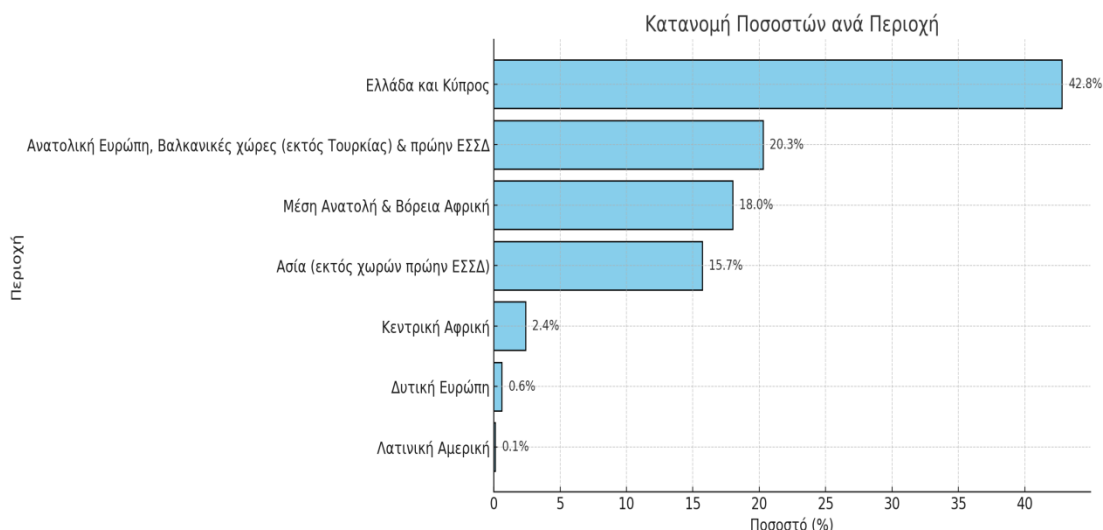
3.2. Στατιστικά στοιχεία – Κατηγορίες Μεταβλητών

3.2.1. Στατιστική Ανάλυση

Εθνικότητες κρατουμένων - Εθνοπολιτισμική κατηγορία

Από το σύνολο των 1846 παρόντων κρατουμένων, ο πληθυσμός τους κατηγοριοποιήθηκε σύμφωνα με εθνοπολιτισμικά χαρακτηριστικά. Οι ομάδες αυτές αναδεικνύουν τη γεωγραφική και πολιτισμική ετερογένεια των κρατουμένων και παρουσιάζουν μία συνολική εικόνα των διαφορετικών πληθυσμιακών ομάδων που βρίσκονται υπό κράτηση. Αναλυτικά, γενικότερα η κατανομή έχει ως εξής:

- 🇬🇷 Ελλάδα και Κύπρος: 42,8%
- 🇬🇷 Ανατολική Ευρώπη, Βαλκανικές χώρες (εκτός Τουρκίας) & πρώην ΕΣΣΔ: 20,3%
- 🇬🇷 Μέση Ανατολή & Βόρεια Αφρική: 18,0%
- 🇬🇷 Ασία (εκτός χωρών πρώην ΕΣΣΔ): 15,7%
- 🇬🇷 Κεντρική Αφρική: 2,4%
- 🇬🇷 Δυτική Ευρώπη: 0,6%
- 🇬🇷 Λατινική Αμερική: 0,1%

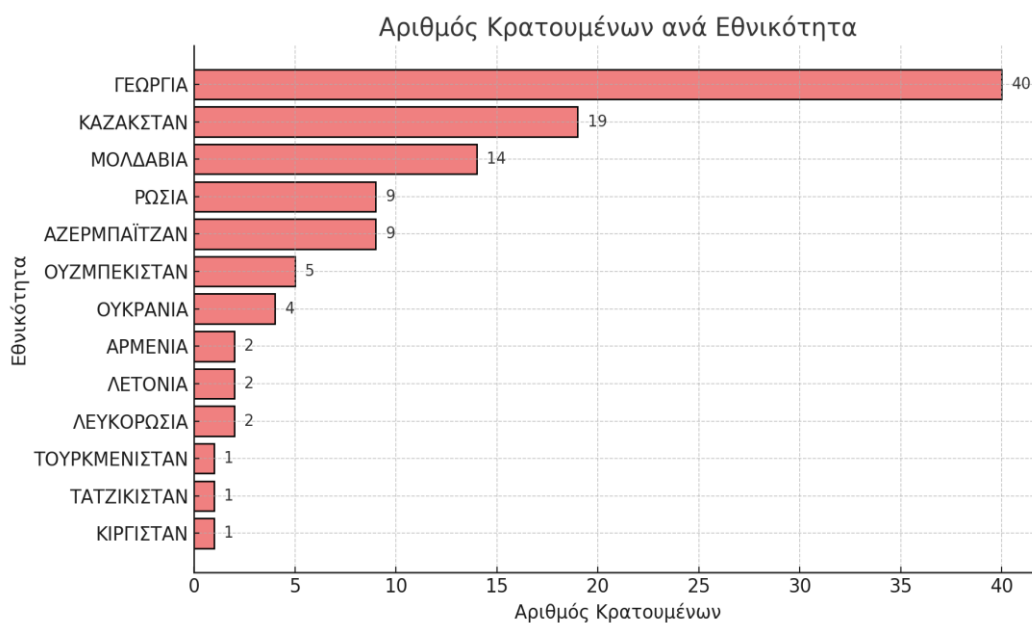
Σχήμα 1: Εθνικότητες κρατουμένων

Από τους 1846 κρατουμένους, βρέθηκαν 109 κρατούμενοι οι οποίοι προέρχονταν από χώρες της τέως ΕΣΣΔ και ειδικότερα από την Ρωσία-Ρωσική Ομοσπονδία, Ουκρανία, Λετονία, Αρμενία, Μολδαβία, Λευκορωσία, Γεωργία, Καζακστάν, Ουζμπεκιστάν, Κιργιστάν, Τουρκμενιστάν, Αζερμπαϊτζάν και Τατζικιστάν.

Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι από τις 13 εθνικότητες που δηλώθηκαν, μόνο 3 είχαν ποσοστό συμμετοχής άνω του 10%.

Πίνακας 1: κατανομής κρατουμένων ανά εθνικότητα

Εθνικότητα	Αριθμός Κρατουμένων	Ποσοστό (%)
ΓΕΩΡΓΙΑ	40	36.7
ΚΑΖΑΚΣΤΑΝ	19	17,4
ΜΟΛΔΑΒΙΑ	14	12.8
ΡΩΣΙΑ	9	8.3
ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ	9	8,3
ΟΥΖΜΠΕΚΙΣΤΑΝ	5	4.6
ΟΥΚΡΑΝΙΑ	4	3.7
ΑΡΜΕΝΙΑ	2	1.8
ΛΕΤΟΝΙΑ	2	1.8
ΛΕΥΚΟΡΩΣΙΑ	2	1.8
ΤΟΥΡΚΜΕΝΙΣΤΑΝ	1	0.9
ΤΑΤΖΙΚΙΣΤΑΝ	1	0.9
ΚΙΡΓΙΣΤΑΝ	1	0.9

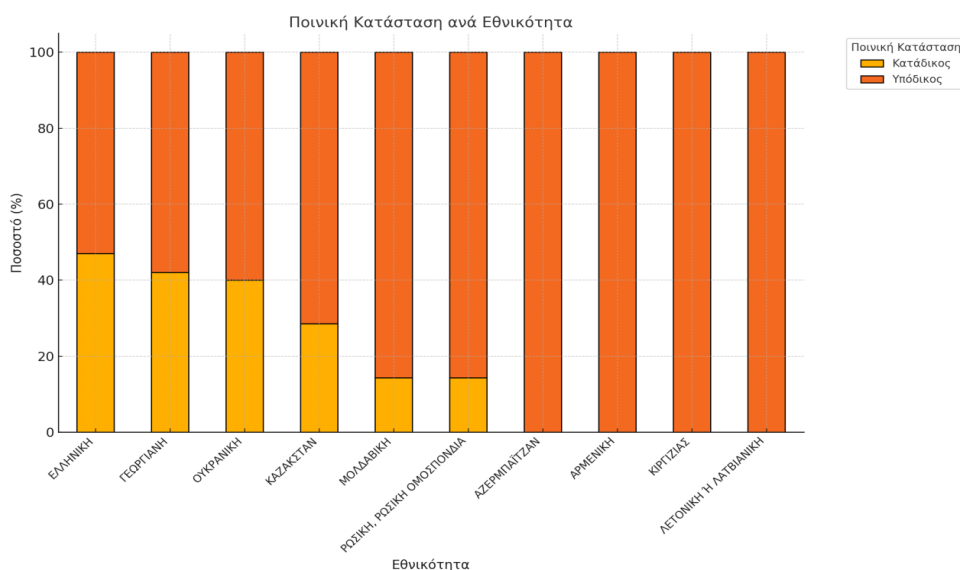
Σχήμα 2: αριθμός κρατουμένων ανά εθνικότητα

Ποινική κατάσταση ανά εθνικότητα

Η ανάλυση της ποινικής κατάστασης ανά εθνικότητα δείχνει σημαντικές διαφορές:

- ΓΕΩΡΓΙΑΝΗ: 42.11% κατάδικοι, 57.89% υπόδικοι.
- ΟΥΚΡΑΝΙΚΗ: 40.0% κατάδικοι, 60.0% υπόδικοι.
- ΚΑΖΑΚΣΤΑΝ: 28.57% κατάδικοι, 71.43% υπόδικοι.
- ΜΟΛΔΑΒΙΚΗ: 14.29% κατάδικοι, 85.71% υπόδικοι.
- ΡΩΣΙΚΗ: 14.29% κατάδικοι, 85.71% υπόδικοι.
- ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ: 0.0% κατάδικοι, 100.0% υπόδικοι.
- ΑΡΜΕΝΙΚΗ: 0.0% κατάδικοι, 100.0% υπόδικοι.
- ΚΙΡΓΙΖΙΑΣ: 0.0% κατάδικοι, 100.0% υπόδικοι.
- ΛΕΤΟΝΙΚΗ Ή ΛΑΤΒΙΑΝΙΚΗ: 0.0% κατάδικοι, 100.0% υπόδικοι.
- ΛΕΥΚΟΡΩΣΙΑΣ: 0.0% κατάδικοι, 100.0% υπόδικοι.
- ΟΥΖΜΠΕΚΙΣΤΑΝ: 0.0% κατάδικοι, 100.0% υπόδικοι.
- ΤΑΤΖΙΚΙΣΤΑΝ: 0.0% κατάδικοι, 100.0% υπόδικοι.
- ΤΟΥΡΚΜΕΝΙΚΗ: 0.0% κατάδικοι, 100.0% υπόδικοι.

Το παρακάτω ραβδόγραμμα απεικονίζει την ποινική κατάσταση των κρατουμένων ανά εθνικότητα.

Σχήμα 1: ποινική κατάσταση των κρατουμένων ανά εθνικότητα

Ηλικιακή κατανομή

Η ανάλυση της ηλικιακής κατανομής των κρατουμένων παρουσιάζει σημαντικές πληροφορίες για την ηλικιακή σύνθεση των ατόμων που κρατούνται. Στις 15 Οκτωβρίου 2024, ο μέσος όρος ηλικίας ήταν 37.73 έτη, η διάμεση ηλικία (median) ήταν 37 έτη, ενώ η δεσπόζουσα τιμή (mode) ήταν 33 έτη. Η τυπική απόκλιση των ηλικιών ήταν 9.98 έτη, με το μικρότερο να είναι τα 22 έτη και το μεγαλύτερο τα 70 έτη.

Η κατανομή των ηλικιών ανά κατηγορία έχει ως εξής:

Πίνακας 2: ηλικιακής κατανομής κρατουμένων

Ηλικιακή Κατηγορία	Αριθμός Κρατουμένων	Ποσοστό (%)
21-35	47	43.1
36-50	50	45.9
51-65	10	9.2
66+	2	1.8

Σχήμα 2: κατανομή κρατουμένων ανά ηλικιακή κατηγορία

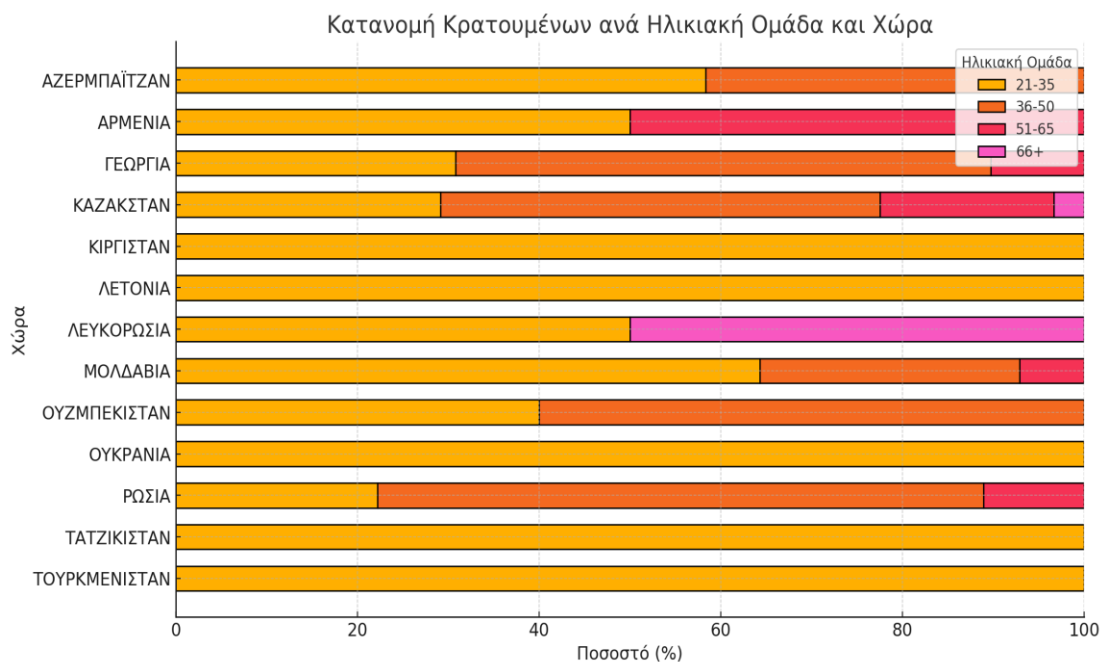
Ηλικιακή σύνθεση ανά χώρα

Η ηλικιακή σύνθεση των κρατουμένων παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις ανά χώρα. Οι χώρες της περιοχής παρουσιάζουν έντονες διαφορές στην ηλικιακή σύνθεση των κρατουμένων, με κάποιες να συγκεντρώνουν σχεδόν αποκλειστικά νεαρούς ενήλικες, ενώ άλλες δείχνουν πιο ισορροπημένη κατανομή σε μεγαλύτερες ηλικίες. Αυτό ενδεχομένως αντανακλά διαφορετικές κοινωνικές, νομικές ή πολιτικές συνθήκες. Έτσι για παράδειγμα, στα έτη 21-35 σε πολλές χώρες, όπως το Κιργιζιστάν, τη Λετονία, την Ουκρανία, το Τατζικιστάν και Τουρκμενιστάν, η συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα κυριαρχεί απόλυτα (100%). Αυτό δείχνει ότι οι νεότεροι ενήλικες αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος των κρατουμένων. Σε χώρες όπως η Γεωργία, το Καζακστάν, και η Ρωσία, παρατηρείται πιο ισορροπημένη κατανομή, με σημαντική εκπροσώπηση και στις ηλικίες 36-50 και 51-65, υποδεικνύοντας μεγαλύτερη ποικιλομορφία στην ηλικία των κρατουμένων.

Τα παρακάτω στοιχεία δείχνουν τη σχετική κατανομή των ηλικιακών κατηγοριών για κάθε εθνικότητα.

Πίνακας 3: ηλικιακή σύνθεση ανά χώρα

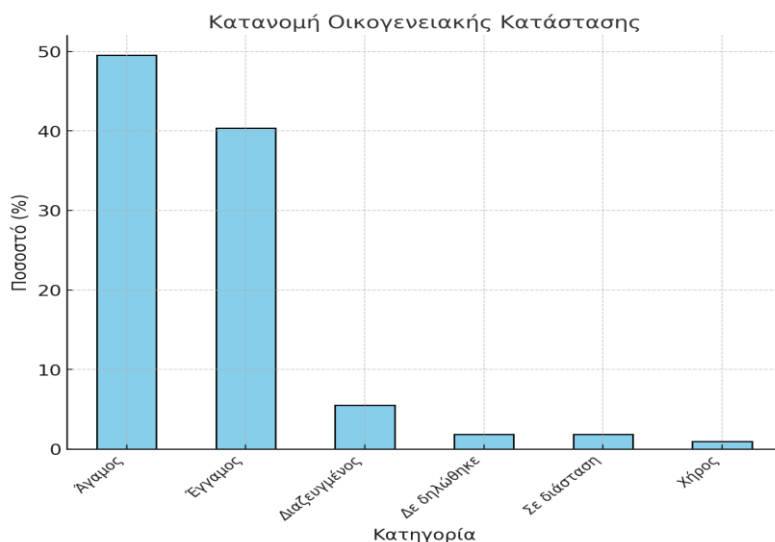
Χώρα	21-35	36-50	51-65	66+
AZEPMΠAΪTZAN	58.35	41.65	0.0	0.0
ARMENIA	50.0	0.0	50.0	0.0
ΓΕΩΡΓΙΑ	30.8	58.9	10.3	0.0
ΚΑΖΑΚΣΤΑΝ	29.15	48.35	19.15	3.35
ΚΙΡΓΙΣΤΑΝ	100.0	0.0	0.0	0.0
ΛΕΤΟΝΙΑ	100.0	0.0	0.0	0.0
ΛΕΥΚΟΡΩΣΙΑ	50.0	0.0	0.0	50.0
ΜΟΛΔΑΒΙΑ	64.3	28.6	7.1	0.0
ΟΥΖΜΠΕΚΙΣΤΑΝ	40.0	60.0	0.0	0.0
ΟΥΚΡΑΝΙΑ	100.0	0.0	0.0	0.0
ΡΩΣΙΑ	22.2	66.7	11.1	0.0
TATZIKISTAN	100.0	0.0	0.0	0.0
ΤΟΥΡΚΜΕΝΙΣΤΑΝ	100.0	0.0	0.0	0.0

Σχήμα 3: ηλικιακή σύνθεση των κρατουμένων ανά χώρα

Οικογενειακή κατάσταση

Από τα δεδομένα που αναλύθηκαν, παρέχοντας πολύτιμες πληροφορίες για την κοινωνική και προσωπική κατάσταση των συμμετεχόντων, προκύπτει ότι το 49,54% των ατόμων δήλωσε πως είναι άγαμος, ενώ το 40,37% ότι είναι έγγαμος. Ένα ποσοστό 5,50% ανέφερε ότι είναι διαζευγμένος και ένα 1,83% δήλωσε ότι βρίσκεται σε διάσταση. Οι χήροι αποτελούν το 0,92% των ατόμων, ενώ το 1,83% δεν προέβη σε δήλωση οικογενειακής κατάστασης.

Σχήμα 4: οικογενειακή κατάσταση των κρατουμένων.

Οικογενειακή κατάσταση κατά εθνοπολιτισμική κατηγορία

Η ανάλυση της οικογενειακής κατάστασης ανά εθνοπολιτισμική κατηγορία αποκαλύπτει ενδιαφέροντα αποτελέσματα:

- Τα υψηλότερα ποσοστά αγάμων παρατηρούνται μεταξύ των ατόμων με Αρμενική εθνικότητα, με ποσοστό 100.0%.
- Οι έγγαμοι εκπροσωπούνται κυρίως από άτομα με εθνικότητα Κιργιζίας, φτάνοντας το 100.0%.
- Τα υψηλότερα ποσοστά διαζευγμένων παρατηρούνται στους Ουκρανούς, με ποσοστό 20.0%.

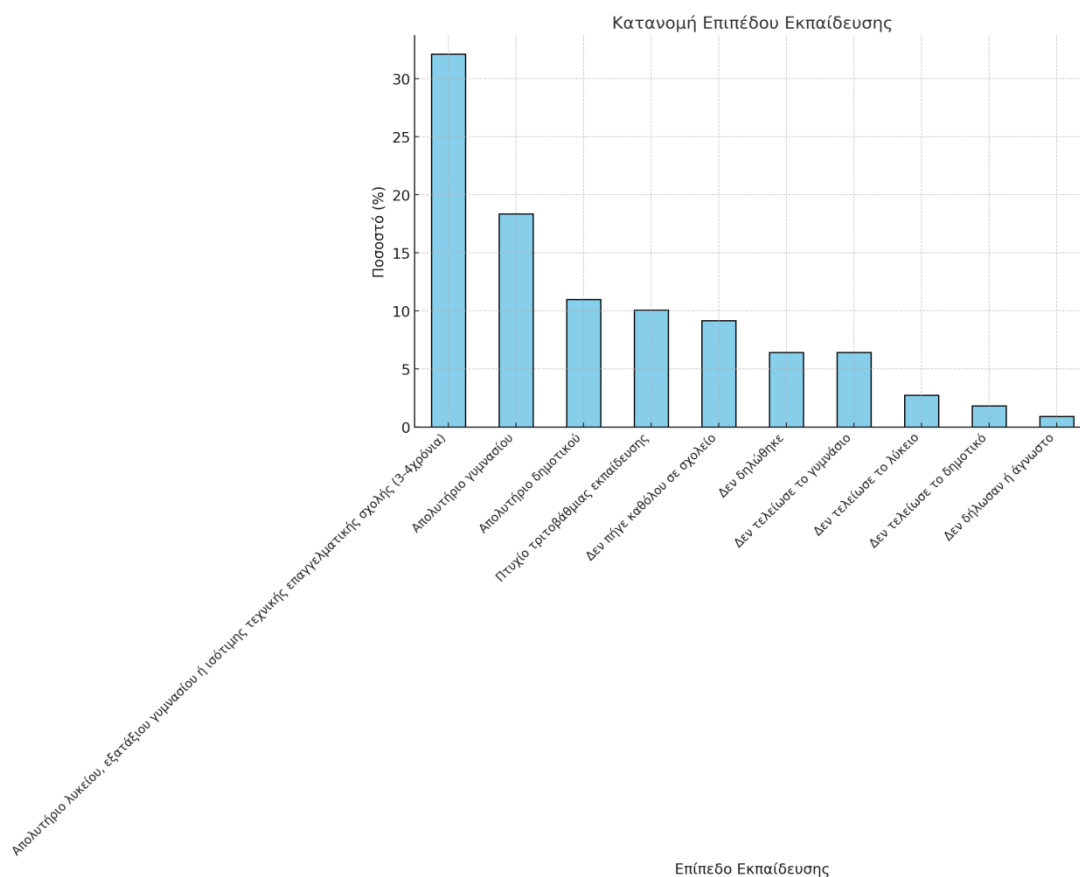
Αυτά τα στοιχεία δείχνουν την ποικιλομορφία στις οικογενειακές καταστάσεις μεταξύ διαφορετικών εθνοτήτων, υποδεικνύοντας κοινωνικοπολιτισμικές επιδράσεις στις προσωπικές σχέσεις και τη δομή των οικογενειών.

Επίπεδο εκπαίδευσης

Η ανάλυση του επιπέδου εκπαίδευσης υπογραμμίζει την εκπαιδευτική ποικιλομορφία των συμμετεχόντων και δείχνει ότι οι πέντε κυριότερες κατηγορίες

αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων, όπως παρουσιάζονται στην συνέχεια και στο διάγραμμα:

- Απολυτήριο λυκείου, εξατάξιου γυμνασίου ή ισότιμης τεχνικής επαγγελματικής σχολής (3-4 χρόνια): 32.11%
- Απολυτήριο γυμνασίου: 18.35%
- Απολυτήριο δημοτικού: 11.01%
- Πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης: 10.09%
- Δεν πήγε καθόλου σε σχολείο: 9.17%
- Οι υπόλοιπες κατηγορίες συγκεντρώνουν συνολικά το 19.27%.

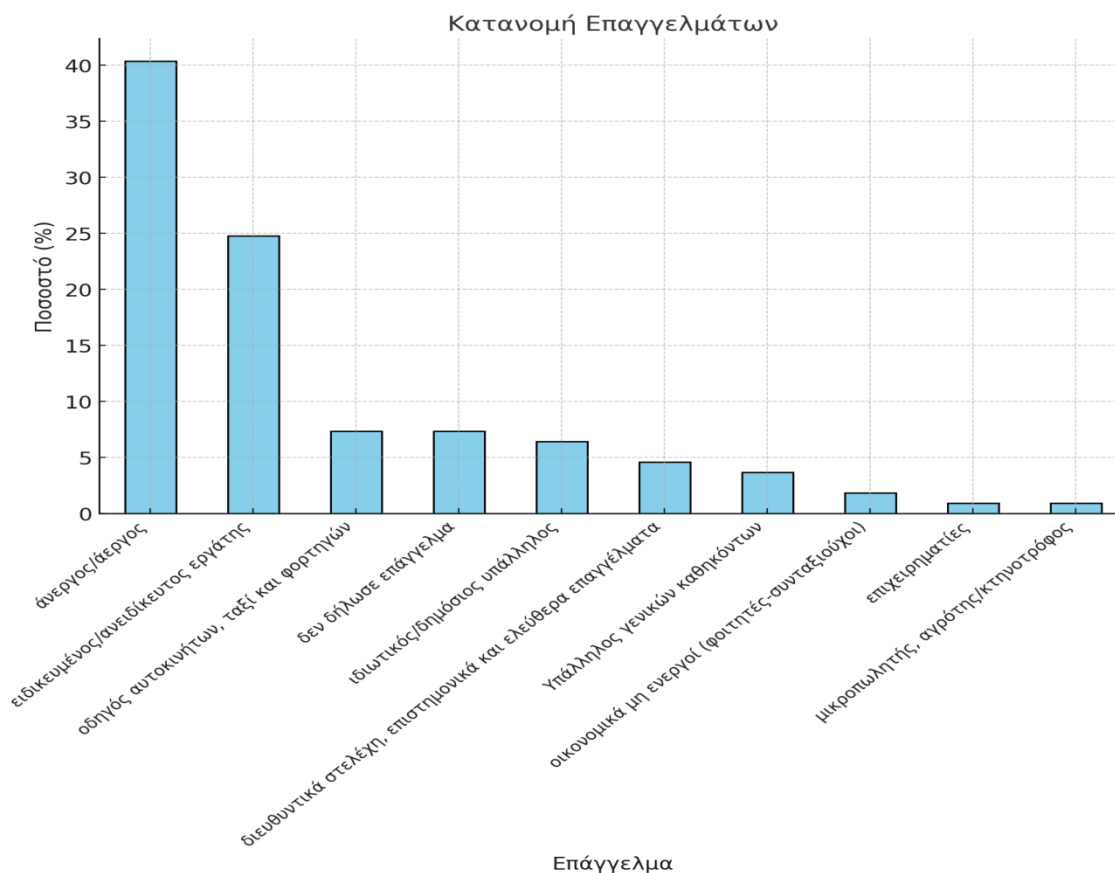
Σχήμα 5: κατανομή του επιπέδου εκπαίδευσης

Επάγγελμα

Η ανάλυση των επαγγελμάτων αποκαλύπτει ότι οι πέντε κύριες κατηγορίες επαγγελμάτων αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων:

- άνεργος/άεργος: 40.37%
- ειδικευμένος/ανειδίκευτος εργάτης: 24.77%
- οδηγός αυτοκινήτων, ταξί και φορτηγών: 7.34%
- δεν δήλωσε επάγγελμα: 7.34%
- ιδιωτικός/δημόσιος υπάλληλος: 6.42%

Τα υπόλοιπα επαγγέλματα συγκεντρώνουν συνολικά το 13.76%. Αυτά τα δεδομένα όπως αποτυπώνονται το επόμενο διάγραμμα, αναδεικνύουν την ποικιλομορφία στις επαγγελματικές κατηγορίες μεταξύ των συμμετεχόντων.

Σχήμα 6: κατανομή επαγγελμάτων

Ανάλυση επαγγελματικών κατηγοριών

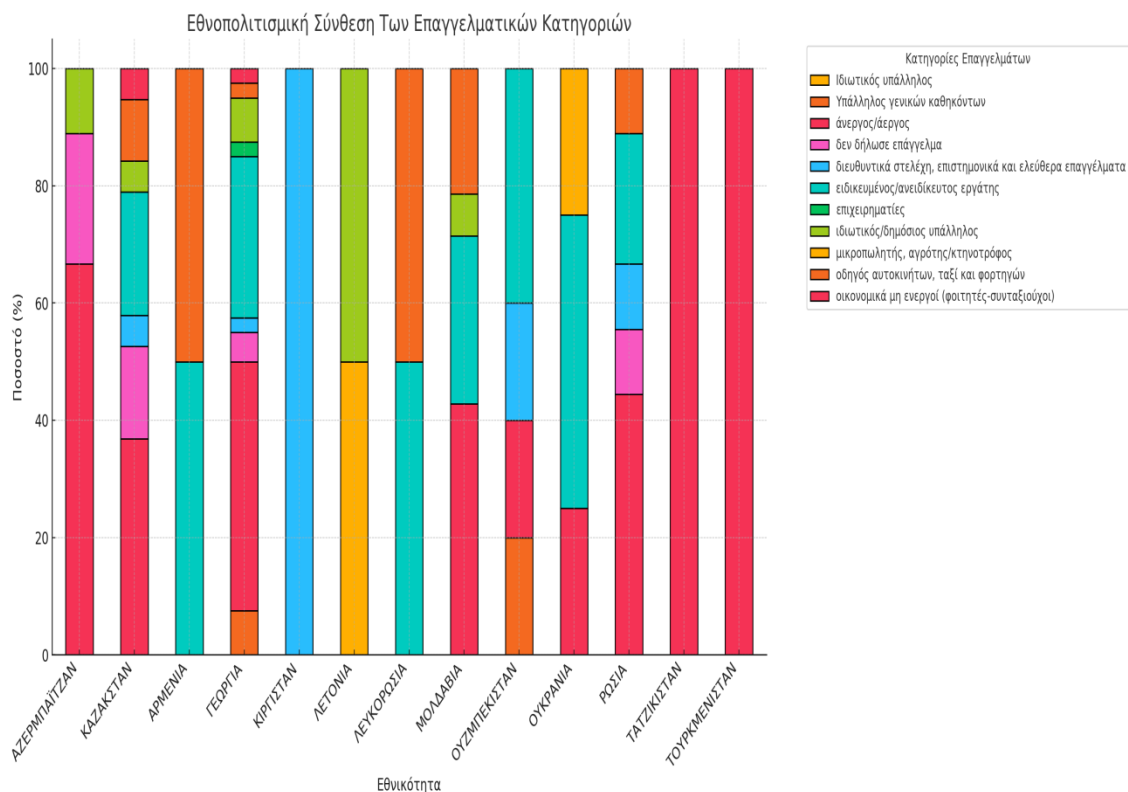
Η ανάλυση των επαγγελματικών κατηγοριών των κρατουμένων πριν από τη φυλάκισή τους, σε σχέση με την εθνοπολιτισμική σύνθεση αποκαλύπτει σημαντικές τάσεις:

Στην κατηγορία «**Άνεργοι/Άεργοι**» (κίτρινο) κυριαρχούν στις περισσότερες εθνοτικές ομάδες, όπως: **Αζερμπαϊτζάν, Τουρκμενιστάν, Τατζικιστάν, και Ουζμπεκιστάν** (σχεδόν 100%). Αυτή η ομάδα έχει μεγαλύτερη πιθανότητα εμπλοκής σε εγκληματικές δραστηριότητες λόγω οικονομικής ανασφάλειας.

Στην κατηγορία «**Εξειδικευμένοι/Ανειδίκευτοι Εργάτες**» (πορτοκαλί), συναντάμε σημαντική εκπροσώπηση σε κρατουμένους από το **Καζακστάν, την Ουκρανία, τη Ρωσία και την Λευκορωσία**. Αντιπροσωπεύει εργαζομένους χαμηλού εισοδήματος που ίσως οδηγήθηκαν σε εγκληματικές δραστηριότητες λόγω και περιορισμένων πόρων.

«**Οδηγοί Αυτοκινήτων, Ταξί και Φορτηγών**» (μπλε), παρουσιάζουν διακριτή παρουσία σε **Ουζμπεκιστάν, Καζακστάν και Γεωργία**. Αυτοί οι επαγγελματίες μπορεί να εμπλέκονται σε εγκλήματα που σχετίζονται με μεταφορές (π.χ., διακίνηση).

Τέλος, στις κατηγορίες «**Ιδιωτικοί/Δημόσιοι Υπάλληλοι**» (μωβ) και στα «**Διευθυντικά Στελέχη, Επιστημονικά και Ελεύθερα Επαγγέλματα**» (ροζ), παρατηρούμε ελάχιστη εκπροσώπηση σε όλες σχεδόν τις ομάδες και υποδηλώνει ότι οι κρατούμενοι σπάνια προέρχονται από σταθερά ή «ασφαλή» επαγγέλματα και ότι άτομα με υψηλότερη εκπαίδευση και κοινωνική θέση εμπλέκονται σε εγκληματικές δραστηριότητες, πιθανώς λόγω οικονομικών ή κοινωνικών πιέσεων.

Σχήμα 7: επαγγελματικές κατηγορίες ανά εθνικότητα

Παρατηρήσεις ανά εθνοτική ομάδα:

- **Αζερμπαϊτζάν, Τατζικιστάν, Τουρκμενιστάν, Ουζμπεκιστάν:** Σχεδόν πλήρης ανεργία ή άεργοι πριν τη φυλάκιση και αυτές οι ομάδες δείχνουν ευάλωτες κοινωνικά και οικονομικά.
- **Λετονία και Λευκορωσία:** Υψηλά ποσοστά σε επιστημονικά/επαγγελματικά επαγγέλματα, υποδεικνύοντας διαφορετικό είδος εγκλημάτων ή μεγαλύτερη εκπαίδευση.
- **Γεωργία και Ουζμπεκιστάν:** Σημαντική εκπροσώπηση οδηγών αυτοκινήτων, κάτι που μπορεί να συνδέεται με εγκλήματα μεταφοράς (π.χ., λαθρεμπόριο, διακίνηση).
- **Ρωσία και Ουκρανία:** Μείγμα ανειδικευτων και επαγγελματικών θέσεων, δείχνοντας ποικιλία στις συνθήκες που οδηγούν σε εγκληματική συμπεριφορά.

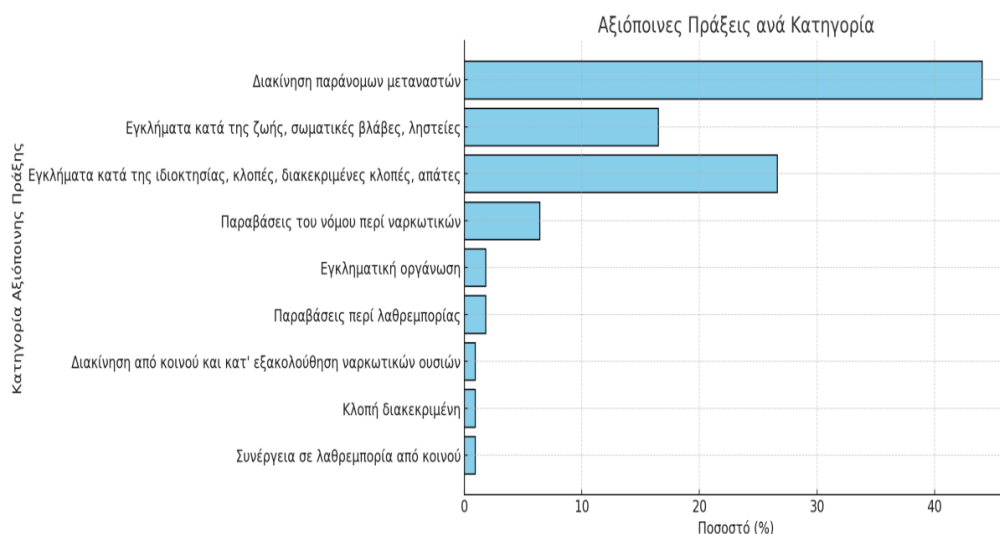
Συμπεράσματα

- Η ανεργία είναι κυρίαρχος παράγοντας, με άνεργους/άεργους να αποτελούν την πλειοψηφία σε πολλές εθνοτικές ομάδες.
- Οι εξειδικευμένοι εργάτες και οδηγοί εμφανίζονται πιο συχνά σε χώρες με μεγαλύτερη πρόσβαση σε επαγγελματική εργασία.
- Η παρουσία διευθυντικών στελεχών και επιστημόνων υπογραμμίζει ότι η εγκληματικότητα δεν περιορίζεται μόνο σε ευάλωτες ομάδες.

Αξιόποινη πράξη ανά κατηγορία

Η ανάλυση των αξιοποινών πράξεων αποκαλύπτει τις κυριότερες κατηγορίες εγκλημάτων και τα ποσοστά τους:

- διακίνηση παράνομων μεταναστών: 44.04%
- εγκλήματα κατά της ζωής, σωματικές βλάβες, ληστείες: 16.51%
- εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, κλοπές, διακεκριμένες κλοπές, απάτες: 26.61%
- παραβάσεις του νόμου περί ναρκωτικών: 6.42%
- παραβάσεις περί λαθρεμπορίας: 1.83%
- διακίνηση από κοινού και κατ' εξακολούθηση ναρκωτικών ουσιών: 0.92%
- κλοπή διακεκριμένη: 0.92%
- συνέργεια σε λαθρεμπορία από κοινού: 0.92%

Σχήμα 8: κατηγορίες αξιόποινης πράξης

Εθνοπολιτισμική σύνθεση των κρατουμένων κατά αξιόποινη πράξη

Η ανάλυση της εθνοπολιτισμικής σύνθεσης των κρατουμένων κατά κατηγορία αξιόποινης πράξης αναδεικνύει τις κυριότερες κατηγορίες εγκλημάτων και τη σύνθεσή τους ανά εθνικότητα και τη δηλωθείσα υπηκοότητα. Ειδικότερα λοιπόν:

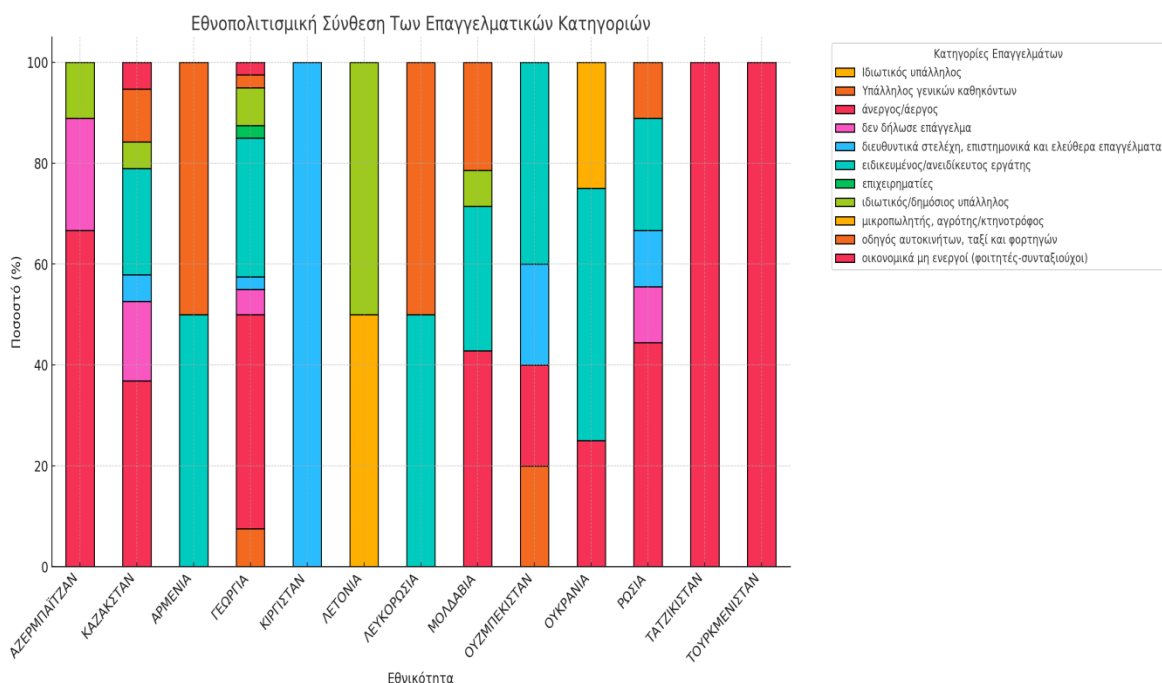
1) Η «**διακίνηση παράνομων μεταναστών**» είναι η κυρίαρχη κατηγορία εγκλήματος, ιδιαίτερα σε χώρες όπως: Αζερμπαϊτζάν (πολλαπλές περιπτώσεις), η Μολδαβία (πολύ υψηλή συχνότητα), η Γεωργία, το Ουζμπεκιστάν, η Ρωσία και το Τουρκμενιστάν.

2) Στα «**εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας**» (κλοπές, απάτες, διακεκριμένες κλοπές) παρατηρούνται συχνά στις εξής χώρες: η Γεωργία εμφανίζει πολύ υψηλή συχνότητα με την Ρωσία, τη Λετονία και την Ουκρανία να ακολουθούν.

3) Στα «**εγκλήματα κατά της ζωής**» (σωματικές βλάβες, ληστείες) είναι κοινά στην Γεωργία, Καζακστάν, Ουζμπεκιστάν και την Ρωσία.

4) Για τις «**παραβάσεις του νόμου περί ναρκωτικών**» συναντώνται κυρίως σε: Καζακστάν, Αρμενία, Ρωσία και Ουζμπεκιστάν.

5) Τέλος για το «**λαθρεμπόριο**» οι κυριότερες αναφορές είναι σε Καζακστάν (συνεργασία για λαθρεμπόριο) και Αρμενία.

Σχήμα 9: αξιόποινες πράξεις ανά εθνικότητα

Όπως λοιπόν παρατηρούμε οι Γεωργιανοί καταγράφουν μεγάλη ποικιλία αξιόποινων πράξεων, από εγκλήματα κατά της ζωής μέχρι διακίνηση μεταναστών και εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και φαίνεται να έχουν υψηλή συμμετοχή σε εγκληματικές δραστηριότητες γενικά. Οι Μολδαβοί επικεντρώνονται σχεδόν αποκλειστικά στη διακίνηση παράνομων μεταναστών ενώ όσοι κατάγονται από το Καζακστάν, εμφανίζουν μεγάλη συχνότητα σε εγκλήματα κατά της ζωής, αλλά και παραβάσεις νόμων για ναρκωτικά και λαθρεμπόριο. Οι Ρώσοι παρουσιάζουν αξιόποινες πράξεις σε εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, διακίνηση μεταναστών και ναρκωτικά, δείχνοντας ποικιλομορφία στα είδη εγκλημάτων και τέλος όσοι κατάγονται από την Αρμενία και το Αζερμπαϊτζάν εστιάζουν την εγκληματική δραστηριότητά τους κυρίως σε λαθρεμπόριο και διακίνηση μεταναστών.

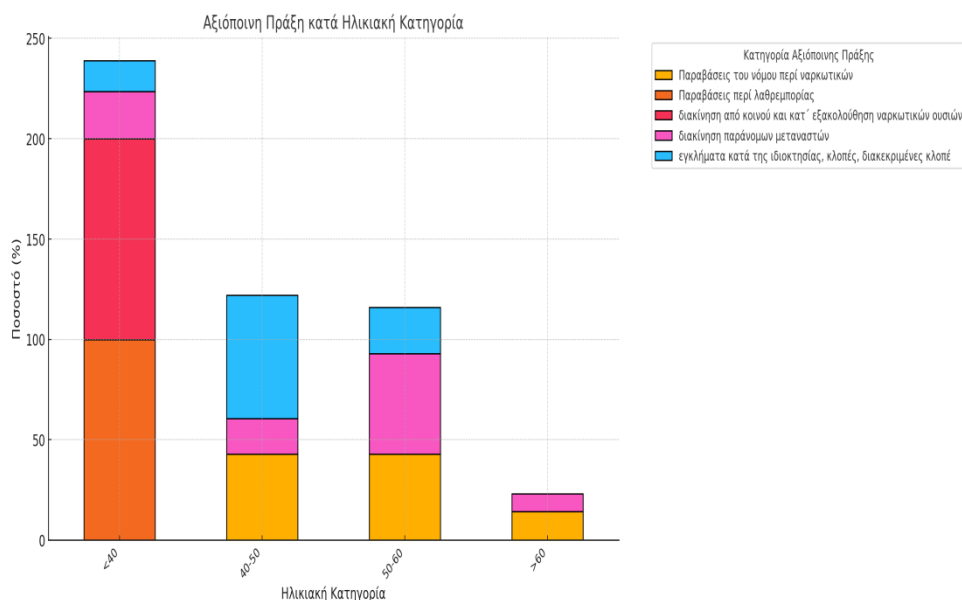
Συμπερασματικά, η διακίνηση παράνομων μεταναστών είναι το συχνότερο έγκλημα στις περισσότερες χώρες, υποδεικνύοντας κοινές διαδρομές ή ανάγκες για μεταναστευτική διακίνηση και αποτελεί και την επιβεβαίωση Σύμφωνα και με την Ευρωπόλ (2019) της στροφής του οργανωμένου εγκλήματος προς αυτή την κατηγορία εγκλήματος αποτελώντας πια η παράνομη διακίνηση μεταναστών μια από τις κύριες εγκληματικές δραστηριότητες του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος στην Ευρώπη.

Αξιόποινη πράξη κατά ηλικιακή κατηγορία

Η ανάλυση της αξιόποινης δράσης κατά ηλικιακή κατηγορία αναδεικνύει σημαντικά στοιχεία:

- Στην κατηγορία **«Παραβάσεις του νόμου περί ναρκωτικών»**: 40-50: 42.86% , 50-60: 42.86% , >60: 14.29%.
- Στην κατηγορία **«Παραβάσεις περί λαθρεμπορίας»**: <40: 100.0% , 40-50: 0.0% , 50-60: 0.0% .
- Στην κατηγορία **«διακίνηση από κοινού και κατ' εξακολούθηση ναρκωτικών ουσιών»**: <40: 100.0%, 40-50: 0.0%, 50-60: 0.0%

- Στην κατηγορία «διακίνηση παράνομων μεταναστών»: 50-60: 50.0% , <40: 23.53% , 40-50: 17.65%
- Στην κατηγορία «εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, κλοπές, διακεκριμένες κλοπές»: 40-50: 61.54%, 50-60: 23.08%, <40: 15.38%

Σχήμα 10: αξιόποινη πράξη κατά ηλικιακή κατηγορία

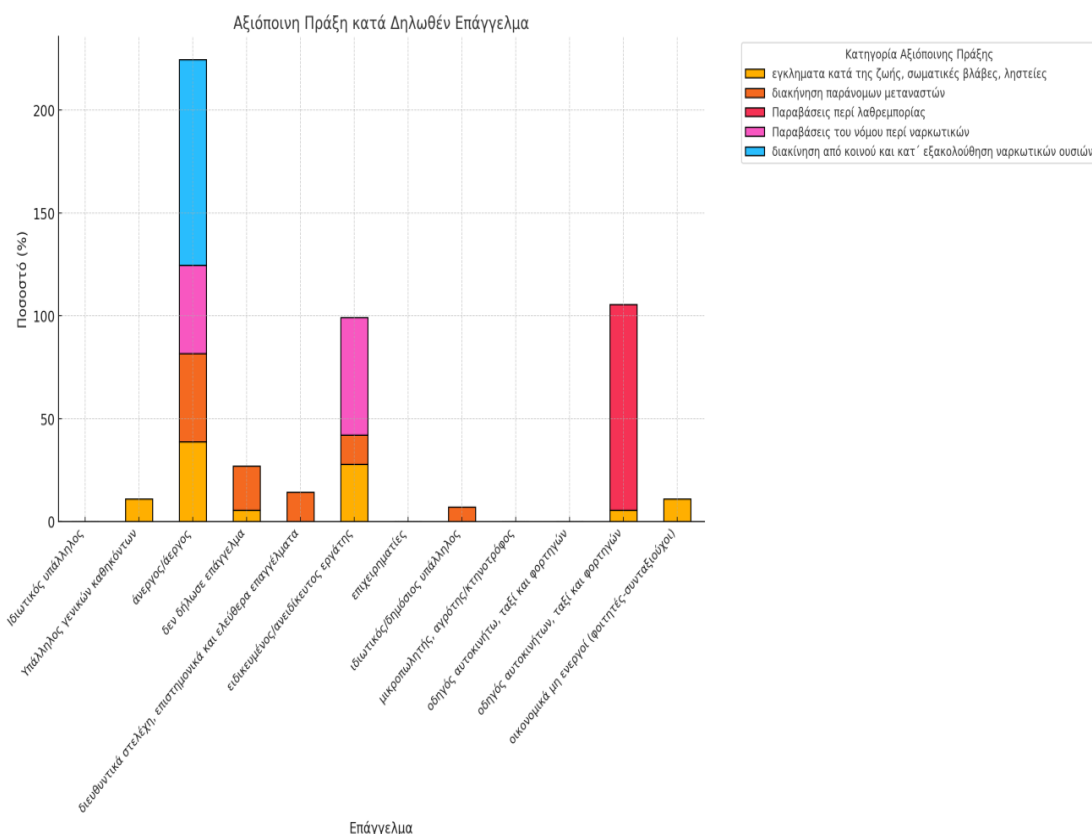
Αξιόποινη πράξη κατά δηλωθέν επάγγελμα

Η ανάλυση της αξιοποινικής δράσης κατά δηλωθέν επάγγελμα αναδεικνύει σημαντικά στοιχεία:

- Στην κατηγορία «εγκλήματα κατά της ζωής, σωματικές βλάβες, ληστείες»: άνεργος/άεργος: 38.89% , ειδικευμένος/ανειδίκευτος εργάτης: 27.78% , Υπάλληλος γενικών καθηκόντων: 11.11%
- Στην κατηγορία «διακίνηση παράνομων μεταναστών»: άνεργος/άεργος: 42.86% , δεν δήλωσε επάγγελμα: 21.43% , διευθυντικά στελέχη, επιστημονικά και ελεύθερα επαγγέλματα: 14.29%
- Στην κατηγορία «Παραβάσεις περί λαθρεμπορίας»:
 - οδηγός αυτοκινήτων, ταξί και φορτηγών: 100.0% , Ιδιωτικός υπάλληλος: 0.0%
 - Υπάλληλος γενικών καθηκόντων: 0.0%

➤ Στην κατηγορία «Παραβάσεις του νόμου περί ναρκωτικών»: ειδικευμένος/ανειδίκευτος εργάτης: 57.14% , άνεργος/άεργος: 42.86% , Ιδιωτικός υπάλληλος: 0.0%.

➤ Στην κατηγορία «διακίνηση από κοινού και κατ' εξακολούθηση ναρκωτικών ουσιών»: άνεργος/άεργος: 100.0% , Ιδιωτικός υπάλληλος: 0.0% , Υπάλληλος γενικών καθηκόντων: 0.0% .

Σχήμα 11: αξιόποινη πράξη κατά δηλωθέν επάγγελμα

Ευεργετικός υπολογισμός ποινής λόγω εργασίας ή εκπαίδευσης

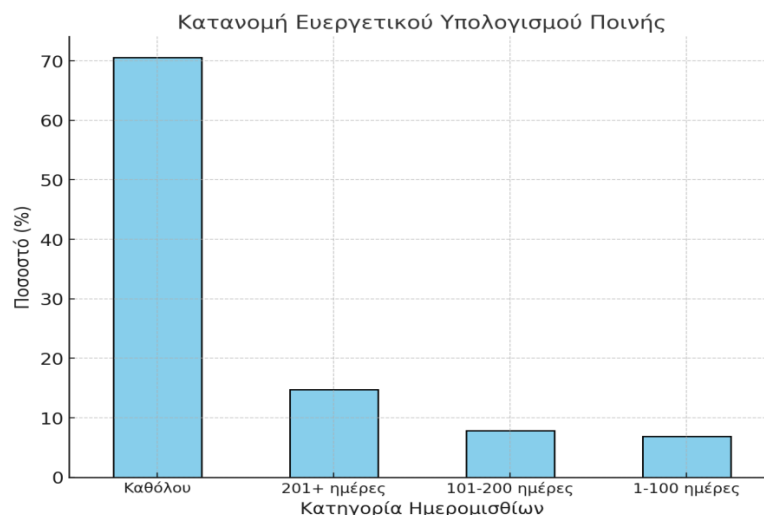
Η ανάλυση του ευεργετικού υπολογισμού ποινής λόγω εργασίας ή εκπαίδευσης δείχνει τα εξής: Καθόλου: 70.59% , 201+ ημέρες: 14.71% , 101-200 ημέρες: 7.84% και 1-100 ημέρες: 6.86%.

Η κατηγορία «καθόλου» (70.59%) όσον αφορά τον ευεργετικό υπολογισμό ποινής μπορεί να εξηγηθεί από τις κοινωνικές και πολιτισμικές παραμέτρους που επηρεάζουν κυρίως τους Γεωργιανούς και γενικότερα ρωσόφωνους κρατούμενους. Ο

άτυπος κανόνας «εμείς δεν κτίζουμε τη φυλακή μας» είναι καθοριστικός για την αντίληψη αυτών των ομάδων σχετικά με τη συμμετοχή σε εργασίες στις φυλακές.

Ο κανόνας «εμείς δεν κτίζουμε τη φυλακή μας» που θα αναφερθεί και στην συνέχεια, αντανακλά ότι σε πολλές χώρες της τέως Σοβιετικής Ένωσης, υπήρχε η άτυπη αντίληψη ότι η συμμετοχή σε εργασίες που εξυπηρετούν τη λειτουργία της φυλακής (π.χ. στη συντήρηση υποδομών) ισοδυναμεί με συνεργασία με τις αρχές και θεωρούνται «συνεργατικές» με το σωφρονιστικό σύστημα. Αυτό θεωρείται ασύμβατο με τους άγραφους «κανόνες» των φυλακισμένων, που συχνά αποδέχονται τον εγκλεισμό αλλά όχι τη συμβολή στην ενίσχυση του σωφρονιστικού συστήματος.

Αν και η παραπάνω στάση έχει αποδυναμωθεί τα τελευταία χρόνια, εξακολουθεί να έχει σημαντική επιρροή, ιδιαίτερα μεταξύ Γεωργιανών και γενικότερα ρωσόφωνων πληθυσμών στις φυλακές, τα εκπαιδευτικά προγράμματα θεωρούνται πιο «ουδέτερη» επιλογή, καθώς δεν έχουν το ίδιο φορτίο με την εργασία που σχετίζεται με τη φυλακή. Η συμμετοχή σε εκπαιδευτικά προγράμματα προσφέρει ευεργετικό υπολογισμό της ποινής και είναι κοινωνικά αποδεκτή, ιδιαίτερα στους ρωσόφωνους κρατούμενους που μπορεί να θεωρούν την εκπαίδευση ως μέσο βελτίωσης και επανένταξης χωρίς να παραβιάζουν άτυπους κανόνες.

Σχήμα 12: κατανομή ευεργετικού υπολογισμού ποινής

3.2.2. Έρευνα ατομικών φακέλων των κρατουμένων

Από την έρευνα του αρχειακού υλικού και συγκεκριμένα στους ατομικούς φακέλους των κρατουμένων (υπόδικων και καταδικών για συμμετοχική δράση σε εγκληματικές οργανώσεις - με στατιστική μόνο καταγραφή των στοιχείων) χωρίς τήρηση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στοιχείων που θα επέτρεπαν την ταυτοποίηση των πληροφοριών των κρατουμένων, προέκυψαν ενδιαφέροντα στοιχεία της οργανωτικής δομής των ομάδων αυτών, κυρίως μέσα από τα βουλεύματα προφυλάκισης τους.

Σε απόσπασμα βουλεύματος καταδίκου γεωργιανού, μέλους εγκληματικής οργάνωσης για διακεκριμένες περιπτώσεις κλοπής ιδιαίτερα μεγάλης αξίας, αποτυπώνεται με σαφήνεια η δομή, η λειτουργία και ο τρόπος δράσης της εγκληματικής οργάνωσης. Συγκεκριμένα, ο αρχηγός, με τον τίτλο Vor V Zakone, λειτουργούσε ως ο απόλυτος καθοδηγητής της ομάδας, απολαμβάνοντας τον απόλυτο σεβασμό και την υποταγή των μελών της. Η οργάνωση βασιζόταν σε κοινή εθνική και οικογενειακή βάση, στοιχείο που ενίσχυε τη συνοχή της. Τα μέλη είχαν ορκιστεί να ακολουθούν έναν συγκεκριμένο κώδικα συμπεριφοράς, ο οποίος απαιτούσε απαρέγκλιτα την πίστη και αφοσίωση στην ομάδα. Ο αρχηγός κατείχε διττό ρόλο: αφενός ως στρατηγικός συντονιστής και αφετέρου ως ενεργό μέλος, συμμετέχοντας συχνά στις επιχειρήσεις της ομάδας, όπως οι διαρρήξεις και οι κλοπές.

Τα μέλη της οργάνωσης ήταν υποχρεωμένα να δίνουν πλήρη αναφορά στον αρχηγό για κάθε πτυχή της εγκληματικής δραστηριότητάς τους, από τον σχεδιασμό μέχρι και τη διαχείριση των κλοπιμαίων στην αγορά. Επιπλέον, ο αρχηγός εξασφάλιζε μερίδιο από τις παράνομες δραστηριότητες, ακόμα και στις περιπτώσεις που δεν συμμετείχε άμεσα στις επιχειρήσεις, γεγονός που υπογραμμίζει τον ιεραρχικό του ρόλο. Τα μέλη επίσης προσέφευγαν σε αυτόν για όλα τα θέματα, αναμένοντας τις εντολές του και μη λαμβάνοντας αποφάσεις χωρίς τη συγκατάθεσή του.

Ο ρόλος του «επιχειρησιακού αρχηγού», περιλάμβανε τη στρατηγική καθοδήγηση, την ανάθεση αρμοδιοτήτων και τη διαχείριση των οικονομικών της οργάνωσης. Ειδικότερα, ο επιχειρησιακός αρχηγός ως προς τον στρατηγικό σχεδιασμό, συγκέντρωνε πληροφορίες για τους στόχους (οικίες και αποθήκες) και διοχέτευε τις απαραίτητες λεπτομέρειες στα μέλη της ομάδας για τον καλύτερο

συντονισμό τους. Στην συνέχεια καθοδηγούσε και συντόνιζε δίνοντας εντολές και εξασφαλίζοντας την ομαλή συνεργασία των μελών. Αναλάμβανε ακόμη τη διαχείριση των κερδών, κατανέμοντας τα μερίδια στα μέλη και διαχειριζόμενος το ταμείο της οργάνωσης, γνωστό ως Obsach.

Ως προς την μεθοδολογία δράσης, η οργάνωση λειτουργούσε με αυστηρό επαγγελματισμό και ακολουθούσε συγκεκριμένα βήματα για την υλοποίηση των διαρρήξεων: Με τη χρήση επιχειρησιακών οχημάτων, μετέβαιναν στις περιοχές-στόχους σε διαφορετικές χρονικές στιγμές, εντοπίζοντας οικίες ή αποθήκες όταν οι ένοικοί τους απουσίαζαν. Παρακολουθούσαν τις κινήσεις των ενοίκων και χαρτογραφούσαν τη γύρω περιοχή για να διασφαλίσουν τη διακριτικότητα της επιχείρησης και εφόσον επιβεβαίωναν την απουσία των ενοίκων, αποκτούσαν πρόσβαση στους χώρους χρησιμοποιώντας ειδικά εργαλεία, όπως πολυκλειδιά. Ένα μέλος της ομάδας λειτουργούσε ως τσιλιαδόρος, παραμένοντας σε στρατηγικό σημείο και ενημερώνοντας τα υπόλοιπα μέλη μέσω κινητών τηλεφώνων με κάρτες SIM καταχωρημένες σε ανύπαρκτους αλλοδαπούς, προειδοποιώντας για πιθανή επιστροφή των ενοίκων ή παρουσία της αστυνομίας.

Τα κλοπιμαία είτε πωλούνταν άμεσα σε κλεπταποδόχους ή ενεχειροδανειστές, είτε αποστέλλονταν με δέματα στην πατρίδα των μελών. Η ικανότητα άμεσης ρευστοποίησης των αντικειμένων αποδείκνυε την οικονομική ευφυΐα της οργάνωσης, ενώ η αποστολή στην πατρίδα ενίσχυε την αποφυγή εντοπισμού από τις διωκτικές αρχές.

Επομένως, οι αυστηροί ρόλοι, η συνεχής επικοινωνία και τα μέτρα προφύλαξης (π.χ., χρήση ανώνυμων SIM) καθιστούσαν τις επιχειρήσεις της εξαιρετικά αποδοτικές, ενώ η συστηματική διαχείριση των κλοπιμαίων μεγιστοποιούσε τα οικονομικά οφέλη.

Παρόμοια επαγγελματική οργάνωση παρατηρούμε και στο κυριότερο αδίκημα στο οποίο εμπλέκονται πέραν των εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας, αυτό της μεταφοράς μεταναστών από τα παράλια της Τουρκίας προς την χώρα μας ή και απευθείας προς την Ιταλία με ιστιοφόρα σκάφη (ως κυβερνήτες σκαφών) ή από το ποτάμι του Έβρου με οχήματα (ως οδηγοί οχημάτων). Αδίκημα που δεν απαιτεί εξειδίκευση, δεν θέλει κάποια ιδιαίτερη ψυχική προετοιμασία όπως οι κλοπές ή οι

ληστείες αλλά αποκομίζοντας πια τεράστια κέρδη, αφού το μέσο κόστος σύμφωνα με τα Βουλευμάτα για κάθε μετανάστη ανέρχεται από 3.500-6.000 ευρώ.

Χαρακτηριστικό της εισαγωγής των ρωσόφωνων σε αυτό του είδους το έγκλημα είναι ότι διατηρούν την ίδια οργανωτικότητα με τα κοινά εγκλήματα. Για παράδειγμα, υπόδικος Γεωργιανός κατηγορούμενος για συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση μεταφοράς μεταναστών από την περιοχή του Έβρου, αναφέρεται σε διάταξη ως χαμηλό ή μεσαίο στέλεχος τον οποίο τα ηγετικά στελέχη κατόπιν εντολής του αρχηγού τον στρατολόγησαν απευθείας από την Γεωργία ως οδηγό και διέμεινε για λίγο στη χώρα μας σε κατάλυμα που εξασφάλισε η οργάνωση. Η οργάνωση επίσης είχε εξασφαλίσει την έκδοση πλαστών εγγράφων, συνεργείο επισκευής των οχημάτων, νομική υποστήριξη ακόμα και άτομα για την παροχή οδικής βοήθειας. Τα χρήματα που εισπράττονταν μεταφέρονταν στον αρχηγό ο οποίος στην συνέχεια τα διένειμε αναλόγως στα μέλη. Χαρακτηριστικό είναι και το γεγονός ότι τα χρήματα (άνω των 170.000 ευρώ) εισπράττονταν στην Τουρκία (Κωνσταντινούπολη ή Σμύρνη) μέσω ενός άτυπου εξωτραπεζικού συστήματος διακίνησης χρημάτων, όπου τα χρήματα των μεταναστών κατατείνονταν μαζικά σε γραφείο ασφάλισης χρημάτων εμφανιζόμενο ως λογιστικό υπόλοιπο ασφάλισης και στην συνέχεια αυτά διακινούνταν με την χρήση εταιρειών ταχυμεταφοράς χρημάτων.

3.3. Συνεντεύξεις σωφρονιστικών υπαλλήλων

Σχετικά με την εμπειρία τους από την επαφή τους με τους εν θέματι κρατούμενους από την πρώην ΕΣΣΔ που εμπλέκονται στο ρωσοευρασιατικό έγκλημα, επιλέχθηκαν γενικές ενδεικτικές ερωτήσεις προς τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους που καλύπτουν τρεις βασικές πτυχές: τον εγκληματικό υποπολιτισμό, τον κοινωνικό έλεγχο και τη δυναμική μέσα στις φυλακές καθώς και τα προβλήματα που θεωρούν ότι αντιμετωπίζουν. Ειδικότερα:

i. Ως προς τον Εγκληματικό Υποπολιτισμό υποβλήθησαν οι παρακάτω ερωτήσεις:

- 1) Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά του τρόπου συμπεριφοράς και των αλληλεπιδράσεων των Ρωσόφωνων κρατουμένων;

- 2) Υπάρχουν ιδιαίτεροι κώδικες τιμής ή κανόνες που ακολουθούν μέσα στη φυλακή; Πώς αυτοί επηρεάζουν τη συμπεριφορά τους;
- 3) Υπάρχουν περισσότερες από μία ομάδες κρατουμένων από τα κράτη της τέως ΕΣΣΔ;
- 4) Υπάρχουν ενδείξεις για ιεραρχική δομή μεταξύ αυτών των κρατουμένων;
- 5) Γνωρίζετε περιπτώσεις που αμφισβητείται το κύρος και η θέση μιας ηγετικής φυσιογνωμίας αυτών των ομάδων;
- 6) Υπάρχουν πληροφορίες ότι λειτουργούν ως σύνδεσμοι για εξωτερικά εγκληματικά δίκτυα;

Πολιτισμικές και Θρησκευτικές Πτυχές

- 7) Υπάρχουν πολιτισμικές ιδιαιτερότητες που επηρεάζουν τη συμπεριφορά των Ρωσόφωνων κρατουμένων;
- 8) Πώς διαχειρίζεστε τις γλωσσικές ή πολιτισμικές δυσκολίες που μπορεί να προκύψουν στην επικοινωνία με αυτούς τους κρατούμενους;
- 9) Παρατηρείτε διαφορές στις συμπεριφορές ανάμεσα σε Ρωσόφωνους κρατουμένους από διαφορετικές χώρες της τέως Ε.Σ.Σ.Δ.;
- 10) Υπάρχουν ενδείξεις ότι η θρησκεία παίζει ρόλο στη διαμόρφωση της ταυτότητάς τους ή των σχέσεών τους στη φυλακή;

Καθημερινότητα στη Φυλακή

- 11) Ποιες είναι οι μεγαλύτερες προκλήσεις στη διαχείριση των Ρωσόφωνων κρατουμένων σε καθημερινό επίπεδο;
- 12) Πώς επηρεάζουν την καθημερινότητα της πτέρυγας οι Ρωσόφωνοι κρατούμενοι; Υπάρχουν ενδείξεις επιρροής τους σε άλλους κρατούμενους;
- 13) Πώς γίνεται η διαχείριση ύποπτων δραστηριοτήτων, όπως το λαθρεμπόριο ή η επικοινωνία με εξωτερικά δίκτυα;
- 14) Υπάρχουν περιστατικά βίας ή εκβιασμού που συνδέονται με αυτούς τους κρατούμενους;

Σχέσεις και Κοινωνικές Δυναμικές

- 15) Πώς αλληλεπιδρούν οι κρατούμενοι από τα κράτη της πρώην ΕΣΣΔ με άλλες εθνικές ομάδες μέσα στη φυλακή;
- 16) Έχετε παρατηρήσει τάσεις απομόνωσης ή δημιουργίας κλειστών ομάδων μεταξύ τους;
- 17) Πώς είναι η επικοινωνία και η συνεργασία με τους Ρωσόφωνους κρατούμενους; Υπάρχουν δυσκολίες λόγω γλώσσας ή κουλτούρας;

Σχετικά με αυτήν την κατηγορία που αφορά την ανάλυση συμπεριφορών, κουλτούρας, δραστηριοτήτων και της παρουσίας τους εντός των φυλακών, οι κρατούμενοι από την πρώην ΕΣΣΔ, χαρακτηρίζονται από τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους από πειθαρχημένη συμπεριφορά και έντονη αλληλοϋποστήριξη. Εντός της ομάδας τους επικρατεί συλλογικότητα και εσωτερικός έλεγχος. Γενικά δεν εμφανίζονται διαφορές που σχετίζονται με την πολιτική, παρά τις γεωπολιτικές καταστάσεις (π.χ. πόλεμος Ρωσίας-Ουκρανίας, την επέμβαση της Ρωσίας στην Οσετία, Ρωσίας-Τσετσενίας, κ.α.) και οι πολιτικές συγκρούσεις δεν επηρεάζουν τη συνοχή τους. Όταν μάλιστα καλούνται να αντιμετωπίσουν προκλήσεις από άλλες ομάδες, παραμένουν ενωμένοι και συμπράττουν ως συμπαγής ομάδα.

Οι Ρώσοι, οι Πόντιοι, οι Μολδαβοί, οι Ουκρανοί, κ.α ρωσόφωνοι κρατούνται στην Α' πτέρυγα ενώ οι Γεωργιανοί κρατούνται μαζί με Αφγανούς και ρομά στην Β' πτέρυγα.

Ειδικότερα οι Γεωργιανοί τους οποίους οι υπάλληλοι ξεχώρισαν μαζί με τους ποντίους, ως προς τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά, την κουλτούρα και τις αξίες, είναι σκληροί τόσο με τον εαυτό τους όσο και με την οικογένεια, με την γυναίκα να θεωρείται κατώτερη και να μην την εμπλέκουν σε εγκληματικές δραστηριότητες, όπως π.χ. την εισαγωγή ναρκωτικών εντός των φυλακών με τους υπαλλήλους να τις περιγράφουν ως εργατικές και υπεύθυνες. Τους ίδιους δεν τους θεωρούν οι υπάλληλοι εργατικούς αλλά «τεμπέληδες», ενώ οι ίδιοι θεωρούν τον εαυτό τους κλέφτη που δεν πρέπει να δουλεύει αλλά να κλέβει από αυτούς που έχουν εν είδει «ανακατανομής» εισοδήματος, από τους προνομιούχους προς τους μη προνομιούχους. Τα χρήματα στην συνέχεια τα επενδύουν σε νόμιμες επιχειρήσεις στις οποίες όμως αυτοί δεν συμμετέχουν με την εργασία τους αλλά μόνο ως προς την είσπραξη των κερδών π.χ. καταστήματα εστίασης. Ίσως αυτό οφείλεται και στην Σοβιετική περίοδο όπου είδαν τους οικείους τους πριν και μετά την κατάρρευση του

να βρίσκονται στα όρια της ανέχειας και πέρα από υποπολιτισμικό στοιχείο να αποτελεί και μία τεχνική εξουδετέρωσης και εκλογίκευσης της εγκληματικής τους δράσης. Παρόμοια τέτοια στάση συναντάμε και στη χώρα μας τον 19^ο έως τα μέσα περίπου του 20^{ου} αιώνα με το φαινόμενο της ληστοκρατίας όπου η δράση των ληστών στο πλαίσιο των προκαπιταλιστικών κοινωνιών ερμηνεύονταν ως κοινωνική ληστεία, μια «αντιεξουσιαστική» και αντισυστημική πράξη αντίδρασης, όπου οι ληστές, άνθρωποι αποκλεισμένοι από τις ευκαιρίες για κοινωνική άνοδο, εισέρχονται στην παρανομία και εμφανίζουν εαυτούς ως προστάτες των αγροτικών πληθυσμών έναντι των γαιοκτημόνων ή της κρατικής διοίκησης (Van Boeschoten, 1991, σ. 9–24) .

Ως προς το θρησκευτικό συναίσθημα, στην καθημερινότητά τους, επικαλούνται τον Θεό, φορούν κομποσκοίνια, κάνουν τον σταυρό τους και συμμετέχουν σε θρησκευτικές εκδηλώσεις. Αυτές οι πρακτικές δεν υποδηλώνουν απαραίτητα βαθιά θρησκευτική πίστη, αλλά περισσότερο τη χρήση της θρησκείας ως εργαλείο ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής και της αλληλεγγύης μέσα στο πλαίσιο του εγκλεισμού κυρίως ως μέσο κοινωνικής σύνδεσης με άλλες ομάδες κρατουμένων. Ωστόσο, είναι δύσκολο να κρίνουμε τη γνησιότητα της θρησκευτικής τους έκφρασης, καθώς η θρησκεία, στο περιβάλλον της φυλακής, μπορεί να έχει ποικίλες λειτουργίες. Για παράδειγμα, η θρησκεία στις φυλακές συχνά χρησιμοποιείται ως μηχανισμός προσαρμογής ή ακόμη και ως στρατηγική για την βελτίωση της θέσης του ατόμου στην ιεραρχία των κρατουμένων. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι εμφανίζονται ως θρήσκοι, χωρίς όμως να φαίνεται να αντιλαμβάνονται ή να αναγνωρίζουν τη σύγκρουση των αξιόποινων πράξεών τους με τα θρησκευτικά πιστεύω που δηλώνουν ότι ασπάζονται. Έτσι, η θρησκεία στους συγκεκριμένους κρατούμενους μπορεί να έχει έναν διττό ρόλο: αφενός ως μέσο κοινωνικής σύνδεσης και αφετέρου ως στοιχείο πολιτισμικής ταυτότητας που τους διαφοροποιεί από άλλες εθνοτικές ή πολιτισμικές ομάδες κρατουμένων.

Ως προς τις δραστηριότητες και την εμπλοκή τους σε εγκληματικές ενέργειες, οι ρώσοι είναι γενικότερα εξαθλιωμένοι οικονομικά εμπλεκόμενοι σε μεταφορές μεταναστών. Οι ποντιακής καταγωγής στο παρελθόν συμμετείχαν σε ανατινάξεις ATM και κλοπές χρηματοκιβωτίων αλλά τώρα εμπλέκονται με το λαθρεμπόριο καπνικών προϊόντων-καυσίμων και απαγωγές. Ομοίως οι Ουκρανοί με το λαθρεμπόριο καπνικών προϊόντων ενώ οι γεωργιανοί εξειδικεύονται κυρίως σε εγκλήματα κατά τις ιδιοκτησίας. Γενικότερα, οι πόντιοι, 2ης γενιάς κρατούμενοι, με

γονείς που είναι μεγαλωμένοι με τις αρχές του σοσιαλισμού και οποίοι ήρθαν με προσδοκίες (υποσχέσεις για δάνεια, στέγαση, κ.α) θεωρούν ότι έχουν καλύτερο μορφωτικό επίπεδο από τους Γεωργιανούς, είναι πιο προσαρμοστικοί, ευγενείς και εργατικοί εντός της φυλακής από τους Γεωργιανούς και μεταξύ τους μιλάνε ρωσικά. Έχουν ιεραρχική δομή η οποία δεν είναι εμφανής και μοιάζει με αυτή των γεωργιανών. Χαρακτηριστική είναι το τρίπτυχο που αναφέρθηκε ότι στηρίζουν: «ΘΡΗΣΚΕΙΑ-ΑΥΤΑΡΚΕΙΑ-ΕΙΜΑΣΤΕ ΞΕΧΩΡΙΣΤΟΙ» .

Ως προς τις σχέσεις με άλλες ομάδες, οι Γεωργιανοί, που εισήλθαν στην Ελλάδα κυρίως μετά από τον πόλεμο της Οσετίας, αποτελούν κλειστή ομάδα με έντονη ιεραρχία. Έχουν ξεκάθαρη ιεραρχική δομή η οποία είναι εμφανής και την παρουσιάζουν διότι αποτελεί δύναμη. Γενικά στις φυλακές όλοι έχουν δομή όπως π.χ. οι άραβες, οι οποίοι δείχνουν σεβασμό στον δυνατό λόγω θρησκείας.

Η δομή των Γεωργιανών μοιάζει με στρατιωτική, έχουν όπως αναφέρθηκε «πολεμική ιεραρχία» όχι όμως την πολύ σκληρή δομή των Κούρδων, όπως χαρακτηριστικά αναφέρθηκε, με τον αρχηγό που επιλέγεται εντός ή εκτός των φυλακών και τον αρχηγό να δίνει εντολές μέσω υπαρχηγών. Δηλαδή, ο αρχηγός των VOR επιλέγει ποιος θα είναι μέσα στις φυλακές αρχηγός, εκτός εάν είναι μέσα ο ίδιος. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Λ.Σ. ή «Το Λίπος» (Θανάσουλας, 2023), ο οποίος όσο ήταν έγκλειστος ήταν αυτός ο αρχηγός τους και αποφυλακιζόμενος όρισε τον αντικαταστάτη του. Όταν μετακινείται ο αρχηγός τους, υπάρχει πάντα γύρω του προστασία από ομοεθνείς του. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι όπως παρατήρησαν οι υπάλληλοι καίτοι ήταν υπάκουοι μπροστά του, «μόλις έκλειναν οι πόρτες τον έβριζαν».

Προσπαθούν να είναι όσο το δυνατόν πιο αυτάρκεις. Χαίρουν εξουσίας και αναγνώρισης από τις άλλες ομάδες γιατί δίνουν την εικόνα του βίαιου στρατού, εμπνέοντας σεβασμό και δέος. Υπάρχει έντονος εσωτερικός έλεγχος, με τα λάθη ή οι παραβάσεις, να τιμωρούνται από την ίδια την ομάδα. Συγκεντρώνουν χρήματα σε κοινό ταμείο (το λεγόμενο «καζάνι»), το οποίο διαχειρίζεται ο αρχηγός. Από αυτό το ταμείο χρηματοδοτούνται δικηγόροι και άλλες ανάγκες της οργάνωσης. Γενικά δεν αποδέχονται τους πόντιους και δείχνουν αλαζονική στάση προς άλλες ομάδες ενώ μεταξύ τους επικρατεί ανταγωνισμός και επιδιώκουν να κυριαρχούν. Όλοι δηλαδή

θέλουν την αρχηγία γιατί αποτελεί κοινωνική εξέλιξη εντός των φυλακών με πολλά προτερήματα, με κυριότερο αυτό της ασφάλειας.

Διατηρούν έντονη καχυποψία προς τις αρχές και δεν εμπιστεύονται εύκολα το προσωπικό των φυλακών στους οποίους μεταφέρουν τα όποια αιτήματά τους στέλνοντας πάντα «δορυφόρους» ή μεταφραστές. Δηλαδή, όταν πρέπει να έλθουν αναγκαστικά σε επαφή με τους υπαλλήλους για αιτήματα ή άλλα θέματα, πάνε 2-2 κυρίως υπό τον φόβο της προδοσίας. Είναι απρόθυμοι να μοιραστούν πληροφορίες με τις αρχές της φυλακής σχετικά με τους ιδίους π.χ. για να συνταχθεί ένα ιστορικό τους και γενικότερα παραμένουν κλειστοί απέναντι στις αρχές.

Είναι αλαζόνες, δεν απευθύνονται για απλά αιτήματα σε χαμηλόβαθμους υπαλλήλους αν και αποφεύγουν τις απευθείας συγκρούσεις μαζί τους και είναι αντιδραστικοί με τις αρχές, γιατί ξέρουν ότι η δράση φέρνει αντίδραση και δεν το επιθυμούν αυτό, αλλά θέλουν απευθείας επαφή για τα όποια αιτήματά τους ακόμα και για απλές αιτήσεις, με την ηγεσία των φυλακών (Αρχιφύλακα-Διευθυντή). Δημιουργούν το προφίλ του «σκληρού» με αποτέλεσμα π.χ. να χάνουν επισκεπτήρια γιατί δεν καταδέχονται να ρωτήσουν. Ως προς την εικόνα του σκληρού που προβάλλουν είναι χαρακτηριστική η παρατήρηση ότι παρότι άλλες εθνοτικές ομάδες δεν αποδέχονται την άσκοπη βία κατά την εγκληματική πράξη όπως είναι για παράδειγμα η χρήση καυτού σίδερου σε βάρος ηλικιωμένων κατά την διάπραξη ληστειών σε οικίες, και οι οποίες θα τους έκαναν να χάσουν το σεβασμό από τους άλλους κρατούμενους μέσα στις φυλακές, οι Γεωργιανοί φαίνεται ότι την ανέχονται και την εγκολπώνουν.

Οι Καυκάσιοι (Τσετσένοι, Ουζμπέκοι κ.λπ.), διατηρούν πιο φιλικές σχέσεις με το προσωπικό λόγω έλλειψης υποστηρικτικού οικείου περιβάλλοντος. Συχνά, έρχονται απευθείας από τις χώρες τους χωρίς δίκτυο υποστήριξης (οικογενειακό, φιλικό, κ.α.).

Οι Γεωργιανοί διατηρούν συγκεκριμένη πειθαρχία και κώδικα τιμής. Παράδειγμα είναι οι άδειες για τις οποίες παλαιότερα όλη η πτέρυγα εγγυόταν για να την πάρει κάποιος. Εάν παραβιάζονταν, δηλ. δεν επέστρεφε, γεγονός σχεδόν αδύνατο σύμφωνα με τις προσωπικές μαρτυρίες των υπαλλήλων, η ίδια η ομάδα αναλάμβανε την τιμωρία. Ως προς τα περιστατικά βίας υπάρχουν, αλλά ακολουθούν τον «κώδικα

σιωπής», διατηρώντας τα περιστατικά εντός της ομάδας με αποτέλεσμα αυτά να παραμένουν αθέατα στις αρχές ή να γίνονται γνωστά πολύ αργότερα.

Ως προς την χρήση ναρκωτικών παλαιότερα υπήρχε αυστηρή αποφυγή της χρήσης ναρκωτικών, ενώ οι χρήστες απομονώνονταν διότι θεωρούνται ατιμωτική η χρήση. Γενικότερα, αν και είναι στην εθιμική κουλτούρα τους η χρήση ναρκωτικών, π.χ. στον γάμο δίνουν ως δώρο σπόρους παπαρούνας, δεν θέλουν τους χρήστες, τους διώχνουν και τους απομονώνουν αλλά στους έξω θέλουν να δείχνουν ως οικογένεια, να βλέπουν τον χρήστη ως τον «ελαττωματικό γιό», που παραμένει υπό τον έλεγχο της ομάδας. Δεν ζητούν να μετέχουν σε προγράμματα απεξάρτησης, θεωρώντας το ταμπού και επιδιώκουν την επαφή με τους ειδικούς μόνο γιατί προσβλέπουν στην χορήγηση ηρεμιστικών φαρμάκων.

Χαράσσουν τατουάζ, με τα συνηθέστερα να είναι τα οκτάγωνα αστέρια που προαναφέρθηκαν, συχνά αυτοσχέδια και εντός της φυλακής, αποτελώντας σύμβολα κύρους. Επίσης, φτιάχνουν εντός της φυλακής αυτοσχέδιο κρασί από φρούτα

Ως προς την οργάνωση εγκλημάτων από τη φυλακή αυτό συμβαίνει, οργανώνοντας την εγκληματική δράση με τη χρήση κινητών τηλεφώνων, καρτοτηλέφωνα της φυλακής καθώς και μέσω των επισκεπτηρίων, ώστε να δίνουν εντολές στα μέλη τους που βρίσκονται εκτός της φυλακής. Γενικά, όπως αναφέρθηκε συχνά οι αποφάσεις για την εγκληματογόνο ή μη δράση, λαμβάνονται εντός της φυλακής, ενώ η εκτέλεση γίνεται από άτομα εκτός αυτής.

Αναφέρθηκαν επίσης τα εξής παραδείγματα:

❖ Γεωργιανός έχασε το κύρος του διότι σε νόμιμη έρευνα στο κελί του από σωφρονιστικούς, αντιστάθηκε και επειδή κατά την χρήση της νόμιμης βίας θεωρήθηκε από τα λοιπά μέλη ότι «υποτάχθηκε», τον καθαίρεσαν γιατί τον θεώρησαν αδύναμο. Γενικότερα όμως δεν αφήνουν αυτό να συμβεί διότι θεωρούν τον εαυτό τους στρατιώτη και θα προστατεύσουν τον ομοεθνή τους όπως έγινε το 2010 στην Φυλακή των Διαβατών όπου όλοι οι Γεωργιανοί κρατούμενοι της συγκεκριμένης πτέρυγας επιχείρησαν, χρησιμοποιώντας βία, να εμποδίσουν τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους από το να παραλάβουν συγκρατούμενό τους. Ο

κρατούμενος επρόκειτο να μεταχθεί στην Αθήνα για την ολοκλήρωση της διαδικασίας έκδοσής του στη Ρωσία (in.gr, 2014)⁷.

❖ Σε άλλη περίπτωση, επειδή ο Γεωργιανός αρχηγός ήταν τοξικομανής τον καθαίρεσαν και τοποθετήθηκε άλλος με εντολή που ήλθε απέξω από τις φυλακές

❖ Ως προς τα περιστατικά εσωτερικής βίας και του «κώδικα σιωπής»: Γεωργιανός που υπέπεσε σε παράπτωμα σε βάρος Αφγανού κρατούμενου που βρίσκονται στην ίδια πτέρυγα, δεν άφησαν να τον τιμωρήσουν οι Αφγανοί αλλά τιμωρήθηκε με χρήση βίας από τους ίδιους στο κελί του ώστε να μην χάσει την υπόληψη του (άτυπος εσωτερικός έλεγχος) και σε δεύτερο παράδειγμα Γεωργιανός κρατούμενος περίμενε να πάει Βούλγαρος κρατούμενος για επισκεπτήριο, του επιτέθηκε και τον μαχαίρωσε και στην συνέχεια άλλοι γεωργιανοί κρατούμενοι απείλησαν τα θύματα και άλλαξαν τις αρχικές τους καταθέσεις.

❖ Τέλος, αναφέρθηκε ότι επειδή οι Γεωργιανοί διέθεταν γάτες στα κρατητήρια τους και επειδή στην ίδια πτέρυγα κρατούνται και Αφγανοί οι οποίοι έχουν την φήμη ότι τις τρώνε, προκειμένου να τις προστατεύουν, τους απείλησαν και δεν τις πείραζαν.

ii. Ερωτήσεις για τον Κοινωνικό Έλεγχο

- 1) Πώς διαχειρίζεστε συγκρούσεις μεταξύ κρατουμένων από τα κράτη της πρώην ΕΣΣΔ και άλλων ομάδων μέσα στη φυλακή;
- 2) Υπάρχουν στρατηγικές που εφαρμόζονται για τον περιορισμό της επιρροής τους ή τη διατήρηση της τάξης;
- 3) Ποιες είναι οι μεγαλύτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζετε ως σωφρονιστικοί υπάλληλοι στη διαχείριση αυτών των κρατουμένων;

Παράνομες Δραστηριότητες και Εγκληματική Δομή

⁷ «...κατά το κατηγορητήριο, δημιούργησαν ανθρώπινη ασπίδα, ξήλωσαν τα κρεβάτια και τα τοποθέτησαν στην είσοδο των κελιών, ενώ απειλούσαν ότι θα τραυματιστούν με ξυραφάκια. Χρειάστηκε τελικά η επέμβαση αστυνομικών των ΜΑΤ, που έκαναν χρήση χημικών, για να επανέλθει η τάξη...»

- 4) Οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι μπορούν να βοηθήσουν στην εξάρθρωση εγκληματικών οργανώσεων που συνεχίζουν να δρουν και μέσα από τη φυλακή;
- 5) Υπάρχουν ενδείξεις ότι επηρεάζουν άλλους κρατούμενους για να ενταχθούν σε εγκληματικές δραστηριότητες;

Επανένταξη

- 6) Υπάρχουν προγράμματα ή πρωτοβουλίες επανένταξης που αφορούν αυτή την ομάδα κρατουμένων;
- 7) Παρατηρείτε αλλαγές στη συμπεριφορά τους κατά τη διάρκεια της κράτησης;
- 8) Πώς αξιολογείτε την πιθανότητα επιστροφής τους σε εγκληματικές δραστηριότητες μετά την αποφυλάκισή τους;

Οι κρατούμενοι από την πρώην ΕΣΣΔ χαρακτηρίζονται από συγκεκριμένες συμπεριφορές και στάσεις απέναντι στην εκπαίδευση, την εργασία και την κοινωνική τους ένταξη εντός των φυλακών. Παρακάτω αναλύονται οι πτυχές που αφορούν την καθημερινότητά τους και τις επιλογές τους μέσα από την οπτική της διοίκησης και της κοινωνικής τους οργάνωσης.

Στις φυλακές προσφέρονται σεμινάρια μέσω του ΟΑΕΔ, σχολεία δεύτερης ευκαιρίας, μαθήματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, θεατρικές δραστηριότητες και άλλες πολιτιστικές εκδηλώσεις. Παρά τις επιλογές αυτές, ιδιαίτερα οι Γεωργιανοί, συνήθως περιφρονούν τη συμμετοχή σε τέτοιου είδους δραστηριότητες. Θεωρούν ότι η εκπαίδευση ή η συμμετοχή σε προγράμματα αυτού του είδους είναι αναξιοπρεπής. Οι περισσότεροι αποφεύγουν τη συμμετοχή, εκτός αν υπάρχει άμεσο όφελος, δηλαδή η βελτίωση των όρων αποφυλάκισής τους. Υπάρχουν βέβαια εξαιρέσεις όπου κάποιοι πιο ευέλικτοι κρατούμενοι συμμετέχουν για κοινωνικούς λόγους, όπως η επαφή με άλλες ομάδες ή η αποφυγή απομόνωσης.

Τα τελευταία τρία χρόνια αυτή η στάση τείνει να αλλάξει. Κάποιοι άρχισαν να συμμετέχουν σε ημερομίσθια, για να μειώσουν τον χρόνο παραμονής τους στη φυλακή. Η αλλαγή ξεκίνησε από τους «δυνατούς» κρατούμενους και στη συνέχεια ακολούθησαν και άλλοι, αλλά παρόλα αυτά, η γενική στάση απέναντι στην εργασία παραμένει περιφρονητική.

Γενικότερα, υπάρχει η κυρίαρχη αντίληψη στην ομάδα τους ότι «Εμείς δεν φτιάχνουμε τη φυλακή μας», που υποδηλώνει ότι θεωρούν την εργασία εντός της φυλακής ως πράξη που μειώνει την αξιοπρέπειά τους. Σε κάποιες περιπτώσεις αγοράζουν ημερομίσθια ή συμμετέχουν για λόγους κοινωνικής επαφής όπως είπαμε με άλλες εθνοτικές ομάδες.

Ως προς την συμπεριφορά και την πειθαρχία τους έναντι των κανόνων της φυλακής, τα πειθαρχικά παραπτώματα είναι σπάνια και συνήθως αφορούν μικρές παραβάσεις, όπως κατοχή κινητών τηλεφώνων ή αυτοσχέδιων μαχαιριών. Σε περίπτωση μάλιστα που βρεθεί κάποιο τέτοιο αντικείμενο, ο πιο αδύναμος κρατούμενος του κελιού ή της ομάδας που βρέθηκε το αντικείμενο, αναλαμβάνει την ευθύνη κατ' εντολήν της ηγεσίας, ώστε να προστατευθούν τα ισχυρότερα μέλη.

Στις σχέσεις τους με το προσωπικό, είναι γενικότερα ευέλικτοι στη διαχείριση των θεμάτων. Οι υπάλληλοι προτιμούν να διαπραγματεύονται με τους αρχηγούς τους, καθώς αυτό διευκολύνει και τη λύση προβλημάτων. Η σαφής ιεραρχία τους καθιστά πιο εύκολο τον εντοπισμό της ηγεσίας, σε αντίθεση με άλλες ομάδες, όπως οι αραβόφωνοι, που παρουσιάζουν κατακερματισμένη δομή.

Ως προς την επανένταξή τους, ειδικά οι Γεωργιανοί κρατούμενοι επανεισέρχονται συχνά στη φυλακή. Η επανένταξή τους στην κοινωνία είναι σχεδόν ανύπαρκτη, καθώς δεν μπορούν να ξεφύγουν από το εγκληματικό περιβάλλον τους. Το δίκτυο υποστήριξης και η οργάνωση εντός της φυλακής, καθοδηγεί τις ενέργειές τους και εκτός αυτής, καθόσον όταν είναι εντός της φυλακής συντηρεί («ταΐζοντάς») τους ίδιους και τις οικογένειές τους, απαιτώντας ανταπόδοση με εγκληματικές πράξεις όταν εξέλθουν αυτής.

Γενικότερα, δεν επιθυμούν να επιστρέψουν στις χώρες τους, καθώς θεωρούν την Ελλάδα ή άλλες ευρωπαϊκές χώρες καλύτερο περιβάλλον για τη συνέχιση της δράσης τους, με την φυλακή να λειτουργεί ως «σχολείο εγκλήματος», όπου αποκτούν γνώσεις για σύγχρονες πρακτικές, όπου ενημερώνονται για νέες μεθόδους εγκληματικής δράσης. Επίσης, παρατηρούν ότι ποιοτικά τα εγκλήματα που διαπράττουν έχει εξελιχθεί: Παλαιότερα βασιζόταν στον «κώδικα τιμής», ενώ πλέον έχει γίνει ψυχρό, με καθαρά επαγγελματική προσέγγιση. Αυτή η αλλαγή

αντικατοπτρίζει τη γενικότερη μετάβαση του οργανωμένου εγκλήματος σε αποδοτικότερες και λιγότερο προσωπικές πρακτικές.

iii. Συστάσεις και Συμπεράσματα

- 1) Πιστεύετε ότι χρειάζονται πρόσθετα μέτρα ή πολιτικές για την καλύτερη διαχείριση αυτής της ομάδας κρατουμένων;
- 2) Τι πιστεύετε ότι μπορεί να γίνει για τη βελτίωση της ασφάλειας και του ελέγχου στις πτέρυγες όπου κρατούνται;
- 3) Υπάρχουν συγκεκριμένα μέτρα που θεωρείτε απαραίτητα για τη βελτίωση της επανένταξής τους;

Το τελευταίο τμήμα που αφορά τη λειτουργία και διαχείριση των φυλακών αναδεικνύει βασικά προβλήματα και προκλήσεις που σχετίζονται με τη διαχείριση των κρατουμένων και τη γενικότερη οργάνωση του σωφρονιστικού συστήματος.

Άπαντες οι υπάλληλοι επισήμαναν την έλλειψη προσωπικού, με την υποστελέχωση στις φυλακές να αποτελεί σημαντικό εμπόδιο στη σωστή διαχείριση των κρατουμένων. Ο Κορυδαλλός παραμένει υπερκορεσμένος, με άμεση την ανάγκη μεταστέγασης του, με περιορισμένες αν όχι ανύπαρκτες δυνατότητες επανένταξης ή σωφρονισμού, ένα κατάσταση κράτησης, που ενώ είναι μόνο για υπόδικους φιλοξενεί και κατάδικους και με 12 μόνο υπαλλήλους να καλούνται να επιβλέψουν 2.000 κρατουμένους ανά οκτάωρο δηλ. με μόλις 2 άτομα ανά πτέρυγα.

Συνέπεια αυτού είναι ο αυξημένος φόρτος εργασίας για τους υπαλλήλους, η ανεπαρκής επιτήρηση των κρατουμένων, κάτι που μπορεί να οδηγήσει σε αυξημένες εντάσεις, παραπτώματα ή και βία καθώς και μειωμένη δυνατότητα για εξατομικευμένη αντιμετώπιση των κρατουμένων, γεγονός που επηρεάζει αρνητικά την επανένταξή τους.

Επίσης, αναφέρθηκε ότι από την αρχή της παρουσίας των ρωσόφωνων στις ελληνικές φυλακές παρουσιάστηκαν πολιτισμικές και διαχειριστικές δυσκολίες, όπως π.χ. υγειονομικές (λόγω της κατάρρευσης της κατάρρευσης του σοσιαλιστικού συστήματος υγείας τους, εντοπίζονταν κατά την δεκαετία του 90 να πάσχουν από

φυματίωση με αποτέλεσμα και πολλοί εργαζόμενοι να βρίσκονται επίσης θετικοί στην νόσο του βάκιλου tubercle) ή ακόμα η τωρινή συνεργασία με τις Πρεσβείες τους όπου παρουσιάζονται καθυστερήσεις στη συνεργασία π.χ. στη μετάφραση των εκπαιδευτικών εγγράφων, εμποδίζοντας την ένταξη των κρατουμένων σε εκπαιδευτικά προγράμματα. Αυτή η δυσλειτουργία επηρεάζει αρνητικά τη δυνατότητα των κρατουμένων να βελτιώσουν τις συνθήκες της φυλάκισής τους ή να ενισχύσουν τις γλωσσικές και επαγγελματικές τους δεξιότητες.

Ειδικότερα οι Γεωργιανοί κρατούμενοι που λειτουργούν ως «πολεμική ομάδα», δεν φαίνονται να επιθυμούν να ενταχθούν στη χώρα υποδοχής τους την Ελλάδα. Δεν μαθαίνουν τη γλώσσα, ούτε συμμετέχουν ενεργά σε κοινωνικά ή εκπαιδευτικά προγράμματα. Πολλοί μάλιστα θεωρούν τιμή την επαναλαμβανόμενη φυλάκισή τους, ενισχύοντας την ιδρυματοποίηση και τη διατήρηση της εγκληματικής τους ταυτότητας. Η συνεχής είσοδος και έξοδος από τη φυλακή δημιουργεί ένα «κλειστό σύστημα ζωής» που δυσχεραίνει την επανένταξη με την φυλακή να γίνεται αντιληπτή ως μέρος της ταυτότητας και όχι ως χώρος σωφρονισμού. Για τους κρατούμενους αυτούς που επαναλαμβάνουν αδικήματα ή δεν εντάσσονται στη χώρα, προτάθηκε η απέλαση η οποία πρέπει να είναι προτεραιότητα.

Γενικότερα ο εγκλεισμός και ο περιορισμός της κίνησης δημιουργεί φαινόμενα όπως αυξημένη επιθετικότητα και άγχος, μείωση της φυσικής δραστηριότητας, ενίσχυση ανταγωνισμού για βασικούς πόρους (π.χ. τρόφιμα και χώρο) και στη συνεργασία για βασικές ανάγκες, όπως ασφάλεια και επιβίωση. Οι ψυχολογικές αυτές επιπτώσεις του εγκλεισμού, παρομοιάστηκαν με την επίδραση της περιορισμένης κίνησης των σπουργιτιών μέσα στο κλουβί, όπου ο ανταγωνισμός και η επιθετικότητα μεταξύ τους αυξάνονται λόγω του περιορισμού της φυσικής ελευθερίας. Για την αντιμετώπιση για την αντιμετώπιση του άγχους και της επιθετικότητας που προκαλεί ο εγκλεισμός, προτάθηκε η οργάνωση δράσεων παροχής ψυχολογικής υποστήριξης, που περιλαμβάνουν και τις οικογένειες των κρατουμένων ώστε να συντηρηθούν υγιείς κοινωνικοί δεσμοί, με στόχο να διατηρηθεί η αίσθηση του «ανήκειν» και να μειωθεί η αποξένωση.

Οι υπάλληλοι των φυλακών επίσης επισήμαναν την απουσία οργανωμένων προγραμμάτων εκπαίδευσης για το προσωπικό, το οποίο οδηγεί σε μεθόδους από μέρους τους που βασίζονται αποκλειστικά στην εμπειρία και τις γνώσεις που

μεταδίδονται άτυπα από παλαιότερους συναδέλφους ή την κρίση τους κατά τη στιγμή του συμβάντος. Αυτή η πρακτική περιορίζει τις δυνατότητες σωστής αντιμετώπισης πολυπολιτισμικών ομάδων και την εφαρμογή στρατηγικών αποκατάστασης.

Συμπεράσματα

Η σύνδεση μεταξύ κοινωνικών παραμέτρων και εγκληματικών δραστηριοτήτων αποτελεί το θεμέλιο για την κατανόηση του εγκληματικού υποπολιτισμού. Το φαινόμενο αυτό, που αναπτύσσεται σε συγκεκριμένα κοινωνικά και πολιτισμικά περιβάλλοντα, αναδεικνύει τη σύνθετη σχέση μεταξύ της κοινωνικής περιθωριοποίησης, της φτώχειας, του αποκλεισμού και των αποκλινουσών συμπεριφορών. Στην Ελλάδα, η εμφάνιση και η εξέλιξη εγκληματικών οργανώσεων που αποτελούνται από μέλη χωρών της πρώην ΕΣΣΔ αντικατοπτρίζουν μια ιδιαίτερη κοινωνική δυναμική, η οποία περιλαμβάνει γεωπολιτικούς, οικονομικούς και πολιτισμικούς παράγοντες. Η διπλωματική εργασία αυτή επιχειρεί να αναδείξει τους τρόπους με τους οποίους διαμορφώνονται αυτές οι εγκληματικές ταυτότητες και να διερευνήσει τις στρατηγικές κοινωνικού ελέγχου που εφαρμόζονται για τη διαχείρισή τους.

Η Ελλάδα, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, αποτελεί σταυροδρόμι μεταξύ Ευρώπης, Ασίας και Αφρικής. Αυτή η θέση την καθιστά σημαντικό σημείο διαμετακόμισης για παράνομες δραστηριότητες, όπως η διακίνηση ναρκωτικών, ανθρώπων και λαθραίων αγαθών. Σύμφωνα με στοιχεία της Europol, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αυξημένη δραστηριότητα εγκληματικών οργανώσεων που αποτελούνται από μέλη χωρών της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ. Οι οργανώσεις αυτές εκμεταλλεύονται τις κοινωνικοοικονομικές ανισότητες και τις ευάλωτες κοινότητες για να προσελκύσουν νέα μέλη και να διευρύνουν την επιρροή τους.

Σημαντικός παράγοντας για την ανάπτυξη αυτών των εγκληματικών οργανώσεων είναι η διάλυση της Ε.Σ.Σ.Δ., η οποία δημιούργησε ένα κενό εξουσίας και έναν νέο κοινωνικό και οικονομικό χάρτη στις χώρες της πρώην Ένωσης. Πολλοί μετανάστες που αναζήτησαν καλύτερες συνθήκες ζωής στην Ελλάδα, βρέθηκαν αντιμέτωποι με κοινωνικές ανισότητες, περιθωριοποίηση και έλλειψη ευκαιριών, γεγονός που τους έκανε πιο ευάλωτους στη στρατολόγηση από εγκληματικές ομάδες.

Οι εγκληματικές οργανώσεις στηρίζονται σε δομές ιεραρχίας και αλληλεγγύης, ενισχύοντας την αίσθηση του «ανήκειν» και προσφέροντας οικονομικά κίνητρα στα μέλη τους με τον εγκληματικό υποπολιτισμό να χαρακτηρίζεται από μια σειρά κωδίκων και αξιών που λειτουργούν ως μηχανισμοί επιβίωσης και επιβολής εξουσίας. Αυτοί οι κώδικες συμπεριφοράς ενισχύονται ιδιαίτερα μέσα στο περιβάλλον της φυλακής, όπου η αλληλεπίδραση μεταξύ κρατουμένων δημιουργεί και αναπαράγει την εγκληματική κουλτούρα.

Η έρευνα στο σωφρονιστικό κατάστημα Κορυδαλλού αποκάλυψε ότι οι εγκληματικοί υποπολιτισμοί μέσα στις φυλακές αποτελούν μικρογραφία των οργανώσεων αυτών. Οι φυλακές λειτουργούν ως «σχολεία εγκλήματος», όπου οι νεοεισερχόμενοι κρατούμενοι μαθαίνουν από τους πιο έμπειρους, ενσωματώνοντας τα πρότυπα και τις αξίες της εγκληματικής κοινότητας. Επιπλέον, η απουσία αποτελεσματικών προγραμμάτων επανένταξης και εκπαίδευσης διαιωνίζει αυτό το φαινόμενο.

Το ελληνικό σωφρονιστικό σύστημα αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις στην προσπάθειά του να περιορίσει την επιρροή των εγκληματικών οργανώσεων. Η υπερπληθώρα κρατουμένων, οι ανεπαρκείς συνθήκες διαβίωσης και η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού επιδεινώνουν το πρόβλημα. Επιπλέον, η διαφθορά και η απουσία συντονισμένων πολιτικών καθιστούν δύσκολη την αποτελεσματική διαχείριση των εγκληματικών υποπολιτισμών.

Η μελέτη ανέδειξε την ανάγκη για μια ολιστική προσέγγιση στην αντιμετώπιση του εγκληματικού υποπολιτισμού. Η διαμόρφωση ολοκληρωμένων πολιτικών προελέγχου και πρόληψης είναι ζωτικής σημασίας. Αυτές οι πολιτικές θα πρέπει να περιλαμβάνουν:

- i. Βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στις φυλακές:** Η αναβάθμιση των φυλακών, η μείωση του υπερπληθυσμού και η εξασφάλιση βασικών δικαιωμάτων για τους κρατούμενους μπορούν να περιορίσουν τη δημιουργία εστιών εγκληματικών υποπολιτισμών.
- ii. Προγράμματα εκπαίδευσης και επανένταξης:** Η παροχή επαγγελματικής κατάρτισης και η ενίσχυση των προγραμμάτων επανένταξης μπορούν να προσφέρουν

εναλλακτικές λύσεις στους κρατούμενους, αποτρέποντάς τους από την επιστροφή στην εγκληματική ζωή.

iii. Ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας: Οι εγκληματικές οργανώσεις έχουν διασυνοριακό χαρακτήρα, γεγονός που απαιτεί τη συνεργασία μεταξύ κρατών για την αντιμετώπισή τους. Η Ελλάδα μπορεί να επωφεληθεί από πρωτοβουλίες όπως η ανταλλαγή πληροφοριών μέσω της Europol και η συμμετοχή σε διεθνείς δράσεις κατά του οργανωμένου εγκλήματος.

iv. Διεθνή παραδείγματα και καλές πρακτικές: Χώρες όπως η Νορβηγία και η Ολλανδία έχουν αναπτύξει επιτυχημένα προγράμματα επανένταξης, τα οποία θα μπορούσαν να αποτελέσουν πρότυπο για την Ελλάδα. Για παράδειγμα, στη Νορβηγία, οι φυλακές λειτουργούν με βάση την αρχή της αποκατάστασης και της προετοιμασίας για την επανένταξη, προσφέροντας στους κρατούμενους εκπαιδευτικές και επαγγελματικές ευκαιρίες.

v. Ενίσχυση των μηχανισμών κοινωνικού ελέγχου: Η στενότερη συνεργασία μεταξύ αστυνομίας, δικαστικών αρχών και κοινωνικών υπηρεσιών μπορεί να συμβάλει στον περιορισμό της εγκληματικής δραστηριότητας.

Η κατανόηση και η αντιμετώπιση του εγκληματικού υποπολιτισμού απαιτούν συνδυασμό θεωρητικής ανάλυσης και πρακτικών παρεμβάσεων. Μέσα από τη διερεύνηση των κοινωνικών, πολιτισμικών και οικονομικών παραγόντων που οδηγούν στη δημιουργία αυτών των υποπολιτισμών, είναι δυνατό να διαμορφωθούν πολιτικές που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της κοινωνίας και να προωθούν την ασφάλεια και την κοινωνική συνοχή. Η Ελλάδα, ως κομβικό σημείο για το οργανωμένο έγκλημα, έχει την ευκαιρία να διαδραματίσει ηγετικό ρόλο στην ανάπτυξη στρατηγικών που θα περιορίσουν την επιρροή αυτών των εγκληματικών οργανώσεων.

Επίλογος

Η παρούσα διπλωματική εργασία κατέδειξε τη σημαντικότητα της πολυπαραγοντικής προσέγγισης, αναδεικνύοντας τρεις κύριες διαπιστώσεις: Πρώτον, οι κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες διαμορφώνουν αποκλίνουσα συμπεριφορά και στράτευση στις εγκληματικές ταυτότητες. Δεύτερον, το σωφρονιστικό περιβάλλον παίζει κρίσιμο ρόλο στην αναπαραγωγή εγκληματικών ομάδων, ενώ παράλληλες αναφορές από άλλες χώρες μπορεί να έχουν αποτελέσματα. Τέλος, η διεθνής συνεργασία μπορεί να καταστήσει ένα κλειδί για την αντιμετώπιση του φαινομένου. για την κατανόηση του εγκληματικού υποπολιτισμού και των μηχανισμών κοινωνικού ελέγχου. Οι εγκληματικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα με μέλη από την πρώην Ε.Σ.Σ.Δ. αποτελούν έναν ιδιαίτερο τομέα μελέτης, καθώς συνδυάζουν πολιτισμικές, κοινωνικές και οικονομικές παραμέτρους.

Μέσα από την ανάλυση των δεδομένων, προκύπτει ότι η αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου απαιτεί συντονισμένη δραστηριοποίηση σε πολλά επίπεδα του ποινικοκατασταλτικού συστήματος αλλά και το κοινωνικό και το πολιτικό επίπεδο. Η βελτίωση των συνθηκών στις φυλακές, η ενίσχυση των προγραμμάτων εκπαίδευσης και επανένταξης, καθώς και η ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας, μπορεί να συμβάλουν στην αποτελεσματική αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος.

Κλείνοντας, η εργασία αυτή φιλοδοξεί να συμβάλει στην ευρύτερη συζήτηση, ενώ ταυτόχρονα ενθαρρύνει τη συνέχιση της έρευνας με νέες προσεγγίσεις που θα λαμβάνουν υπόψη τις διαρκώς μεταβαλλόμενες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες. και να αποτελέσει βάση για περαιτέρω έρευνα στο πεδίο της εγκληματολογίας και της κοινωνιολογίας.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- 1) **Αλοσκόφης, Ο.** (2010) *Ο άτυπος κώδικας συμπεριφοράς των κρατουμένων: Στρατηγικές Επιβίωσης στη Σύγχρονη Φυλακή*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλα Ε.Ε.
- 2) **Βασιλαντονοπούλου, Β.** (2019) *Εγκλήματα των ισχυρών-Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*. Αθήνα: Ε.Α.Π.
- 3) **Βλάχου, Β.** (2008) *Η εξέλιξη των εγκληματολογικών θεωριών για τη βία και την επιθετικότητα*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- 4) **Βιδάλη, Σ.** (2017) *Πέρα από τα όρια - Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- 5) **Βιδάλη, Σ.** (2022) *Εισαγωγή στην Εγκληματολογία*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- 6) **Καρύδης, Β.Χ.** (2010) *Όψεις κοινωνικού ελέγχου στην Ελλάδα - Ηθικοί Πανικοί, Ποινική Δικαιοσύνη*. Αθήνα: Σάκκουλας Α.Ν.
- 7) **Κατσίποδα, Β. Σ.** (2014) *Η Διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης – Αιτίες και Αποτελέσματα*. Κόρινθος: Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτικές».
- 8) **Καρύδης, Β. και Χουλιαράς, Α.** (2015) *Συνήγορος του Πολίτη: Ηθικοί Πανικοί, Εξουσία και Δικαιώματα*. Αθήνα: Σάκκουλας Α.Ν.
- 9) **Κασάπογλου, Α.** (2018) *Κοινωνική ιεραρχία και φυλακή, Εξουσίες επιστημονική ουδετερότητα και εγκληματολογικός λόγος*. 50 χρόνια Howard Becker: Whose side are we on? Συμβολές στο 1ο Συνέδριο της ΕΕΜΕΚΕ (Αθήνα 24–27 Μαΐου 2016). 1η έκδ. Αθήνα: Ελληνική Εταιρεία Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου, σ. 687-705.
- 10) **Κουράκης, Ε.Ν.** (2013) *Δίκαιο παραβατικών ανηλίκων: ποινική και εγκληματολογική προσέγγιση*. Αθήνα: Αντ.Α. Σάκκουλας.
- 11) **Κυριαζή, Ν.** (1999) *Η κοινωνιολογική έρευνα: Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα (13η έκδοση).
- 12) **Λεμπέση, Μ. και Στρούγγη, Μ.** (2012) *Jock Young, Εργαστήριο Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών*. Τεύχος 22, Ιούνιος. Διαθέσιμο στο:

<https://theartofcrime.gr/old/oldartofcrime/old.theartofcrime.gr/index88c0.html?pgtp=1&aid=1341487103> (Ανακτήθηκε: 20 Ιουλίου 2024).

13) Κάση, Μ. (2016) *Μορφές βίας και ανασφάλειας στους εγκλείστους*. Crime in Crisis - Τιμητικός Τόμος Νέστορα Κουράκη, σ. 2496-2524, Διαθέσιμο στο: <http://crime-in-crisis.com> (Ανακτήθηκε: 20 Ιουλίου 2024).

14) Πέτσας, Γ. (2018) *Εντάζει φυλακή είναι*. Στο: Β. Αρτινοπούλου, Σ. Βιδάλη, Σ. Γεωργούλας, Ό. Θεμελή, Ν. Κουλούρης και Γ. Παπανικολάου, επιμ., *Εξουσίες, επιστημονική ουδετερότητα και εγκληματολογικός λόγος. 50 χρόνια Howard Becker: Whose side are we on? Συμβολές στο 1ο Συνέδριο της ΕΕΜΕΚΕ (Αθήνα, 24-27 Μαΐου 2016)*. Αθήνα: Ελληνική Εταιρεία Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου, σ. 657–668.

15) Παπαδοπούλου, Α. (2010) *Ο νότιος Καύκασος στην δίνη των μετα-ψυχροπολεμικών προβλημάτων: ο παράγοντας εθνικισμός*. Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών: «Πολιτικές οικονομικές και διεθνείς σχέσεις στη Μεσόγειο», 1 Φεβρουαρίου, Ρόδος.

16) Van Boeschoten, R. (1991) *Κλεφταρματολοί, ληστές και κοινωνική ληστεία*. Αθήνα: Εταιρεία Μελέτης Νέου Ελληνισμού - Μνήμων, τόμος 13.

17) Σταμούλη, Ε. (2019) *Εγκλήματα των ισχυρών-Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*. Πάτρα: Εκδόσεις Ε.Α.Π.

18) Σταμούλη, Ε. (2024). *Κριτικές θεωρήσεις του ποινικού φαινομένου: Το παράδειγμα της Πολιτισμικής Εγκληματολογίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος.

19) Φαρσεδάκης, Ι.Ι. (2005) *Στοιχεία Εγκληματολογίας*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

20) Giddens, A. (2002) *Κοινωνιολογία*. Αθήνα: Gutenberg

Πηγές Διαδικτύου

21) Αθανασίου, Α. (2000) *Ισχυροί κρατούμενοι και φύλακες παρατηρητές*. Τα Νέα, Διαθέσιμο σε: <https://www.tanea.gr/2000/11/07/greece/isxyroi-kratoymenoi-kai-fylakes-paratirites> (Ανακτήθηκε: 26 Σεπτεμβρίου 2024).

22) Ανδριανόπουλος, Β. (2024) *Greek Mafia: Ο φαύλος κύκλος του αίματος*. Καθημερινή, 19 Ιανουαρίου, Διαθέσιμο στο:

<https://www.kathimerini.gr/society/562838125/greek-mafia-o-faylos-kyklos-toy-aimatos/> (Ανακτήθηκε: 13 Οκτωβρίου 2024).

23) **ΕΘΝΟΣ**, (2021) *Οργανωμένο έγκλημα: 15 φατρίες, 45 συμβόλαια θανάτου σε 12 χρόνια.* ΕΘΝΟΣ, 31 Μαΐου, Διαθέσιμο στο: <https://www.ethnos.gr/greece/article/159437/organomenoegklhma15fatries45symbolaiathanatoyse12xronia> (Ανακτήθηκε: 13 Οκτωβρίου 2024).

24) **Η Καθημερινή**, Newsroom (2019) *Η κληρονομιά του φθινοπώρου του 1989.* 16 Δεκεμβρίου. Διαθέσιμο στο: <https://www.kathimerini.gr/world/1056252/i-klironomia-toy-fthinoporoy-toy-1989/> (Ανακτήθηκε: 13 Οκτωβρίου 2024).

25) **Θανάσουλας, Δ.** (2023) «*Vor V Zakone*»: Το «Λίπος», η δράση των *Vory* στην Ελλάδα, η δολοφονία του Γεωργιανού και η εκτέλεση του «παππού Χασάν». Πρώτο Θέμα, 25 Νοεμβρίου, Διαθέσιμο στο: <https://www.protothema.gr/stories/article/1439236/vor-v-zakone-to-lipos-i-drasi-ton-vory-stin-ellada-i-dolofonia-tou-georgianou-kai-i-ektelesi-tou-pappou-hasan/> (Ανακτήθηκε: 13 Οκτωβρίου 2024).

26) **Πετράκη, Μ.** (2013) *Γκουλάγκ: Η μαύρη σελίδα της ΕΣΣΔ.* Η Καθημερινή. Διαθέσιμο στο: <https://www.kathimerini.gr/world/489869/gkoylagk-i-mayri-selidatis-essd/> (Ανακτήθηκε: 26 Σεπτεμβρίου 2024)

27) **History maps** (2024) *Εθνική οριοθέτηση στην Κεντρική Ασία.* 13 Οκτωβρίου. Διαθέσιμο στο: <https://history-maps.com/el/story/History-of-the-Soviet-Union> (Ανακτήθηκε: 26 Σεπτεμβρίου 2024).

28) **History maps** (2024) *Συνθήκη για τη δημιουργία της Ένωσης Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών.* 13 Οκτωβρίου. Διαθέσιμο στο: <https://history-maps.com/el/story/History-of-the-Soviet-Union/event/Treaty-on-the-Creation-of-the-Union-of-Soviet-Socialist-Republics> (Ανακτήθηκε: 26 Σεπτεμβρίου 2024).

29) **in.gr** (2014) *Καταδίκη 19 ατόμων για επεισόδια στις φυλακές Διαβατών το 2010.* in newspaper, 14 Μαρτίου. Διαθέσιμο στο: <https://www.in.gr/2014/03/14/greece/katadiki-19-atomwn-gia-epeisodia-stis-fylakes-diabatwn-to-2010/> (Ανακτήθηκε: 13 Οκτωβρίου 2024).

30) **NFINITY** (2013) *Τα tattoos και η σημασία τους στο Ρωσικό Οργανωμένο Έγκλημα.* inews, 11 Απριλίου. Διαθέσιμο στο: <https://www.inewsgr.com/141/tattoos-kai-i-simasia-tous-sto-rosiko-organomeno-egklima.htm> (Ανακτήθηκε: 20 Οκτωβρίου 2024)

- 31) **Katehaki.gr** 2020. *Η έρευνα για τους «τσιγαράδες» και η υπερπροσπάθεια του Τ.Α. Αμαρουσίου*. Διαθέσιμο στο: <https://www.katechaki.gr/ereyna-toys-tsigarades-yperprospatheia-t-a-amaroysioy/> (Ανακτήθηκε: 13 Οκτωβρίου 2024).
- 32) **Lifo** (2022) *Σοβιετική Ένωση: Η γέννηση και η κατάρρευση μέσα από ιστορικούς χάρτες*. 3 Φεβρουαρίου. Διαθέσιμο στο: <https://www.lifo.gr/now/world/sobietiki-enosi-i-gennisi-kai-i-katarreysi-mesa-apo-istorikoys-hartes> (Ανακτήθηκε: 20 Ιουλίου 2024).
- 33) **MEGA TV** (2021) *Οργανωμένο έγκλημα: Που επενδύει και πώς ξεπλένει το μαύρο χρήμα η ελληνική μαφία*. 3 Ιουνίου. Διαθέσιμο στο: <https://www.megatv.com/2021/06/03/organomeno-egklima-pou-ependyei-pos-kseplenei-to-mayro-xrima-elliniki-mafia> (Ανακτήθηκε: 13 Οκτωβρίου 2024).
- 34) **NEWSROOM IEFIMERIDA.GR** (2014) *Αιμοσταγείς δολοφόνοι: Αυτές είναι οι πιο επικίνδυνες συμμορίες στον κόσμο*. Διαθέσιμο στο: <https://www.iefimerida.gr/news/155204/αιμοσταγεις-δολοφονοι-αυτες-ειναι-οι-πιο-επικινδυνες-συμμοριες-στον-κοσμο-εικονες> (Ανακτήθηκε: 26 Σεπτεμβρίου 2024).
- 35) **Newsroom** (2019). *Η κληρονομιά του φθινοπώρου του 1989*. Η Καθημερινή. Διαθέσιμο στο: <https://www.kathimerini.gr/world/1056252/i-klironomia-toy-fthinoporoy-toy-1989/> (Ανακτήθηκε: 26 Σεπτεμβρίου 2024).
- 36) **Newsroom** (2018) *Τα τατουάζ των εγκληματιών των Ρωσικών φυλακών: Η σημειολογία, η ερμηνεία και η ιστορία τους*. HuffPost Greece. Διαθέσιμο στο: https://www.huffingtonpost.gr/entry/tatoos-egklimaties-rosikes-fylakes-simeiologia-istoria_gr_5ab23e23e4b008c9e5f2f2f2 (Ανακτήθηκε: 20 Οκτωβρίου 2024).
- 37) **Ρίτσα Μασούρα** (2017) *ΕΣΣΔ: Εκατό χρόνια μετά, μέσα από την προφορική ιστορία*. HUFFPOST, 30 Οκτωβρίου. Διαθέσιμο στο: https://www.huffingtonpost.gr/ritsa-masoera/essd-ekato-xronia-meta-mesa-apo-tin-proforiki-istoria_b_18418480.html (Ανακτήθηκε: 20 Ιουλίου 2024).
- 38) **TA NEA** (1998) *Παντού η ρωσική μαφία*, TA NEA, 10 Απριλίου. Διαθέσιμο σε: <https://www.tanea.gr/1998/04/10/world/pantoy-i-rwsiki-mafia/> (Ανακτήθηκε: 20 Οκτωβρίου 2024).
- 39) **To Vima** (2025) *Greek mafia: Οι εκτελέσεις, τα λαθραία τσιγάρα και ο «Έντικ» από το Ντουμπάι*. Διαθέσιμο σε: <https://www.tovima.gr/2025/03/10/society/greek-mafia-oi-ekteleseis-ta-lathraia-tsigara-kai-o-entik-apo-to-ntoumpai/> (Πρόσβαση: 10 Μαρτίου 2025)

40) Χατζηιωάννου, Α. (2018) *Οι πόλεμοι της Τσετσενίας και το Χαλιφάτο του Καυκάσου*. Κέντρο Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων, 14 Ιουνίου. Διαθέσιμο στο: <https://kedisa.gr/oi-polemoi-tis-tsetchenias-kai-to-chalif> (Ανακτήθηκε: 26 Σεπτεμβρίου 2024).

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- 1) Chamblis, W.J. (1988). *On the take - From Petty Crooks to Presidents*. 2nd ed. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.
- 2) Cox, JM (2016). *Analysis of Russian Organized Crime*, Liberty University
- 3) Cressey, D.R. (1969). *Theft of the Nation: The Structure and Operations of Organized Crime in America*. New Jersey: Transaction Publishers.
- 4) Ferrell, J. (1997). *Cultural Criminology*, Annual Review of Sociology, 23(1), σ. 395–418.
- 5) Ferrell, J., Hayward, K., Morrison, W. and Presdee, M. (2008). *Cultural Criminology: An Invitation*. London: SAGE Publications.
- 6) Galeotti, M. (2018). *The Vory: Russia's Super Mafia*. Yale University Press.
- 7) Nomokonov, V.A. (1999). *Organizovannia prestupnost'tendentsii. Perspektivy bor'by*. Vladivostok: Far East University Press.
- 8) Nomokonov, V.A. (2020). *Corruption System against Russia*. Journal of Siberian Federal University: Humanities & Social Sciences.
- 9) Paoli, L. and Vander Beker, T. (2014). *The Oxford Handbook of Organized Crime*. Oxford University Press.
- 10) Paoli, L. (2003). *Mafia Brotherhoods: Organized Crime Italian Style*. Oxford University Press.
- 11) Schwartz, M.D. & Hatty, S.E. (2014). *Media and Crime: A Cultural Perspective*. London: Routledge.
- 12) Shelley, L. (2004). *Contemporary Russian Organised Crime: Embedded in Russian Society*. American University, Russia.
- 13) Wright, A. (2005). *Organised Crime: Concepts, Cases, Controls*. Willan Publishing.

Πηγές Διαδικτύου

- 14) **BBC** (2022). *Londongrad: How a golden visa system welcomed Russian “dirty money”*. Διαθέσιμο στο: <https://www.bbc.co.uk/programmes/p0bqc09n> (Ανακτήθηκε: 21 Νοεμβρίου 2024).
- 15) **BBC News** (1998). *The rise and rise of the Russian mafia*. 21 Νοεμβρίου. Διαθέσιμο στο: http://news.bbc.co.uk/2/hi/special_report/1998/03/98/russian_mafia/70095.stm (Ανακτήθηκε: 20 Ιουλίου 2024).
- 16) **Blevins, K.R., Listwan, S.J., Cullen, F.T., & Jonson, C.L.** (2010). *A general strain theory of prison violence and misconduct: An integrated model of inmate behavior*. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, τεύχος 26(2), σ. 148–168. Διαθέσιμο στο: https://www.researchgate.net/publication/249713571_A_General_Strain_Theory_of_Prison_Violence_and_Misconduct_An_Integrated_Model_of_Inmate_Behavior (Ανακτήθηκε: 21 Νοεμβρίου 2024).
- 17) **Berlin.de - The Official Website of Berlin** (2024). *Police published overview of organised crime situation in 2022*, Διαθέσιμο στο: <https://www.berlin.de/en/news/8714184-5559700-police-publish-overview-of-organised-cri.en.html> (Ανακτήθηκε: 10 Σεπτεμβρίου 2024).
- 18) **Breitenbach, D.** (2016). *Care billing scam*. *Die Welt*, Διαθέσιμο στο: <https://www.dw.com/en/german-care-billing-scam-linked-to-russian-organized-crime/a-19196352> (Ανακτήθηκε: 21 Νοεμβρίου 2024).
- 19) **Bronnikov, A.** (2016). *Russian Criminal Tattoo Encyclopaedia Volume I*. Murray & Sorrell FUEL Ltd-FUEL Design & Publishing. Διαθέσιμο στο: <https://fuel-design.com/russian-criminal-tattoo-archive/photographs/police-files/police-files-11/> (Ανακτήθηκε: 10 Σεπτεμβρίου 2024).
- 20) **Bullough, O.** (2018). *The Vory: Russia’s Super Mafia review – a kleptocracy in the making*. *THE GUARDIAN*, 9 April. Διαθέσιμο στο: <https://www.theguardian.com/books/2018/apr/09/the-vory-russias-super-mafia-mark-galeotti-review> (Ανακτήθηκε: 20 Ιουλίου 2024).
- 21) **By C1 Staff** (2024). *Prison Tattoos: 12 Russian prison tattoos and their meanings*. *Corrections1-Lexipol*. Διαθέσιμο στο:

<https://www.corrections1.com/corrections/articles/12-russian-prison-tattoos-and-their-meanings-208QsTK7AMv7ZXOI/> (Ανακτήθηκε: 10 Σεπτεμβρίου 2024).

22) **Currie, E.** (2010). *Encyclopedia of Criminological Theory: Matza, David: Delinquency and Drift*. Thousand Oaks: SAGE Publications. Διαθέσιμο στο: https://study.sagepub.com/system/files/Matza%2C_David_-_Delinquency_and_Drift.pdf (Ανακτήθηκε: 10 Σεπτεμβρίου 2024).

23) **Deutsche Welle** (2016). *Russian mafia spreading in Germany*. Διαθέσιμο στο: <https://www.dw.com/en/german-federal-police-warn-of-russian-mafia-spreading-in-germany/a-19391152> (Ανακτήθηκε: 10 Σεπτεμβρίου 2024).

24) **Die Welt** (2016). *Russian mafia spreading in Germany*. Διαθέσιμο στο: <https://www.dw.com/en/german-federal-police-warn-of-russian-mafia-spreading-in-germany/a-19391152> (Ανακτήθηκε: 10 Σεπτεμβρίου 2024).

25) **Embury-Dennis, T.** (2018). *Britain's contribution to fighting Russian organised crime is 'less than negative', says renowned prosecutor*. Independent, Διαθέσιμο στο: <https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/britain-oligarchs-russia-corruption-organised-crime-mafia-jose-grinda-a8399391.html> (Ανακτήθηκε: 21 Νοεμβρίου 2024).

26) **Etter, G.W. and Pottorff, S.** (2018). *Decoding the Tattoos of the Russian Mafia*. Journal of Gang Research, 25, σ. 1–21. University of Central Missouri. Διαθέσιμο στο: https://www.researchgate.net/publication/327190001_Decoding_the_Tattoos_of_the_Russian_Mafia (Ανακτήθηκε: 26 Σεπτεμβρίου 2024).

27) **Embury-Dennis, T.** (2018). *Britain's contribution to fighting Russian organised crime is 'less than negative', says renowned prosecutor*. Independent, 15 June. Διαθέσιμο στο: <https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/britain-oligarchs-russia-corruption-organised-crime-mafia-jose-grinda-a8399391.html> (Ανακτήθηκε: 21 Νοεμβρίου 2024).

28) **Ferranti, S.** (2018). *How Putin's Russia Became Mafia Heaven*. VICE, 29 May. Διαθέσιμο στο: <https://www.vice.com/en/article/gykvey/why-is-the-russian-mafia-vor-v-zakone-so-powerful-putin-trump> (Ανακτήθηκε: 13 Οκτωβρίου 2024).

29) **Global Initiative Against Transnational Organized Crime** (2023). *Port in a storm: Organized crime in Odesa since the Russian invasion*. September, σ. 4, Διαθέσιμο στο: <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2023/09/Port-in-a-storm-Organized-crime-in-Odesa-since-the-Russian-invasion.pdf>

[storm-Organized-crime-in-Odesa-since-the-Russian-invasion-GI-TOC-September-2023.pdf](#) (Ανακτήθηκε: 10 Σεπτεμβρίου 2024).

30) **Gewalt, D.** (2024). *LKA erwartet verstärkte Kriminalität in Berlin durch Krieg in der Ukraine*. rbb-24, 12 February, Διαθέσιμο στο: <https://www.rbb24.de/panorama/beitrag/2024/02/organisierte-kriminalitaet-berlin-lagebild-prostitution-waffen-d.html> (Ανακτήθηκε: 13 Οκτωβρίου 2024).

31) **Merriam-Webster**, (n.d.). *Kompromat*. Merriam-Webster Dictionary. Διαθέσιμο στο: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/kompromat> (Ανακτήθηκε: 21 Νοεμβρίου 2024).

32) **Morales, G.** (2013). *Gangs in Prison: Black Guerrilla Family*. IvyPanda. Διαθέσιμο στο: <https://ivypanda.com/essays/gangs-in-prison-black-guerrilla-family> (Ανακτήθηκε: 26 Σεπτεμβρίου 2024).

33) **Morgan, K. and Kinossian, N.** (2023). *Dismantling Londongrad: the dark geography of dirty money*. European Planning Studies. Taylor & Francis Group, σ. 169–185, Διαθέσιμο στο: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09654313.2023.2221283> (Ανακτήθηκε: 21 Νοεμβρίου 2024).

34) **Nalepa, M. and Sonin, K.** (2023). *How Does Kompromat Affect Politics? A Model of Transparency Regimes*. Quarterly Journal of Political Science, 18(3), σ. 365–402. Διαθέσιμο στο: https://bfi.uchicago.edu/wp-content/uploads/BFI_WP_202029.pdf (Ανακτήθηκε: 21 Νοεμβρίου 2024).

35) **Rothschild, M.**, (2024). *The Meanings Behind Common Russian Prison Tattoos*. Ranker. Ανακτήθηκε από: <https://www.ranker.com/list/russian-prison-tattoo-meanings/mike-rothschild> (Ανακτήθηκε: 10 Σεπτεμβρίου 2024).

36) **Schwartz, M.** (2008). *Vory v Zakone has hallowed place in Russian criminal lore*. The New York Times, 29 July. Διαθέσιμο στο: <https://www.nytimes.com/2008/07/29/world/europe/29iht-moscow.4.14865004.html> (Ανακτήθηκε: 10 Σεπτεμβρίου 2024).

37) **The Economist** (2023). *How the war split the mafia - It has transformed crime not only in Russia and Ukraine, but around the world*. 24 April. Διαθέσιμο στο: <https://www.economist.com/international/2023/04/24/how-the-war-split-the-mafia> (Ανακτήθηκε: 10 Σεπτεμβρίου 2024).

38) **The Guardian** (2014). *Decoding Russian criminal tattoos - in pictures*. Διαθέσιμο στο:

<https://www.theguardian.com/artanddesign/gallery/2014/sep/18/decoding-russian-criminal-tattoos-in-pictures> (Ανακτήθηκε: 10 Σεπτεμβρίου 2024).

39) **Tucker, J.** (2017). *Everything you need to know about the Russian art of kompromat.* The Washington Post. Διαθέσιμο στο: <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2017/01/12/everything-you-need-to-know-about-the-russian-art-of-kompromat/> (Ανακτήθηκε: 21 Νοεμβρίου 2024).

40) **Varese, F.** (2001). *The Russian Mafia.* August. Διαθέσιμο στο: <https://academic.oup.com/book/34757/chapter-abstract/296918303?redirectedFrom=fulltext> (Ανακτήθηκε: 21 Σεπτεμβρίου 2024).

Νομοθετικά Κείμενα - Εκθέσεις Επίσημων Φορέων

1) **Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης** (2008). *Απόφαση-Πλαίσιο 2008/841/ΔΕΥ του Συμβουλίου για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος.* Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32008F0841> (Ανακτήθηκε: 10 Σεπτεμβρίου 2024).

2) **Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης** (2016). *Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την παράνομη διακίνηση μεταναστών.* Διαθέσιμο στο: <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2016/03/10/council-conclusions-on-migrant-smuggling/> (Ανακτήθηκε: 10 Σεπτεμβρίου 2024).

3) **Εκθέσεις ΕΛ.ΑΣ.** (2017-2019). *Ετήσια έκθεση της ΕΛ.ΑΣ. για το σοβαρό οργανωμένο έγκλημα.* Διαθέσιμο στο: <http://www.astynomia.gr> (Ανακτήθηκε: 20 Οκτωβρίου 2024).

4) **Έκθεση ΕΛ.ΑΣ.** (2022). *Ετήσια έκθεση της ΕΛ.ΑΣ. για το σοβαρό οργανωμένο έγκλημα.* Ανακτήθηκε από: <http://www.astynomia.gr> (Ανακτήθηκε: 20 Οκτωβρίου 2024).

5) **Ελληνική Αστυνομία** (2011). *Ετήσια έκθεση της ΕΛ.ΑΣ. για το οργανωμένο έγκλημα.* Διαθέσιμο στο: <http://www.astynomia.gr> (Ανακτήθηκε: 20 Οκτωβρίου 2024).

6) **Department of Justice Office of Justice Programs** (2000). *Russian Organized Crime in the United States.* Διαθέσιμο στο:

<https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/russian-organized-crime-united-states> (Ανακτήθηκε: 20 Ιουλίου 2024).

7) **EUROPOL** (2020). *Spain dismantles top Russian-speaking organised crime network that had infiltrated public institutions*. 17 December. Διαθέσιμο στο: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/spain-dismantles-top-russian-speaking-organised-crime-network-had-infiltrated-public-institutions> (Ανακτήθηκε: 20 Οκτωβρίου 2024).

8) **European Court of Auditors** (2021). *EUROPOL SUPPORT TO MEMBER STATES IN COMBATING SERIOUS CRIME*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Διαθέσιμο στο: <https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/europol-19-2021/el> (Ανακτήθηκε: 10 Ιανουαρίου 2025).

9) **Germany's Federal Criminal Police Office (BKA)** (2023). *Organised Crime National Situation Report*. Διαθέσιμο στο: https://www.bka.de/EN/Home/home_node.html (Ανακτήθηκε: 20 Οκτωβρίου 2024).

10) **National Crime Agency (NCA)** (2024). *Operation Destabilise: NCA disrupts \$multi-billion Russian money laundering networks with links to drugs, ransomware, and espionage, resulting in 84 arrests*. Διαθέσιμο στο: <https://www.nationalcrimeagency.gov.uk/news/operation-destabilise-nca-disrupts-multi-billion-russian-money-laundering-networks-with-links-to-drugs-ransomware-and-espionage-resulting-in-84-arrests> (Ανακτήθηκε: 20 Οκτωβρίου 2024).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ 3:

Ορισμοί Στατιστικών Κατηγοριών

Εθνοπολιτισμικές Κατηγορίες

Ελλάδα και Κύπρος

Ανατολική Ευρώπη, Βαλκανικές Χώρες (εκτός Τουρκίας) και Χώρες Πρώην Ε.Σ.Σ.Δ.: Αζερμπαϊτζάν, Αλβανία, Αρμενία, Βόρεια Μακεδονία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Γεωργία, Καζακστάν, Κιργιζία, Κόσοβο, Κροατία, Λετονία, Μολδαβία, Ουγγαρία, Ουκρανία, Πολωνία, Ρουμανία, Ρωσική Ομοσπονδία, Σερβία, Σλοβακία, Σλοβενία, Τατζικιστάν.

Μέση Ανατολή & Βόρεια Αφρική: Αίγυπτος, Αλγερία, Ιορδανία, Ιράκ, Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν, Ισραήλ, Κουβέιτ, Λίβανος, Μαρόκο, Παλαιστίνη, Σαουδική Αραβία, Συρία, Τυνησία.

Ασία (εκτός Χωρών Πρώην Ε.Σ.Σ.Δ.): Αφγανιστάν, Κίνα, Μπαγκλαντές, Πακιστάν.

Αφρική Κεντρική: Ακτή Ελεφαντοστού, Γκάμπια, Γκαμπόν, Γκάνα, Γουινέα, Καμερούν, Κονγκό, Νιγηρία, Ρουάντα, Σομαλία, Σουδάν, Σιέρα Λεόνε, Τανζανία.

Δυτική Ευρώπη – Βόρεια Αμερική – Αυστραλία: Αγγλία, Γαλλία, Ισπανία, Νορβηγία, Ολλανδία, Πορτογαλία (Αζόρες, Μαδέρα).

Λατινική Αμερική: Βραζιλία, Μεξικό.

Κατηγορίες Αξιόποινων Πράξεων

Παράβαση Νόμου περί Ναρκωτικών: Ναρκωτικά, ναρκωτική εισαγωγή σε σωφρονιστικό κατάστημα.

Εγκλήματα κατά της ζωής, σωματικές βλάβες, ληστείες, εκβίαση: Ανθρωποκτονία, Ανθρωποκτονία από πρόθεση, Απόπειρα ανθρωποκτονίας, Απόπειρα αρπαγής, Απόπειρα σωματικής βλάβης, Αρπαγή ανηλίκου, Βιασμός, Βιασμός με άσκηση βίας κατά υπαλλήλου, Βιασμός με αφορμή ανθρωποκτονία, Απόπειρα εκβίασης, Απλή σωματική βλάβη, Επικίνδυνη σωματική βλάβη, Ληστεία, Ληστρική εκβίαση, Οπλοκατοχή, Παράνομη κατοχή πυρομαχικών, Βαριά σωματική βλάβη, Σωματεμπορία

Εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας: Απειλή σοβαρού και άμεσου κινδύνου, Παρενόχληση ανηλίκων, Προβολή πορνογραφικού υλικού, Συμμετοχή σε κύκλωμα παιδικής πορνογραφίας

Κλοπές: Απόπειρα κλοπής, Διάρρηξη και ιδιοποίηση περιουσίας, Ζωοκλοπή, Κλοπές ιδιαίτερα μεγάλης αξίας

Παραβάσεις νομοθεσίας περί μετανάστευσης: Διευκόλυνση μεταφοράς υπηκόων τρίτων χωρών που δεν έχουν δικαίωμα εισόδου στο ελληνικό έδαφος. Εξασφάλιση καταλύματος για υπηκόους τρίτων χωρών χωρίς έγγραφα. Παράνομη είσοδος και παραμονή υπηκόων τρίτων χωρών.

Οικονομικά εγκλήματα: Ανακριβής δήλωση φορολογίας, Απάτη, Απάτη ιδιαίτερα μεγάλης αξίας, Αποδοχή εικονικών φορολογικών στοιχείων

Άλλες αξιόποινες πράξεις: Αντίσταση κατά της αρχής, Ανυποταξία, Διατάραξη κοινής ησυχίας, Δωροδοκία, Πλαστογραφία, Παράνομη κατοχή πυρομαχικών, Απάτη με υπολογιστή, Παράνομη αλιεία, Φθορά ξένης ιδιοκτησίας, Ψευδής κατάθεση, Ψευδής βεβαίωση

Επαγγελματικές Κατηγορίες

Ανεργοί

Εργάτες (Ειδικευμένοι & Ανειδίκευτοι): Ανειδίκευτοι εργάτες μεταποίησης, οικοδομών και άλλων τομέων, Εργάτες γενικών καθηκόντων, Οδηγοί, Χειριστές γερανών και άλλων μηχανημάτων

Υπάλληλοι (Δημόσιοι & Ιδιωτικοί): Γραμματείς, Εκπαιδευτικοί, Νοσηλευτές, Υπάλληλοι γραφείων, Ταμίες, Κλητήρες, Ξενοδοχοϋπάλληλοι, Ελεγκτές

Μικροί Ιδιοκτήτες – Αγρότες – Κτηνοτρόφοι: Αλιείς, Καλλιεργητές, Κτηνοτρόφοι

Διευθυντικά Στελέχη, Επιστημονικά & Ελεύθερα Επαγγέλματα: Ασφαλιστές, Δικηγόροι, Μηχανικοί, Γιατροί, Οικονομολόγοι, Καλλιτέχνες, Συγγραφείς

Επιχειρηματίες: Επιχειρηματίες, Μεσίτες, Έμποροι, Κτηματομεσίτες

Οικονομικά μη Ενεργοί: Μαθητές, Σπουδαστές, Συνταξιούχοι

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.